

NAŠE DELO

GLASILO DELOVNIH KOLEKTIVOV

ZDRUŽENIH PAPIRNIC LJUBLJANA

PAPIRNICE KOLIČEVO

TOVARNE CELULOZE MEDVODE

Družbeni dogovor o otroškem varstvu

KOLIČEVO, DECEMBRA — Po obsežnih in temeljnih pripravah so Skupščina občine Domžale, Temeljna izobraževalna skupnost, delovne organizacije občine, Občinski sindikalni svet, Občinska konferenca SZDL, Vzgojno varstveni zavod občine in zasebni obrtniki, sklenili družbeni dogovor o razvijanju, izvajanju in financiranju otroškega varstva v občini Domžale. Omenjeni družbeni dogovor je bil podpisan 1. 12. 1971 v prostorih Papirnice Količevo. Za naše podjetje je dogovor podpisal direktor Ivo Sonc.

Predmet družbenega dogovora je razvoj, izvajanje in financiranje otroškega varstva v občini, ker sredstva, ki so namenjena otroškemu varstvu po dosedanjih predpisih ne zadostujejo, da bi lahko izvedli program otroškega varstva v celoti. Sredstva, ki se bodo zbrala na osnovi družbenega dogovora, bodo namenjena za investicije, za subvencioniranje oskrbnih stroškov in za plačevanje stroškov za varstvo šolskih otrok.

V občini Domžale je zelo velika obojestranska zaposlenost staršev, 57% žensk pa je v delovnem razmerju. Ta ugotovitev nakazuje hitrejši razvoj otroškega varstva. Program varstva predvideva, da bo do konca leta 1975 vključeno v varstvo in vzgojo 940 predšolskih otrok, medtem ko je sedaj vključeno nekaj manj kot 350 otrok. V prejšnji številki smo o otroškem varstvu in o planu izgradnje otroških vrtcev že pisali, tokrat naj omenimo le, da družbeni dogovor predvideva, da bi delovne organizacije in obrtniki v 2 letih prispevali 1.000.000 dinarjev, ki bi šel za financiranje novih investicij. Velikost prispevka posamezne delovne organiza-

cije je odvisna od velikosti osebnih dohodkov zaposlenih. Ključ za izračunavanje prispevka je pri delovnih organizacijah 0,25% od bruto osebnih dohodkov. Zasebni obrtniki pa bi plačevali prispevek glede na njihov ugotovljen čisti dohodek, tako da bi tisti, ki imajo do 30.000,00 din ugotovljenega čistega dohodka prispevali letno za otroško varstvo 100,00 din tisti, ki imajo od 30.000,00 din do 50.000,00 din 150 din letno in tisti, ki imajo nad 50.000,00 din pa 200,00 din letno.

Cilj družbenega dogovora je v tem, da sprejem otrok v vzgojno varstveni zavod ne sme biti odvisen od plačilne zmogljivosti staršev temveč od potrebe otrok po vzgoji in varstvu. K plačilu ekonomske cene za otroka v vzgojno varstvenem zavodu prispevajo po družbenem dogovoru: Temeljna izobraževalna skupnost s sredstvi za vzgojno delo (delež družbe), starši po zmogljivosti,

delovne organizacije za otroke svojih delavcev z manjšimi osebnimi dohodki in skupščine občine za socialno ogrožene otroke.

Družbeni dogovor nadalje predvideva razvijanje »malih šol«, ker se otroškega varstva ne more uresničiti na vseh območjih občine v enakem obsegu.

Na podlagi določil družbenega dogovora je podjetje sklenilo s temeljno skupnostjo otroškega varstva Domžale pogodbo o združevanju sredstev za investicije za razvoj mreže vzgojnih zavodov. Prispevek Papirnice Količevo v gornje namene znaša za 1. 1971 45.600 din ter je kot že rečeno odvisen od bruto osebnih dohodkov v preteklem letu (0,25%).

Pričakujemo, da bodo k družbenemu dogovoru pristopila vsa podjetja in obrtniki na domžalskem območju, tako da bo zbrano toliko sredstev, kot jih predvideva plan razvoja otroškega varstva.

S.

Dedek Mraz, ki prihaja vsako leto med nas, tudi letos prinaša vsem malčkom, njihovim očetom in mamicam ter vsem članom kolektiva Medvod, Količevega in Vevč najboljše želje za leto 1972!

Uredniški odbor

Dileme v izvajanju družbenega standarda

VEVČE, DECEMBRA — Ob koncu vsakega poslovnega leta se med drugim tudi vprašujemo, kako nadaljevati z dejavnostjo družbenega standarda. Pojavljajo se dileme kot pred osmimi leti, v katero smer naj bi bolj vlagali in razvijali družbeni standard in v katero manj. Pred osmimi leti je bila odločitev jasna: razvijati standard na samih Vevčah. Danes je v kraju marsikaj postorjenega. V ožjem območju pa je že zmanjkalo lokacij za nadaljnjo stanovanjsko gradnjo. Zato si moramo zastaviti vprašanje: kako naprej? Možnosti je več: enostavno dajati individualnim graditeljem primeren kredit, graditi stanovanja za najem ali se lotiti priprave primernih zemljišč za usmerjeno individualno gradnjo. Izključno podpirati individualne graditelje na osnovi vlog pomeni podpirati tiste, ki že itak imajo precej denarja in v precejšnji meri zanemarjati stvarne kadrovske probleme podjetja. Graditi ali odkupovati stanovanja v blokih za najem je strahovito draga stvar, ki v poslovanju in raznih akcijah vnaša enostavnost, a nikakor ne pospešuje reševanja kadrovskega vprašanja. Če upoštevamo, da je v podjetju mnogo mladih, ki nimajo stanovanja in če že niso takojšnji interesi, so vsaj potencialni prosilci, razpolagajo pa ne z drugim, kot s svojo lastno plačo, potem bi bilo treba po eni strani pospeševati varčeva-

nje interesov, zato da bi bili sposobni čim večje lastne udeležbe, po drugi strani pa z odkupom in primerno ureditvijo gradbenih zemljišč nuditi možnost lastne graditve, pri čemer bi se moralo podjetje vendar odločiti za pravico, da določi kolikšno zasebno hišo lahko kdo gradi. Treba si je le priznati, da si večina graditeljev, ne zavedajoč se v kakšne hude finančne stiske se podajajo, gradijo hiše in presega lastne potrebe — gradijo tolikšne hiše za dve generaciji. To vprašanje bo gotovo predmet vročih debat na odboru za družbeni standard. Vsekakor drži, da stanovanjske gradnje ne moremo reševati drugače, kot da se pri tem zavedamo, da je to eno izmed ključnih kadrovskega vprašanja, to je bolj reševati vprašanja sposobnosti za delo, kot pa zadoščati potrebam posameznih podjetnih članov kolektiva.

Vprašanje nastaja okrog vzdrževanja in izgradnje drugih objektov družbenega standarda. Tu di tu je cela vrsta želja — kegljišče, igrišče za razne športne igre, obrat družbene prehrane, ureditev dvorane (sedaj kino dvorana), nekatera komunalna oprema, pomoč pri izgradnji vrtca in celo zimski bazen. Vse to je na Vevčah. Nastopa pa še vprašanje izboljšav v počitniškem domu v Novigradu in tudi na Veliki planini. Zaradi izgradnje objektov na Vevčah v preteklem obdobju smo počitniški

dom zanemarjali, zdaj bi verjetno moral imeti prednost, prav tako tudi dom na Veliki planini, kjer obisk hitro narašča.

Seveda je tu še vprašanje rekreacijskega dodatka, stroškov za izobraževanje ter podpore družbenim organizacijam in tradicionalnim prireditvam: dedek Mraz, upokoenci, dan žena.

Generalno vprašanje prek vseh teh želja in dilem pa je naša sposobnost financiranja, ali še (Nadaljevanje na 2. strani)

Podpis družbenega dogovora o otroškem varstvu

Pogled na del Vevč od papirnega skladišča proti tovarni

Združene papirnice Ljubljana

GIBANJE PROIZVODNJE V MESECU NOVEMBRU 1971

Plan	Doseženo	Izkoriščenje I.—XI. 1971	zmogljivost: 1970
Klasični papirji . . . 100	81,9	91,5	90,5
Premazani papirji . . . 100	119,9	47,1	27,0
Skupaj 100	88,8		
Lesovina 100	23,9	54,0	85,3

Proizvodnja papirja je bila v mesecu novembru zaradi državnih praznikov za ca. 11% nižja od planirane. Proizvodni program je kot običajno vseboval največ offset papirjev (35% celotne proizvodnje), nadalje poleg standardnih pisalnih in tiskovnih vrst tudi precej ciklostila, bankposta ter mehanografskih papirjev. Zastoji na PS so bili nekoliko nižji od preteklih mesecev, višji pa je bil zopet izmet, posebno na I. (15%) in III. PS (9,5%).

Proizvodnja premazanih papirjev je bila sicer za 20% višja od planske, vendar pa po količini zaradi državnih praznikov znatno nižja od preteklih mesecev. Ca. 60% proizvodnje smo premazali obojestransko. Izmata smo zabeležili za ca. 3% manj kot pretekle mesece, za prav toliko so se znižali tudi zastoji na PRS.

Lesovine smo izdelali le četrtino od predvidene proizvodnje. Primanjkovalo nam je el. energije, veliko pa je tudi nismo potrebovali z ozirom na nizko proizvodnjo srednjefinih papirjev. Vevče, 10. decembra 1971.

Stane Kamnar — mlinar pripravlja papirno maso

(Nadaljevanje s 1. strani)

bolje rečeno odločitev, ali dati več za obnovo tovarne ali za družbeni standard. Dejanske potrebe ne gredo v prid družbenemu standardu, zato bo treba najbrž marsikatero željo zmanjšati na nič, pri izvajanju najnujnejših akcij pa najskrbneje obračati razpoložljivi dinar.

Verjetno bo v tem trenutku najbolje izdelati dolgoročni načrt razvoja vsaj za nadaljnjih pet do osem let in potem po etapah realizirati tisto, kar se nam bo zdelo najbolj smotno. Načrtnost pri takem delu pomeni odstranjevanje raznih neupravičenih intervencij, zasnovanih na preveliki privrženosti posameznim oblikam standarda in pa predvsem zagotavlja, da je vsako vlaganje, naj bo majhno ali večje, kamen na kamen bodoče palače.

Ustanovljen je programski oddelek

VEVČE, DECEMBRA — Pred kratkim je bil ustanovljen nov oddelek v tehničnem sektorju podjetja, ki se bo ukvarjal izključno s programiranjem.

Znano je, da ni težje strani, kot v podjetju začeti nekaj novega, ni nič bolj nevarnega kot prevzeti vodstvo nečesa novega ter nič bolj negotovega pri dosegu uspeha kot borba za uvedbo novega. Ne samo, da nas je strah pred novim in neznanim, če še nimamo pravih izkušenj, tudi sicer je novo neprijetno. Nekako nas prestavlja iz toplega in udobnega okolja. Zato se novostim že nagonsko zoperstavljamo. Nova pota zahtevajo razmišljanje, včasih tudi o neznanem. Ljudje pa nikjer ne razmišljajo radi in veliko o novih možnostih in poteh. Delajo večinoma rutinsko, kar celo morajo, ker sicer organizacija ne bi mogla slediti vsakodnevni zahtevi. Toda vsaka delovna organizacija pa si mora zaradi ravnotežja med rutinskim in problematsko razreševalnim delom organizirati proces dejavnosti za razreševanje novih in starih problemov. Takrat govorimo o programiranju, kot posebni dejavnosti delovne in vsake druge organizacije.

Da bi člani kolektiva seznanili z delom novega oddelka in njega smotnostjo, smo se obrnili na vodjo in upam, da nam bosta tovariša Silvo RAZDEVŠEK in Vlado ŠMIGOC o tem dala potreba pojasnila:

Koliko časa se je pripravljala ustanovitev tega oddelka in kaj je bistven namen?

Prve zamisli in poskus izvedbe organiziranega programiranja proizvodnje sega skoraj 10 let nazaj. Zaradi nerazumevanja ali bolje zato, ker potreba za naše razmere in stopnjo razvoja takrat ni bila dovolj aktualna, do realizacije ni prišlo. Programski oddelek, ki se rojeva sedaj, je bil spočet konkretno v maju letos, ko je bila podpisana pogodba z Ingenieurbüro für Organisation HARTING DREYER.

Namen programiranja je v organiziranem programu proizvodnje. Organiziranem poudarjam zato, ker program dela imamo tudi sedaj in smo ga vedno imeli. Proizvodnja v naši panogi zaradi specifičnosti ne bi mogla obstajati brez programa dela. Vprašanje pa je, ali je takšen, lahko bi rekli stihijski program, ki ga narekuje neposredno trg, vedno ekonomičen in optimalen.

Namen programskega oddelka je torej tehnološka priprava, sestava, terminiranje, lansiranje in kontrola nad realizacijo delovnega programa, ki naj bo v konkretnih razmerah optimalen in ekonomičen.

Kako pripravljate programe, s kom se o tem konsultirate in katere službe ali dejstva vplivajo na sestavljanje programa?

Priprava programa poteka zaenkrat tako kot doslej — razlika je le lokacijska. Nov oddelek se šele rojeva kot sem že omenil.

Priprava programa pa bo potekala takole: vsa naročila iz komer-

ciale bodo prihajala takoj v programski oddelek. Tu se bo vsako naročilo tehnološko in časovno obdelalo. Glede na vrsto, kvaliteto, količino in dobavni rok, oziroma možni rok dobave se bo sestavil delovni program za določeno obdobje. Tako vsestransko pripravljen program — recepture, delovni nalogi za posamezne faze dela, termini — se bo nato dal v proizvodnjo. Strokovno bi temu rekli lansiranje v realizacijo.

Ker pa proizvodni program ne more biti enostranski, to se pravi ugoden le za npr.: komercialno, proizvodnjo ali celo posamezne faze proizvodnje, mora upoštevati vse dane pogoje, ki pa so lahko: tržna situacija, tehnološka nujnost in specifičnost posameznih strojev in naprav, zaloge ali možnosti nabave surovin itd. Konsultacija s komercialno, tehnološko in ostalimi službami, ki lahko vplivajo na sestavo ali realizacijo programa je zato nujna. Seveda pa potem, ko je program sestavljen in pripravljen za izvedbo ali celo že v realizaciji, ne more in ne sme biti vmešavanja ali spreminjanja, če res ni tehtnega razloga.

Za koliko časa vnaprej sestavljate program, recimo za klasične papirje in posebej za premazane?

Trenutno pripravljamo tedenske programe in menim, da na daljše obdobje tudi ne bomo fiksno programirali kar takoj. Teden-ski program pa ne pomeni, da vemo le za tekoči teden, kaj delamo, temveč je teden le časovna enota. Praktično naj bi imeli tritedenski program s tem, da je prvi v realizaciji, drugi fiksno določen in zadnji v pripravi.

Razlike med programiranjem za klasične in premazane papirje ne bo zaradi stičnih točk v dodelavi.

Ali kontrolirate izvedbo programa, kakšna so odstopanja in zakaj?

Realizacija delovnega programa je kontrolirana, temeljita, brez-kompromisna kontrola pa bi nastopila istočasno z normalnim delom oddelka. Vsako naročilo in dobavni nalog bo, kot sem že omenil, tudi časovno obdelan. V vsaki fazi bo določen optimalni čas, ki je za izvedbo potreben. Ne bo naša naloga in skrb nad tehnološko izdelavo, temveč nad časovno disciplino. Spreminjanje ali neupoštevanje vrstnega reda bi porušilo ter povzročilo zamujanje rokov ali celo zamašitev v določenih delovnih fazah.

Odstopanja od plana ne bi smelo biti, vsaj ne zaradi samovolje, nediscipline ali neupoštevanja danega programa. Določene od-mike zaradi objektivnih pogojev pa bomo poskušali zajeti v dovolj elastičnem programu. Težave, ki vsakodnevno ovirajo za-črtano delo (manšon, krajša, življenjska doba sita, oprema, ali izklopi, podaljšanje predvidenih zastojev, ponovne izdelave, neustrezajoča kvaliteta, separati itd.), lahko statistično, analitično in izkustveno, ako že ne znanstveno tehnično, predvidevamo in upoštevamo pri terminskih določilih.

Vsako naročilo mora biti izgotovljeno do postavljenega roka. Lahko bo skrajšano prej, kar se bo praviloma vedno dogajalo, zato bo potrebno v tako nastale »praznine« predvideti rezervni program, ki bo imel namen elastičnega vložka, v sicer togi celoti. To bo posebno pomembno v prvem času, ko bo težav zaradi uva-janja in nepoznavanja več.

Kako vpliva program na notranjo organizacijo?

Ta dejavnost bo v podjetju povzročila pomembne organizacijske spremembe. Žal je vprašanje zelo obsežno in ga na tem mestu ne bom mogel kdove kako podrobno obravnavati. Operativni pripravi proizvodnje (programskemu oddelku) v sodobni industriji dajejo velik pomen in jo na zahodu poimenujejo »možgani tovarne, ki mislijo in ukazujejo«.

Gre v bistvu za pripravo dela, ki jo bomo imenovali program-

ski center, ker gre dejansko za drugačno pripravo dela, kakor smo je vajni.

Njena naloga je, da planira in nadzira osnovni trinom proizvodnje in sicer — KVALITETO — CENO ter ROKE. To svojo nalogo dosega tako, da ureja tehnološko pripravo proizvodnje, določa tehnološke postopke, operacije in potrebne čase, uporabljajoč pri tem izsledke službe študije dela ter na osnovi predkalkulacij in druge dokumentacije predvidi optimalni (najcenejši) program proizvodnje. Sistematično preučevanje dela z metodami študije dela postaja nujnejša alternativa za zniževanje stroškov proizvodnje.

Nadaljnja sprememba bo v tem, da se bodo dosedanje številne naloge vodstva proizvodnje zreducirale na nekaj poglavitnih, katerim bo tako posvečena lahko večja skrb. Vodstvo proizvodnje bo v bodoče skrbelo za:

- a) izvrševanje rokov,
- b) pravočasno dostavo materiala na delovna mesta,
- c) pravočasno dostavo strojne opreme in
- d) za notranji transport.

Drugo pa mora biti v pristojnosti programskega centra in sicer:

— obdelava delovnega procesa in izbor PS ter dodelavnih strojev;

— izdelovanje in lansiranje tehnološke in terminske dokumentacije;

— predpisovanje režimov dela na posamezne faze;

— vodstvo proizvodnje mora biti odgovorno programskemu centru za izvajanje programa.

To je nekaj najvažnejših odnosov, ki bodo spremenili obstoječo organizacijo proučevanja in vodenja procesa dela.

Od česa ste pri svojem delu odvisni, oziroma kakšna je samostojnost oddelka?

Na to vprašanje sem delno odgovoril že pri prejšnjih vprašanjih, zato bom tukaj nekatere stvari le še dodal.

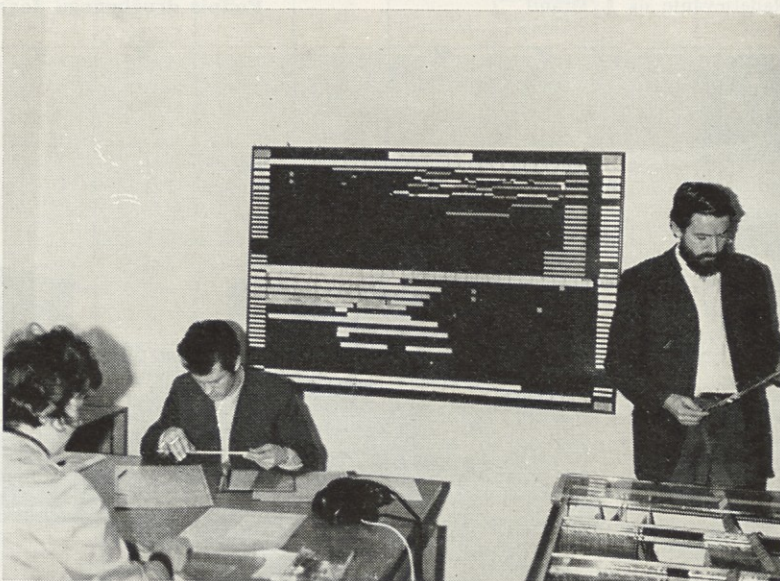
Oddelek programski center je pri vodenju procesa dela zelo samostojen. Pri svojem delu predvsem upošteva načela ekonomičnosti, zato se poslužuje vseh možnih tabel in izračunov ekonomičnosti, kalkulacij in normativov za posamezne faze dela, stroje in artikule, katere mu dostavljajo ustrezne službe. Tu naj pripomnim, da neposredni vodje operative (vodstvo proizvodnje) ne sme sebi postavljati normativov, pač pa je to delo službe za študij dela.

Iz tega sledi, da je optimalnost »optiplana«, ki ga izdeluje programski center, odvisna od služb, ki mu izdelujejo to dokumentacijo, na podlagi katere programira. Z drugimi besedami, če posamezne službe pri svojem študijskem delu napredujejo, bo tudi optiplan na osnovi njihovih podatkov boljši. Tu gre za razvojno službo (boljše recepture — boljše kvaliteta), za analitsko službo (planske kalkulacije), za organizacijsko službo študija dela (vedno bolj dognani normativi in režimi dela, organizacije delovnih mest in s tem krajših izdelavnih časov), službe vzdrževanja in preventivnega vzdrževanja (točno planirani remont in popravila) ter končno vodstvo proizvodnje, ki mora optiplan tako kot je planiran tudi realizirati.

Se en pogoj je za dobro delo programskega centra. Naše kupoce moramo pripraviti na to, da bodo svoje potrebe planirali in naročali vsaj mesec dni naprej, šele to nam bo omogočilo »dokončno« optimizacijo našega programa (najnižje stroške proizvodnje).

Kaj pričakujete od dobro organiziranega programskega centra in kakšno je mnenje vodstvenih kadrov o potrebi oddelka?

1. Znižanje stroškov proizvodnje (višji dohodek),
 2. Točno izpolnjevanje dogovorjenih rokov kupcev,
 3. Boljšo kvaliteto izdelkov.
- Menim, da so enakega mnenja tudi naši vodilni kadri.

Delavci v programskem oddelku: Vida Anžič, Silvo Razdevšek in Vlado Šmigoc

Srečanje upokojenih delavcev tovarne celuloze Medvode

MEDVODE, NOVEMBRA — Delavski svet podjetja in sindikalna organizacija sta organizirala pred praznikom republike srečanje upokojenih delavcev tovarne. Vabilu na srečanje se je odzvalo 77 upokojenih delavcev od skupno 112 upokojencev tovarne. Med udeleženci srečanja je bilo tudi 11 žena. Alojza Brdavska in Ivane Graber niti 8 križev ni zadržalo, da se ne bi udeležila tega prijetnega snidenja.

Upokojeni delavci tovarne so si v dopoldanskem delu programa ogledali tovarno. Vsak izmed njih se je najbolj živo zanimal za tiste oddelke, v katerih je sam nekoč delal. Mnogi so se čudili spremembam in izražali zadovoljstvo nad razvojem podjetja. Še posebej so izražali zadovoljstvo nad mehanizacijo in odpravljanjem težkih delovnih pogojev, ki so jih sami trdo okusili. Po ogledu tovarne so se zbrali v gostišču »Mihovec« v Pirničah, kjer so jih pozdravili predsednik sindikalne podružnice Vukašin Luto-

vac, predsednik DS Lado Tomažin in direktor podjetja Slavko Zule. Po pozdravnih nagovorih je direktor podjetja orisal poslovanje podjetja v sedanjih težkih pogojih gospodarjenja, skrb za delovnega človeka in prizadevanje kolektiva za nadaljnji razvoj in napredek podjetja.

V imenu udeležencev srečanja se je zahvalil organom upravljanja in družbenim organizacijam za pozornost upokojeni kurjač Andrej Sušnik.

Pozno v noč so udeleženci srečanja obujali spomine na leta, ki so jih preživeli v papirnici. Mnogi med njimi se že več let niso srečali; stara prijateljstva in tovarištva, ki so vzniknila pri skupnem delu, nikoli ne zamro. Iz žarečih obrazov smo razbrali, da so resnično veseli tega dneva ter da si želijo podobnih srečanj bolj pogosto, najraje pa vsako leto. Upamo, da bodo organi upravljanja in politične organizacije ustregle njihovim željam.

-JL

Niso nas pozabili

MEDVODE, NOVEMBRA — Bili smo zelo presenečeni, ko smo prejeli povabilo na srečanje upokojencev »CELULOZE« Medvode. Sestali smo se 26. novembra 1971. Zbrali smo se domala vsi že dopolne v tovarni. Po ogledu tovarne nas je avtobus odpeljal v gostišče »Mihovec« v Pirniče, kjer je bilo pripravljeno skupno kosilo.

Za uvod nas je direktor tov. Slavko Zule prisrčno pozdravil in nas v zanimivem govoru seznanil z današnjo problematiko podjetja. Bilo nas je 77 upokojencev, ki smo po večini prebili vso delovno dobo v »CELULOZI«. V podjetju smo še dočakali rekonstrukcijo priprave kisline in sortacije, izgradnjo belilnice in modernizacijo obrata pinotan. Veseli nas, da se delovni kolektiv trudi, da bi realiziral tudi načrte za nadaljnji razvoj in obstoj razmeroma zastarele tovarne.

Pozdravili smo idejo in sklep delavskega sveta, da smo se upokojeni delavci sestali. Pri obujanju spominov na delo v tovarni smo preživeli lep dan. Srečali smo se tudi z aktivnimi člani kolektiva; med njimi je bilo veliko mladih, ki so s svojim prisrčnim odnosom do nekdanjih tovarniških delavcev še posebno prispevali k prijetnemu vzdušju. Želimo si, da bi srečanje upokojencev z aktivnimi člani postalo vsakoletna tradicija.

Zahvaljujemo se sindikalni podružnici »CELULOZE«, ki je organizirala prijetno srečanje. Delovnemu kolektivu pa želimo tudi v bodoče mnogo poslovnega uspeha in srečno novo leto!

M. S.

Segli smo v roke Škerjančevi in Mahkovicu!

VEVČE, DECEMBRA — Mesecca decembra letos že nista bila več v delovnem razmerju naša sodelavca Anton Mahkovic in Anica Škerjanec. Oba sta odšla v pokoj.

se je v svojem delovnem okolju počutila zelo dobro, zato ni čudno, da so jo imele vse sodelavke v ročni dodelavi papirja zelo rade. Veliko večino delovne dobe je bila na delovnem mestu voznika dvigala, seznanjena pa tudi z drugimi deli sortirne dvorane. Kar 800 kilometrov visoko bi se naša Ančka pripeljala s svojim dvigalom, če računamo, da se je vsakih 10 minut peljala iz oddelka strojne dodelave v oddelk ročne. To je 48 voženj na dan, kar znese 14.400 voženj v enem letu. V 15 letih pa 216.000 voženj, tako da je z enkratnim

Anton MAHKOVIC je prišel v tovarno 1. junija 1960, že prej pa je delal pri upravi žitnih silosov Ljubljana. Večina delovnega časa je opravljal dela v strojni dodelavi papirja. Po svoji prizadevnosti je postal kmalu vodja gladilnega stroja, ni pa mu bilo tuje delo na ostalih dodelavnih strojih. Dobremu delovnemu tovarišu, članu ZB in aktivnemu borcu za časa NOB želimo, da bi leta svojega pokoja užival v dobrinah, ki si jih je s trudom in marljivostjo pridobil zadnja leta.

Anica SKERJANEC je bila s prav kratko prekinitevjo v tovarni že od 7. junija 1945. leta. Nad vse družabna in tovariška

tovorom 600 kg papirja, prepekljala skupaj v prvo nadstropje kar proizvodnjo več kot 4 let.

Tudi Ančki Škerjančevi želimo, da bi leta pokoja uživala v zdravju in zadovoljstvu.

Obema upokojencema pa se s tega mesta še enkrat zahvaljujemo za sodelovanje.

S. R.

Kaj je licenca?

VEVČE, DECEMBRA — V gospodarskih razgovorih je vse bolj pogosta beseda — licenca. Slišimo jo v zvezi s prodajo pravice proizvajati nek proizvod, ki ni nov, a je pravica proizvodnje v posesti nekega drugega podjetja, ustanove ali posameznika. Okoliščine in pogoji, na osnovi katerih pride do licenčnih razmerij, pa niso prav enostavni, a zelo zanimivi.

Kot rečeno, je licenca pravica prodaje tehničnih in tehnoloških podatkov o nekem proizvodu, ki predstavljajo lastnino posebne vrste — industrijsko lastnino.

Povsod po svetu se posamezniki, podjetja ali specializirane raziskovalne ustanove trudijo, da bi iznašale nove in nove tehnične in tehnološke proizvode, katerim proizvodnja in prodaja bi predstavljala nasproti konkurenci znatne ekonomske prednosti, bodisi kot časovna prednost ali pa možnost pridobiti ustrezno dohodnino.

K takšnemu prizadevanju spodbujajo države s posebnimi zakoni o zaščiti industrijske lastnine. S takšno zakonsko zaščito skuša vsaka država zaščititi dosežke svojega gospodarstva navzven in z zagotovitvijo prednosti znotraj države spodbujati posamezne gospodarske organizme k prizadevanju za napredek. Nadaljnji pomembni razlog za zakonsko zaščito pa je tudi ta, da se do napredka pride praviloma z velikim naporom in stroški.

Na podlagi takih spoznanj je bila že leta 1883 podpisana mednarodna konvencija o zaščiti industrijske lastnine ki jo je doslej podpisalo le 49 držav. Pri nas sčitajo industrijsko lastnino zakon o izumih in tehničnih izboljšavah (Ur. l. SFRJ, št. 44/60), zakon o vzorcih in modelih (45/61), zakon o blagovnih znamkah (45/61), zakon o urejanju poslovnih razmerij na trgu (30/62).

Predmet zaščite ne more biti karkoli, temveč le izum, kateremu se z namenom zaščite izda patent. Podobno zaščito uživajo tudi vzorci in modeli, ki so tudi neke vrste izum. Drugače pa so spet zaščitene blagovne in storitvene znamke. Če je patentiran izum predmet prodaje — neke vrste intelektualno blago, potem je treba vedeti, kako se oblikuje.

Izum ali iznajdba je povsem nova, doslej nikjer na svetu znana rešitev nekega tehničnega tehnološkega problema, ki je uporabljiva v industrijski ali kaki drugi gospodarski dejavnosti.

Izum je treba ločiti na izboljšave, ki predstavljajo le racionalnejšo uporabo že znanih tehničnih in tehnoloških postopkov, s katero se da doseči večjo produktivnost ali izboljšave drugačne vrste.

Znanstvena odkritja tudi niso predmet patentiranja, kajti bila naj bi last vsa človeštva. Le postopki industrijske izdelave, ki temelje na teh odkritjih, so lahko predmet izuma, (npr. postopek je znanstveno odkritje, postopek industrijskega pridobivanja pa je izum).

Država štiti izume s tem, da zahteva uradno prijavo posebnemu uradu za patente. S pridobitvijo patenta pridobi izumitelj pravico izključnega koristnika izuma, pridobi moralno pravico do imena v patentu (avtorstvo). Priznanje patenta temelji na absolutni novosti prav v trenutku prijave. Torej pomeni, da ne sme biti pred tem nikjer objavljen, nikjer uporabljen, ne glede na to, četudi to stori sam izumitelj. Patent traja 15 let od dneva objave patenta — za vzorce in modele pa to velja 10 let. Pred tem rokom preneha veljati, če se mu izumitelj odpove, če se ga razveljavi, ali če niso plačane takse, ki mimogrede rečeno niso majhne. Vsak patent velja le v tisti državi, v kateri je prijavljen, zato mednarodnega patenta ni. Zato mora vsak izumitelj npr. pri nas prijaviti patent doma in po-

sebej v vseh tistih državah, kjer pričakuje možnost uporabe, ravno tako veja tudi za tujce, ki morajo patent prijaviti v naši državi, če hočejo zaščito. Seveda, če gre za sorazmerno enostavne tehnične rešitve, ki jih je možno brez težav premodificirati, je tudi ta zaščita problematična, medtem ko so nekateri tehnični in tehnološki dosežki ne glede na patentiranje težko dosegljivi — zlasti tisti, ki so bili doseženi z izjemnimi naporom in stroški.

Predmet patentiranja ne morejo biti, kot je že rečeno, znanstvena odkritja, nadalje zdravila, sredstva, ki služijo za prehrano, po kemični poti pridobljene snovi in seveda izumi, ki so v navzkrižju z zakoni. Zanimivo pri patentih je tudi, da je lahko izumitelj en sam ali skupina, ali pa lahko pripada patent neki organizaciji. Organizaciji pripada izum, če je prišlo do njega na podlagi njenega naloga in z njenim financiranjem, ne glede to, kje je prišlo do izuma. Lastnik izuma je tudi organizacija, v kateri je izumitelj v delovnem razmerju in spada predmet izuma v okvir njegovih rednih dolžnosti. Seveda je tudi v takem primeru vprašanje pogodbe in odškodnine med izumiteljem in organizacijo. Analogno temu naj bi se z internimi pravilniki reševala tudi vprašanja tehničnih izboljšav, ki zakonsko sicer niso zaščitene posebej.

Licenčna razmerja nastajajo med lastnikom patenta in tistim, ki ga želi izkoristiti. Medsebojni pogodbi pravimo licenca. Možna je pa tudi pod določenimi pogoji prisilna licenca. Kadar pride do pogodbe, s katero izumitelj prepusti vse pravice izkoriščanja, govorimo o izključni licenci. Tak koristnik licence si s tem ustvari monopolen položaj pri izkoriščanju ter lahko zakonsko preganja vse, ki bi skušali uporabljati ali ponarejati patent. Nosilec takšne izključne licence celo lahko proda v celoti licenco naslednjemu koristniku, lahko pa dodeli s pogodbo samo delne pravice do izkoriščanja. Takšne delne licence so zelo v rabi. Običajno so takšne delne licenčne pogodbe omejene na izkoriščanje samo na določenem tržnem področju, ali pa se lahko dovoli samo izkoriščanje v eni gospodarski panogi. Lahko je omejen tudi čas izkoriščanja.

Vse licenčne pogodbe morajo biti registrirane. Odškodnina pa je lahko enkratna, ali pa odplačevanje glede na število proizvodov, ali na letna obdobja ali pa pavšalno.

Vse licenčne pogodbe morajo biti registrirane. Odškodnina pa je lahko enkratna, ali pa odplačevanje glede na število proizvodov, ali na letna obdobja ali pa pavšalno.

Pri firmi BASF v Ludwigs-hafnu ob Renu v Zahodni Nemčiji so letos prvič organizirali takšno imenovani Tečaj B o tehniki in tehnologiji premazovanja papirja in kartona. V razliko od njihovega že ustaljenega tečaja A, ki ga prirejajo vsako leto in je namenjen predvsem začetnikom, je tečaj B obsegal teme, ki so zahtevale že predhodno znanje udeležencev seminarja in je tako predstavljala nadaljevanje in izpopolnitev tečaja A. Tako je hkrati pomenil tudi za udeležence tega seminarja, se pravi za ljudi, ki se v praksi ukvarjajo s premazovanjem, obnovo in izpopolnitev njihovega znanja.

Predavanja so se vršila v prostorih AWETA-Papier in so trajala tri dni. Obravnavane pa so bile naslednje teme:

— Dispergiranje raznih pigmentov, ki jih uporabljamo kot dodatek kaolini kot glavnemu pigmentu (Satir belo, kalcijev karbonat, Blanc-fixe, martifin — Al-hidroksid, pasilex — Al-silikat, Titan dioksid).

— Izkušnje s kaolini za premazovanje.

Ne glede na kakšno vrsto licenčne pogodbe je izumitelj pristal, pa mora le-ta ves čas izkoriščanja vzdrževati patent v veljavi, nastopati proti kršiteljem oziroma prijaviti kršitelje nosilcu licenčne pravice. Jamči pa tudi za vse pravne in stvarne napake. V nobenem primeru pa ne jamči rentabilnost izkoriščanja, to je stvar tistega, ki kupuje.

Kljub visoki zaščiti industrijske lastnine, pa vendarle velja načelo, da se tehničnega napredka ne sme zavirati. Zaščitni zakoni pomenijo namreč samo to, da ima izumitelj pravico do pravične odškodnine. Če pa izumitelj noče izkoristiti patenta, ali celo, če ga izkoristi premalo, lahko posamezne organizacije zahtevajo prisilno licenco, praviloma po treh letih od objave patenta. Do prisilne licence pa pride tudi, kadar je izum posebnega pomena za gospodarstvo.

Patent oziroma izum je redkokdaj slučajen, zato predstavlja število patentiranih izumov v neki državi tudi precej verodostojno merilo prizadevanj za gospodarski napredek. Zal v naši državi s tem nismo na dobrem. Ni rečeno, da pri nas manjka domiselnosti, več škode napravi nepravilnost plačati pravično odškodnino. Preveč se pri nas zanašamo na odkup licenc, čeprav tudi to ni napaka, saj je nemogoče, da bi morali pri nas prav vse iznajdbe ponarejati, če že ne doseči. Vendar pa večkrat slišimo, da pride do ponesrečenih odkupov, bodisi zastarelih patentov ali patentov, ki so že na robu izteka.

Pripomniti je tudi treba, da industrijske skrivnosti ne predstavljajo samo patenti in da izum ali licenca nista edina nosilca napredka. Pomembno vlogo pri tem predstavljajo tehnične izboljšave, razne drobne prilagoditve tehničnih dosežkov na konkretno proizvodnjo, ki se največkrat nabira v tehnični in tehnološki dokumentaciji posameznega podjetja. Vse to je plod znanja in izkušenj zaposlenih, nemalokrat tudi večih generacij. Vse to daje na tržišču določeno časovno prednost. To je produkt izkušenega in intelektualno močnega strokovnega kadra, ki zagotavlja vedno v proizvodnih dosežkih korak pred drugimi. Ta korak se vedno realizira v precejšnji ekonomski koristi, saj tam, kjer delujejo normalni zakoni tržišča, kupec nikoli ne vpraša po počutju proizvajalca, temveč hoče imeti le cenejše in kvalitetnejše blago.

T. N.

Kje bo stala nova kotlarna?

VEVČE, DECEMBRA — O novi kotlarni je bilo v našem glasilu že precej napisanega. Na zadnji seji TO pa so se natančneje o tem pogovarjali. Da bi naši bralci bili podrobneje seznanjeni, smo se obrnili na vodjo investicijskega oddelka tov. dipl. ing. Marjana Ureka, ki nam je izčrpno odgovorjal.

Tovariš inženir, prosim najprej za pojasnilo o stanju obstoječih energetskega naprav.

Obstoječa termoelektrarna je zaradi pretežno starih in izrabljenih naprav, ki so bile postavljene v letih 1929 in 1931, v zelo slabem stanju. Dodatne ogreval-

Dipl. ing. Marjan Urek

ne površine, kot predgrevalnik zraka in pare so praktično uničene. Republiški inšpektorat parnih kotlov je zahteval, da se kotle zamenja najkasneje v nekaj letih, sicer bo moral biti obratovalni tlak znižan.

Zaradi pomanjkanja pare za kondenzacijo obratuje turboagregat (iz leta 1935), zlasti pozimi, samo na protitlak in proizvaja le 400—600 kW el. energije namesto polnih 100—1250 kW.

Samo obratovanje obstoječe termoelektrarne je neekonomično, nezanesljivo in brez rezerve v primeru okvar in zastojev. Tovarniški proizvodni program pa ni mogoče izvajati po ekonomskih vidikih, ker se mora proizvodni program prilagajati sedanjim omejenim možnostim za preskrbo s paro in električno energijo. Tovarna kupuje iz javnega električnega omrežja letno nad polovico vse potrebne električne energije. Zato je odvisna od tega omrežja in ima občutno škodo zaradi nižje proizvodnje ob pogo-

stih prekinitev in redukcijah dobave električne energije — posebno ob pomanjkanju vode v sušnih dobach.

Kakšen je idejni projekt?

Idejni projekt o novi toplarni je izdelal Ind. biro v dveh variantah z ozirom na postavitev termoelektrarne na mestu stare toplarne in pa na novi lokaciji, tj. na lesnem skladišču. Člani izvršilnega odbora so razpravljali na 22. seji o obeh variantah lokacije in sprejeli sklep, da se kotlarna postavi na novo lokacijo in se nadaljnji glavni projekti izdelujejo v tej smeri.

Nova toplarna bi zasedla prostor južno od brusilnice lesa, ki je poleg prostora, kjer je predvidena lokacija za bodoče povečanje tovarne.

In nova lokacija in njene prednosti?

Možnost smotrnejše zasnove in zgraditve, glede na razporeditev in velikost prostorov. Pri rekonstruirani in povečani obstoječi toplarni pa bi bili prostori tesnejši. Graditev in montaža bi bila brez kakršnih koli prekinitev in nepredvidenih težav, v najkrajšem možnem času, ker je ne bi ovirali obstoječi objekti in naprave. Odpadle bi izgube pri proizvodnji tovarne zaradi večjih ali manjših zastojev obratovanja, ter razne težave pri istočasni gradnji in montaži novih in obratovanju obstoječih naprav. Ves čas novogradnje bi v obstoječi toplarni nemoteno obratovala obstoječe naprave. Tovarna bi bila torej oskrbovana s potrebno paro in električno energijo brez prekinitev in omejitev.

Kalkulacija gradbenih stroškov je za novo toplarno zanesljivejša; veliko bolj, ker na primer pri rekonstrukciji obstoječe toplarne ni bilo moč zajeti vseh stroškov, kar brez temeljitih preiskav in pregleda ni mogoče ugotoviti noličnosti in kakovosti terena, obstoječih zidov in temeljev. Nadalje ni mogoče z zadostno zanesljivostjo oceniti obsega in stroškov za betonska, zidarska, tesarska ter druga dela za podpora in zaščitna dela ter varnostne ukrepe na stari lokaciji. Po predvidenem povečanju tovarne v bodočnosti se bo težilše porabe toplotne energije pomaknilo bolj proti oddelku za premaz, s čimer bi se delno znižale izgube prenosa. Prostore obstoječe toplarne bi se lahko kasneje preuredilo in uporabilo v druge namene.

Kaj pa stroški med eno in drugo varianto?

Izdelan je bil obračun stroškov za obe lokaciji, ki prikazuje, da bi bili stroški nove lokacije za 5.000.000 din večji. Pri tem pa bi bila nova lokacija toplarne v perspektivi bolj ekonomična, če upoštevamo, da bi se stroški zaradi velikega rizika nepredvidenih del povečali, če bi kotlarno postavljali na starem prostoru.

Kakšna dela nas v zvezi s tem najprej čakajo?

Začeli bomo takoj z razgovori z banko o možnostih realizacije projekta. Takoj, ko bomo videli, da so sredstva zagotovljena, bomo pristopili k zbiranju ponudb in izdelavi glavnega projekta, ter nato seveda k sklepanju pogodb z dobavitelji opreme in izvajalci gradbenih del.

POSETNIČI

AVGUST N. BELIN

L. VALOK
SUEZ

Iz vseh črk posetnice morate sestaviti nove besede, kot to zahtevajo opisi pojmov.

V teh dveh primerih morate poiskati IMENI IN PRIIMKA DVEH VODILNIH DELAVCEV V NAŠI PAPIRNI INDUSTRIJI, ki pa seveda nimata nič skupnega s popularnima nogometnima igralcema.

Seminar o premazovanju papirja in kartona

— O tehnologiji premazovanja z Blade agregati.

— Način priprave kazeina za premazno maso.

— Niansiranje premazne mase z vodotopnimi barvili.

— Višina nanosa premazne mase in njen vpliv na lastnosti premazanega papirja in kartona.

— Tehnologija večkratnega zaporednega premazovanja.

— Demonstriranje različnih tehnik dvojnega premaza.

— Napake v premazu in njihov vpliv na potiskovanje.

— Odvisnost lastnosti premaza od uporabe različnih sintetičnih veziv.

— Preprečevanje in pobijanje pen pri premaznih masah.

— Problemi ofset tiska v zvitkih.

— Premazne recepture za globoki tisk.

— Naknadna obdelava premazanih papirjev in kartonov s satiniranjem, ščetkanjem in gloss-kanlandrom.

— Zahteve premazovalca po kvaliteti osnovnega papirja.

— Premazne mase z vsebnostjo satin belega.

Kot vidimo, je bilo število tem dokaj obsežno. Večina referatov je bila na zadostni strokovni višini, tako da smo res ob obnavljanju znanja slišali marsikaj novega. Predavatelji so nam posredovali rezultate iz lastnega razvojnega dela, pa tudi iz virov izven BASF, tako da je bila jakost »komercialnega obarvanja« seminarja minimalna, kar je vsekakor pozitivno.

Praktično demonstriranje različnih tehnik premazovanja je bilo izvedeno na starejšem premaznem stroju, novega, o katerem je pisal dipl. ing. Iglič v zadnji številki »Našega dela«, pa smo si lahko ogledali. Poleg Blade agregata, s katerim je stroj opremljen sedaj, bodo kasneje vgradili tudi zračno krtačo.

Vsekakor je tudi postavitev tega stroja odraz velikih prizadevanj firme BASF, da ostane na čelu proizvajalcev sintetičnih veziv, ki kvaliteto permanentno zboljšujejo, in pa tudi tehnologijo premazovanja.

Bogdan Lampič, ing. kem.

Razgovor z vzdrževalci

KOLIČEVO, DECEMBRA — Tokrat vam predstavljamo delavce iz raznih vzdrževalnih delavnic, katerim smo postavili vprašanja: kako se počutite, kaj vas veseli in kaj teži na delovnem mestu.

Mirko Novak, ki dela na delovnem mestu strugarja v kovinski delavnici, se je pri nas izučil, danes pa je visokokvalificiran strugar in je pri nas že 22 let.

Na vprašanje je odgovoril takole: »Na delovnem mestu sem zadovoljen, ravno tako s sodelav-

prepihe. Zaradi velike oddaljenosti do delavnice, bi bilo dobro, da bi imeli kakšno delovno mizo, nekaj orodja in drobnega materiala kar pri proizvodnih strojih. Menim, da smo za ključavničarska dela preslabo ocenjeni in zapostavljeni. Ker imamo proizvodne stroje precej izrabljene, bo treba misliti vsaj pri nekaterih na večje rekonstrukcije ali pa jih bo »potrebno zamenjati z novimi, če hočemo obdržati korak s časom.«

Franci Orehek je tudi pri nas napredoval od vajenca do visokokvalificiranega inštalaterja. V podjetju je zaposlen 15 let.

Takole odgovarja na zastavljeno vprašanje: »Z delom, delovnim mestom in odnosi v ožji delovni skupini in delavnici sem zadovoljen. Mišljenja sem, da je lahko vsako delo, delovni odnos, nagrajevanje za delo itd. boljše še z odpravljanjem manjših subjektivnih problemov. Veselje do dela dopolnjujejo sodelavci v delavnici — skratka dober ansambel, saj nimamo težav z medsebojnimi odnosi, ki bistveno vplivajo na počutje človeka.

Najbolj me teži, da v zadnjem času v podjetju na splošno ni razumevanja, kar pa je zaradi dobrega finančnega stanja — ne-

Mirko Novak

ci, s katerimi že dolgo let sodelujem. Najbolj vesel in zadovoljen sem takrat, kadar delo izvršim kvalitetno, da ni prigo-rov. Seveda je za dobro počutje na delovnem mestu potrebno sporazumevanje z nadrejenimi in podrejenimi, to pa je, lahko rečem, zadovoljivo.

Teži me pa več stvari. Naši proizvodni stroji so že zelo stari in tudi KS II je že začel kazati hibe izrabilosti. To pa je razumljivo, saj obratuje noč in dan. Ker za temeljite remonte ni dovolj časa, se pojavljajo tudi nepredvideni zastoji. Da bi se okvare čimprej odpravile, so nam potrebni obdelavni stroji in orodja. Vsega tega pa nam v delavnici primanjkuje. Če bomo hoteli nemoteno proizvodnjo, s tem pa tudi dobre in redne osebne dohodke, je nujno potrebno nabaviti nekatere stroje, npr. stružnico, rezalni stroj, da bi dela lahko hitreje opravili. Manjka nam tudi raznovrstno orodje. Potrebno bo urediti tudi klimatske naprave v delavnici, sanitarije in povečati garderobo.«

Albert Urbanija je tudi naš stari znanec, saj je pri nas že 20 let. Izučil se je za kovača, vendar se je zaradi raznovrstnosti del preusmeril tudi za ostala ključavničarska dela. Pred kratkim pa je uspešno opravil izpit za visoko kvalifikacijo.

Na vprašanje je odgovoril: »S samim delom sem zadovoljen in upam, da bo tako tudi ostalo. Kot povsod, imam na delovnem mestu razne težave z orodjem in slabšimi delovnimi pogoji zaradi plinov in bliskanja pri varjenju. V tovarni pri remontih pa imamo velike temperaturne razlike in

Albert Urbanija pri delu

likvidnosti skoraj ne poznamo — porazno. Globljih vzrokov odhajanja visokostrokovnih kadrov ne poznam, zato bi o tem tudi težko kaj rekel. Na delovnem mestu bi želel malo boljše delovne pogoje. V mislih imam delovni prostor, orodja in pripomočke. Že vsak privatni obrtnik ima boljše orodja, zato varčnost pri tem ni najbolj umestna. Delavni prostor je glede na obseg, vrsto in način dela občutno premajhen.

Teži me pa tudi premajhna vloga sindikalne organizacije na sploh. Omalovažujoče je za delavsko gibanje: jabolka, krompir in zadnji pozdrav, seveda pa to ni samo lokalni problem.«

Andrej Cerar, eden najstarejših v elektro delavnici, je pri nas že 34 let. Je visokokvalificiran elektrikar.

Odgovor na vprašanje: »Z delom zadovoljen, čeprav mnogo-krat eno uro naprej ne vem kaj bom delal. Težave so tudi v tem, da mojster delavnice že več let nima predpostavljene, da bi se v kritičnih trenutkih elektro vzdrževanja obrnil nanj in to občuti cela delavnica. Tudi nočno dežurstvo, ki ga opravljam že 18 let, moramo preložiti na mlajše. Velike težave imamo z načrti, največkrat jih pa sploh nimamo. Tovarna se je v toliko letih, kar sem pri hiši, veliko spremenila. Pomanjkanje rezervnih delov, premajhna rezerva elektro motorjev, pomanjkljiva evidenca, vse to ima posledice pri našem delu.

Glede discipline v podjetju imam občutek, da je bila pred leti veliko boljše. Sem za strožji režim dela (seveda ne, da bi se »general ukvarjal s kaplarjem«), le v tem vidim napredek podjetja, kakor je bil pred desetletjem.

Franci Orehek

Andrej Cerar — elektrikar

V takem vzdušju bi lažje delal naprej.

Težave imamo z raznimi predelavami elektro razvoda, kadar ti padejo na državne praznike. Želel bi, da bi se nam z novimi investicijami posrečil sodobnejši elektro razvod.

Zaradi pomanjkljivosti, ki sem jih navedel, bi bilo nujno potrebno novo delovno mesto elektrotehnika, da bi bili kos sedanjemu delu. Tu bi bil človek zaradi dela, ne delovno mesto zaradi človeka.«

Franc Cerar, je eden najstarejših delavcev v podjetju, saj je star že 64 let. Opravlja jermenarska dela.

Na vprašanje je odgovoril takole: »Delo na delovnem mestu jermenarja je zelo naporno in veliko truda je potrebno vložiti za odpravo pomanjkljivosti pri jermenarskih pogonih, ker proizvodni stroji obratujejo brez prestanka. Drugače se na delovnem mestu dobro počutim, za dela pri strojih in ob remontih pa dobim pomočnike. Težave imam pri nevarnem delu pri pogonskih strojih tudi zaradi vročine. Zelo pa me veseli, da zaradi mojega dela

Franc Cerar — jermenar

ni zastojev proizvodnih strojev. Malo bolj naporno pa je, kadar me ponoči pokličejo v podjetje. Za sodelovanje pri tem razgovoru se našim vzdrževalcem lepo zahvaljujemo.

Stane Laznik
Milan Deisinger

Upravljalci pomeni predvidevati, organizirati, zapovedovati, koordinirati in kontrolirati.

Predvidevati pomeni gledati v prihodnost in postaviti program za delo.

Organizirati pomeni konstituirati dvojni, tj. materialni in socialni organizem podjetja.

Koordinirati pomeni povezovati, združiti in uskladi delo in prizadevanje vseh.

Kontrolirati pomeni skrbeti, da je vse, kar se zgodi, skladno s sprejetimi pravili in danimi ukazi.

Henry Fayol

Problematika v zvezi s skladiščenjem lesa

KOLIČEVO, DECEMBRA — Letne količine dolžinskega lesa za izdelavo lesovine podjetju dobavijo GG v razdobju 6 mesecev. Za te prejete količine ne upoštevajo dobavljenih cepanic in topolovega lesa, je sedanje lesno skladišče občutno premajhno. Tako smo primorani, da poleg lesnega skladišča izkoristimo za skladiščenje lesa razpoložljivi prostor v podjetju poleg transformatorja, prostor pred skladiščem I in II, pred skladiščem papirnih odpadkov in na tovarniškem zemljišču zunaj podjetja. Tako je izven lesnega skladišča vskladiščenega ca. 4000 m³ dolžinskega lesa. To vse ima svoj vpliv na red, čistočo, požarno varnost, dolžine transportne poti itd.

Obstoječe lesno skladišče ne rabimo samo za skladiščenje dolžinskega lesa, za razžagovanje lesa na en meter, temveč tudi za skladiščenje metrskega lesa v skladovnice. Dobavljeni moker les mora biti določen čas vskladiščen v skladovnicah, da se osu-

Pri razžagovanju dolžinskega lesa na en meter naj se upošteva kolobarjenje.

2. Cepanice in topola naj bi bile zložene v skladovnice na lesnem prostoru in ne ob industrijskem tiru.

3. Glede na to, da brusilnica ne obratuje s polno kapaciteto, kar bo po vsej verjetnosti tudi v bodoče, naj se temu prilagodi tudi nabava lesa.

4. Zahodni breg odtočnega kanala ob lesnem skladišču naj se zbetonira. Ob nalihiv preplavlja voda lesno skladišče.

5. Za odpravo vkopavanja lesnih upornikov na koncih skladovnicah naj se zbetonirajo podstavki, kamor bo možno vstaviti opornike, narejene iz železnih cevi.

6. V bližnji bodočnosti preučiti in zmehanizirati razžagovanje dolžinskega lesa na en m. Sedanjni način razžagovanja s cirkularjem je zamuden in naporen za delavce.

Žaganje lesa v najugodnejših pogojih

ši in da je uporaben za izdelavo lesovine. Na lesnem skladišču pa niso vskladiščene količine dobavljenih cepanic in topole. Ta les je zložen ob industrijskem tiru. Ker podjetje v zimskih mesecih GG ne dobavljajo dolžinskega lesa, moramo imeti za to obdobje na zalogi okoli 6500 m³ lesa. Pri razmaku skladovnic 50 cm pa lahko vskladiščimo 4300 m³ lesa na lesno skladišče upoštevajoč, da so skladovnice visoke 2,2 m, kar je v skladu z varnostnim predpisom. Če pa je razmak manjši med skladovnicami in so te naložene v višino prek 2,2 m, pa les plesni, postane črn, oz. ga napadejo mikroorganizmi. Na kvarjenje lesa ne vpliva samo razmak med skladovnicami, višina naloženega lesa, temveč tudi slab les. Po pogodbi je podjetje dolžno, da poleg I. kvalitete lesa prevzame tudi 10% tretje vrste lesa. Ta vrsta lesa je zelo slaba (nagnit, sušice). Maksimalni izkoristek tega lesa je 65%. Večji razmak med skladovnicami je vplival na zmanjšanje skladiščnih količin lesa, po drugi strani pa smo s tem preprečili plesnenje m lesa zloženega v skladovnice.

Pripeljani dolžinski les razžagujejo delavci na 1 m, na cirkularju do debeline 25 cm, debelejši les pa morajo razžagovati z ročno motorno žago. Vso debelino — les debelejši od 25 cm, morajo delavci ročno s sekiro in zagostami razcepiti v cepanice. Neprimerno hitreje in z manj truda bi delavci les, debelejši od 25 cm, razcepili s sekiro strojem, ki pa ga v podjetju nimamo. Velik prihranek na času in delovni sili bi pridobili tudi z mehaniziranim razžagovanjem dolžinskega lesa.

Navedeno problematiko bi odpravili z naslednjimi ukrepi:

1. V skladovnicah naj bo zloženega največ 2400 m³, kar ustreza dvomesečni proizvodnji lesovine. Ostali dolžinski les naj bo zložen v sklade v višino do 2 m.

7. Nabaviti sekiro stroj za cepljenje lesa, debelejšega od 25 cm.

8. Sedanji lesni prostor je za skladiščenje dobavljenega dolžinskega lesa premajhen. Da bo dobavljeni les skladiščen na enem prostoru, je nujno, da podjetje odkupi zemljišče zahodno od sedanjega lesnega skladišča do poti, ki pelje v Bistrico. Je pa tudi druga možnost, namreč, da bi poleg obstoječega lesnega skladišča za skladiščenje lesa uporabljali tovarniško zemljišče za remizo. Površina tega prostora znaša prek 5000 m². S tega zemljišča bi morali odstraniti zemljo, zemljišče utrditi in ograditi prostor. Transportna pot na to skladišče bi potekala zahodno ob skladišču papirnih odpadkov in bi bila daljša za 300 m od sedanje transportne poti.

Te predloge je potrebno čimprej sprejeti, ker bo le na ta način odpravljen problem skladiščenja lesa.

-u-

Adolf Tomažič — inštalater

Prijetno razpoloženi letošnji nagrajenci za dolgoletno delo

Na slavnostni seji delavskega sveta

Člani ZB Papirnice Vevče ob letnem občnem zboru

Deviza vevških kuharic: Gostje morajo biti zadovoljni

Električar Ivan Mohar

V imenu upokojencev je nekaj besed povedal bivši šef prodaje, nerazdružljiv Vevčan, tov. Aleksander Martelanc

Spet smo se sešli in se pogovorili

»Fiori« igrajo za dobro razpoloženje in ples

Na zdravje vam in nam!

Včasih ob stroju, zdaj pa skupaj na zabavi

Iz družabnega srečanja borcev, nagrajencev in upokojencev

VEVČE, DECEMBRA — Sejna soba v upravnem poslopiju podjetja je bila tiste dni pred praznikom republike nabito polna. Delavski svet je na slavnostno sejo povabil vse tiste članice in člane kolektiva, ki so ostali zvesti tovarni in sodelujejo z njo že 15 in več let.

Sejo je odprl predsednik delavskega sveta tovariš ing. Edo ULČAKAR in dal članom sveta vedeti, da so med njimi tiste delavke in delavci, ki so dajali svoje telesne in umske sposobnosti delovni organizaciji in ki bodo še naprej sodelovali v naporih za napredek podjetja, kot so to storili v preteklih petnajstih, šestnajstih oziroma sedemnajstih letih. Predsednik DS se je vsem zahvalil in prvi čestital k jubileju. Prav tako se jim je zahvalil tudi direktor podjetja tov. Albin VENGUST. Rekel je, da je bil vsak uspeh podjetja, pa če je bil še tako majhen, del napora vseh prizadevnih delavcev, čim večji je bil ta dosežek, tem večja je bila udeležba vsakega posameznika. Primerjal je zvestobo jubilarntov s tistimi, ki jih je vsak notranji stresljaj v podjetju depresiral, da so zapuščali delovna mesta in kolektiv brez čustva pripadnosti, brez korajže, zlasti pa brez ljubezni.

Po čestitki so jubilarnti dobili še darila — dragocene ure.

Da bo ohranjen spomin na vse, ki so bili ob letošnjem republiškem prazniku nagrajeni za dolgoletno delo, je kar na mestu, da jih navedemo:

Nad 15 let so bili neprekinjeno v podjetju: BRENCIČ Stane, CERK Franc, ČERNIVEC Franc, FLEŽAR Lado, GOLOB Franc, INTIHAR Adolf, KADUNC Fani, LAMPIČ Dora, LIKAR Rezka, MLAKAR Anica, NENADIČ Rado, NOVAK Anton, PREMRL Marija, ROJŠEK Milan, SIVKA Rezka, SMREKAR Mirko, UREK MARJAN dipl. ing., VREČAR Franc, SVETEK Franc, VIDRGAR Danijel, ZAMIDA Alojz.

Nad 16 let so bili zvesti kolektivu: AVBELJ Milena, HABIČ Franc roj. 1905, HRIBAR Franc, GASPERŠIČ Jože, JAGODIČ Franc, KOGEJ Cirila, KOGEJ Mitja, KOMPARE Lado, LEDNIKA Janez, dipl. oec. LIKAR Konrad, MATAK Anton, MAROLT Anton, OVCA Anton,

PLUT Vera, POTOČNIK Albinca, RUS Anica, STRAŽAR Ana, ŽGAJNAR Jože, ŽIBERT Karlinca.

Nad 17 let pa so delali: GRABNAR Jože, KLAKOČAR Ivan, KURE Martina, LEBEN Ivan, MARKOŠEK Mimi, MAROLT Jernej, MIKLAVŽ Franc, MOHAR Ivan, OMAN Anica, PODOBNIK Ivanka, PREMRL Ivan, RAZDEVŠEK Joža, RŽEN Ivanka, SILAHIČ Marija, STARE Antonija, VIDRGAR Fani, SELEVŠEK Mira (vrtec).

Istočasno pa so imeli člani Zveze borcev papirnice Vevče svoj občni zbor v knjižnici podjetja. Tudi ta je bil slavnosten. Spomnili so se na pomen praznika, na preživele dni pred skoraj 30 leti in prej in si zadali nekatere smernice in naloge za bodoče delo v tej organizaciji. Z vsakoletnimi knjižnimi nagradami so tudi letos na isti način razveselili borce.

Po zaključni slovesnosti je delavski svet povabil vse prisotne na zakusko.

Prav tako pa so se naslednji dan, tj. 26. novembra, srečali v prostorih družbene prehrane upokojenci Papirnice Vevče. Letos jih je bilo kar 296. Že par dni prej, ko smo jih srečavali na cesti, so spraševali ali bo in kako bo letos za njihov praznik. Njihov praznik — tako smatrajo naši upokojenci — nekaj let ta dan. Če jih le noge neso, pridejo. Pa ne zato, ker je miza obložena. Radi se spet srečajo. Saj je večina preživela ob strojih nad 40 let, v letih upokojitve pa se vidijo le na ta dan. Stari spomini in stare dogodivščine privrejo tedaj s podvojeno romantičnostjo na dan. Takrat so zadovoljni, ko se jim direktor podjetja osebno in v imenu kolektiva zahvali za njihovo preteklo delo, ko jim pove, kaj se je v zadnjem letu v tovarni popravilo ali celo na novo zgradilo, ko zvedo za gospodarski položaj in poslovni uspeh podjetja. Potem pa se pogovorijo med seboj še o zdravju in počutju. To pa je še kar pohvalno, saj se bilo zlasti letos videti, da so se ob glasbi mladega in dobrega ansambla zavrteli tudi najstarejši tja do 11. ure zvečer. Če bo zdravje, so rekli, želimo svidenje drugo leto!

S. R.

Dopisujte v »Naše delo«

Tudi tovarišica Karlina Žibert — prebiralca je bila letos med nagradjenci

Tudi tovarišica Martina Kure se srečuje z našimi že nad 15 let

Iskrene čestitke in hvala tovarišici Dori Lampič

Našemu marljivemu kolarju Franču Habiču — rdeč nagelj na prsi

Čestitamo tovarišici Ivanki Oveč prebiralci!

Previjalec elektromotorjev Ado Intihar

Nove ustavne oblike združenega dela

VEVČE, DECEMBRA — Ustavni amandmaji od XX do XLII, ki jih je sprejel Zbor narodov Zvezne skupščine dne 30. junija letos, prinašajo med drugim tudi nove oblike združevanja v okviru delovnih organizacij, od katerih je najpomembnejša temeljna organizacija združenega dela. Najpomembnejša je zaradi več svojih značilnosti, posebno pa zato, ker ustavni amandmaji določajo, da ustvarjeni dohodek v celoti pripada temeljnemu organizacijam združenega dela.

Pravico delovnih ljudi, da organizirajo temeljne organizacije združenega dela, uvajata amandmaja XXI in XXII. Ta dva amandmaja je treba uporabljati neposredno, še preden bodo sprejeti in usklajeni ustrezni zakoni. Prav ta neposredna uporaba ustavnih amandmajev pa odpira samoupravljavcem v delovnih organizacijah vrsto vprašanj.

Dosedanja ureditev podjetij in drugih delovnih organizacij temelji na določbah temeljnega zakona v podjetjih. Po teh določbah so bile v sestavi podjetja organizacije združenega dela. Zakon je samo okvirno določil vrste teh organizacij združenega dela in sicer: samostojne organizacije združenega dela, ki so samostojno pridobivale in delile dohodek, ter organizacije združenega dela z drugačnim obsegom samoupravnih pravic, določenim v statutu. Zakon je še predpisal, da statut ali pogodba na podlagi statuta določata, katere organizacije združenega dela so v podjetju. Na podlagi opisanih določb temeljnega zakona v podjetjih imamo v našem statutu dva kriterija za določanje položaja v organizaciji združenega dela. Prvi kriterij je obseg samoupravnih pravic, zlasti način obračuna in delitve dohodka. Drugi kriterij pa je vrsta dejavnosti. Po prvem kriteriju so v podjetju lahko samostojne organizacije združenega dela, če jim je s posebno pogodbo na podlagi statuta priznana pravica, da samostojno pridobivajo in delijo dohodek, in samostojne organizacije, ki jim ta pravica ni priznana. Po drugem kriteriju so v podjetju »organizacijske enote«, v katerih delavci izvršujejo osnovno dejavnost podjetja, in »storitvene enote«, ki izvršujejo naloge na področju družbenega standarda.

Opisane določbe temeljnega zakona v podjetjih so nehale veljati dne 30. junija 1971, ko so bili razglašeni ustavni amandmaji. Določbe našega statuta pa bo treba uskladiti z ustavnima amandmajema XXI in XXII, ki se, kot že rečeno, uporabljata neposredno. Pri tem bo glavno vprašanje, kako prilagoditi dosedanje ureditve organizacijskih in storitvenih enot novim ustavnim določbam o temeljnih organizacijah združenega dela. Če hočemo odgovoriti na to vprašanje, moramo najprej razčistiti pojem »temeljne organizacije združenega dela«.

Temeljna organizacija združenega dela je po ustavnem amandmaju XXI temeljna oblika združenega dela, v kateri delavci na podlagi svojega dela neposredno in enakovredno urejajo medsebojna razmerja pri delu, upravljajo zadeve in sredstva družbene reprodukcije, odločajo o dohodku in o drugih vprašanih svojega družbenoekonomskega položaja. Vsak del delovne organizacije (podjetja, zavoda itd.), ki pomeni delovno celoto, v kateri se uspeh skupnega dela delavcev lahko potrdi kot vrednost na trgu ali v delovni organizaciji in je lahko na tej podlagi samostojno izražen, imajo delavci pravico organizirati kot temeljno organizacijo združenega dela.

Temeljna organizacija združenega dela je torej, del podjetja. Razlika od dosedanjih organizacij združenega dela je predvsem v obsegu samoupravnih pravic in pa v načinu, kako se temeljne organizacije združenega dela povezujejo v podjetje. Po prejšnjih predpisih je bil statut podjetja najvišji splošni akt, ki je določal kakšne in katere organizacije

združenega dela so v podjetju. Pogodbe na podlagi statuta, katere je sklepalo podjetje s posameznimi organizacijami združenega dela, so v skladu s statutom določale stopnjo samoupravnih pravic posameznih organizacij.

Po novi ustavni ureditvi, ki jo uvaja amandma XXI, se temeljne organizacije združenega dela, oziroma delavci v teh organizacijah prosto združujejo v podjetja in druge delovne organizacije. Medsebojna razmerja med temeljnimi organizacijami združenega dela, ki so se združile v podjetje, ureja samoupravni sporazum, ki pa ni sklenjen med podjetjem in posameznimi temeljnimi organizacijami, temveč ga temeljne organizacije združenega dela sklenejo med seboj. Šele na podlagi sklenjenega samoupravnega sporazuma se lahko začne prilagajati statut podjetja, ki sedaj ni več najvišji samoupravni akt, temveč je podrejen samoupravnemu sporazumu z združitvi temeljnih organizacij združenega dela in mora biti z njim usklajen.

Jasno je, da prav v vsakem obstoječem podjetju ni pogojev za ustanovitev temeljnih organizacij združenega dela. Manjša podjetja bodo še naprej ostala celote brez

posebnih delov kot temeljnih organizacij združenega dela. Za nas je najbolj zanimivo vprašanje, če so v našem podjetju podani pogoji za ustanovitev temeljnih organizacij združenega dela. Odgovoriti na to vprašanje ni lahko, ker ustavni amandmaji precej splošno opredeljujejo temeljne organizacije združenega dela. Vendar pa iz teh opredelitev izhaja, da so temeljne organizacije združenega dela takšne organizacije, ki bi bile zmožne samostojno obstajati in poslovati. To izhaja iz pravice do izločitve iz podjetja in pa iz določbe amandmaja XXII, ki pravi, da se posamezne temeljne organizacije združujejo v podjetja zato, da povečajo svoj dohodek, izboljšajo lastno skupno delo, razvijajo lastno in skupno poslovanje ter dvignejo produktivnost skupnega združenega dela. Temeljne organizacije združenega dela se torej združujejo samo zaradi racionalizacije poslovanja in izboljšanja produktivnosti ter dohodka, lahko pa bi poslovale tudi vsaka zase. Vsaka temeljna organizacija združenega dela samostojno pridobiva in deli dohodek, njihova medsebojna poslovna razmerja (dobava surovin, polizdelkov, opravljanje storitev) pa bi ure-

jale pogodbe. Temeljne organizacije združenega dela naj bi imele tudi pravico do samostojnega poslovnega sodelovanja z drugimi podjetji. Iz teh značilnosti lahko zaključimo, da bo takšne temeljne organizacije združenega dela prav lahko ustanoviti v sklopu velikih trgovskih podjetij ali industrijskih podjetij z dislociranimi obrati, pri manjših podjetjih procesne proizvodnje, kakršno je naše, pa si je ustanovitev takšnih samostojnih organizacij bolj težko zamisliti.

Seveda je ustavna pravica delavcev vsakega obrata oziroma dela podjetja, ki izpolnjuje pogoje določene v ustavnem amandmaju XXII, da zahtevajo organiziranje temeljne organizacije združenega dela, vendar je ta pravica omejena z drugo določbo ustavnega amandmaja, ki pravi, da s takšnim organiziranjem ne smejo biti prizadete pravice delovnih ljudi v drugih delih podjetja niti ne interesi in pravice podjetja kot celote. Zato je pred odločanjem o organiziranju temeljnih organizacij združenega dela potrebna vsestranska ekonomska in finančna in organizacijska analiza posledic takšne reorganizacije.

J. M.

Toksikološki pomen barija in nekaterih njegovih spojin

VEVČE, DECEMBRA — Barij je kemični element II. grupe periodičnega sistema. Redno število znaša 56, atomska teža 137,36, ima 7 stalnih izotopov. Niz izotopov pa se ustvarja pri fiziki urana, torija in plutonija. Je srebrno bela kovina. Topne spojine barija so strupene.

Smrtna doza za nekatere barijeve soli (LD) npr.: barijev karbonat, barijev klorid, barijev nitrat znaša 2—4 g.

V papirni industriji uporabljajo pri premazih barijev metaborat (Ba B₂O₄, O₂O). Proizvajalec ga dostavlja v 25 kg papirnatih vrečah, ki so često raztrgane in brez pomembne oznake. Material je pedoben moki in se zelo praši. Torej lahko pride v človeško telo prek pljuč. Z onečiščenimi rokami pa ga nanašamo lahko tudi v usta in se tako zastrupljamo. Topljivost barijevega metaborata znaša ca. 0,3 % pri 21° C in to v vodi, topljiv pa je tudi v kislinah. V pošteved pride predvsem solna kislina, ki jo vsebuje tudi naš želodčni sok kot 0,1 nHCl.

Barijev metaborat (komercialno ime Busan 11) dodajajo premazni masi, da se ne pokvari. Posebno poleti ali če dalj časa stoji, prične ta masa smrdeti po gnojnici in je neuporabna, ker kaže izgublja vezno sposobnost. Številne glivice in bakterije, ki povzročajo te spremembe, barijev metaborat uspešno uničuje. Maksimalno dovoljena koncentracija, ki je dovoljena na delovnem mestu za to snov, preračunano na barij MDK SFRJ znaša 0,5 mg/m³ zraka, isto velja za USA.

Barij je toksikološko pomemben, nenadne zastrupitve so kar pogoste, v večini primerov pa ne gre za poklicne zastrupitve.

Po predhodni dobi (latenci), ki traja 30—60 minut po zaužitju (zamenjava) strupa, nastopijo bolezenski znaki s strani prebavil: predvsem hudo bruhanje z driskami, kar spominja na zastrupitev z arsenikom. Slinjenje je eden prvih znakov zastrupitve. Nastopijo bolečine v trebuhu s krči. S strani živčnega sistema je opaziti motnje v ravnotežju, govoru, motnje vida in sluha. Opazili so tudi duševne motnje histeričnega karakterja. Dihanje zastane praviloma v najtežjih primerih, zastane pa lahko tudi srce, ki ga barij hudo poškoduje. To se kaže v začetku z nepravilnim utripom, število utripov se zmanjša pod 60 na minuto, obraz je često modrikav, zaradi tega nastopijo tudi spremembe v EKG. Pozneje so lahko opazne tudi okvare jeter. Zelo dolgo se popravlja težje prizadeti ponesrečenec.

Kronično zastrupljanje. Tu je poleg slabosti opaziti vnetje sluznice ust in driske. Srčna akcija je hitra, izpadajo lasje.

Na delovnem mestu je potrebno poznati nevarnost tega strupa. Boriti se je potrebno predvsem proti prahu in to že na izvoru, nadalje poostri osebno higieno, predvsem rok. Nošenje predpisanih mask oziroma držati MDK

pod 0,5 mg/m³. Periodični pregledi zaposlenih.

PRVA POMOČ: V primeru zaužitja takoj izprazni želodec npr. z bruhanjem. Kot antidot protistrup je natrijev sulfat. Nekateri dajo popiti tudi raztopino 2 ml H₂SO₄ na liter vode, sicer je reševanje specialistično.

(Toksikologija: nauk o izviru, sestavi in delovanju strupov, opomba uredništva). **dr. B. M.**

Spanje se ne da z ničemer nadomestiti

VEVČE, novembra — Zdravnike pogosto sprašujejo: »Doktor, ali poznate kakšno dobro sredstvo proti utrujenosti?« Zdravnik nam navadno odgovori: »Seveda, poznam povsem sigurno sredstvo.« Takrat postanemo zelo radovedni in pričakujemo, da bomo slišali zveneče ime zdravila, ki so ga izdelali bodisi v Ameriki, na Japonskem oziroma v državah z bogato farmacevtsko tradicijo. Močno smo razočarani, ko nam zdravnik odgovori: »Nič posebnega ni, zanj ne potrebujete niti zdravniškega recepta, ne boste ga kupili v lekarni. To sredstvo je spanje.«

Utrujenost lahko nekako popravimo s skodelico kave ali čaja oziroma s tabletami, vendarle samo za določen čas, potem pa se utrujenost vrača v vse hujši obliki. Vsa ta sredstva nikakor ne morejo nadomestiti spanja.

Se naši otroci so včasih zagrenjeni in žalostni, ko jih pošiljamo zgodaj spat. Samo odrasli »smemo« ostati budni in gledati kriminalko na televiziji. Otroci mislijo, da jih pošiljamo v posteljo, da bi imeli mir pred njimi in se čudijo, zakaj ne gremo tudi mi zgodaj v posteljo, če je spanje tako važno. In še kako prav imajo! Za mnoge odrasle osebe bi bilo dobro, da vsaj včasih gredo zgodaj spat, recimo ob 9. uri, posebno, če morajo zjutraj zgodaj vstati. Odrasli pogosto premalo spijo. Ne dopustijo sebi 8 ur spanja, da bi se »baterija« zopet napolnila.

Posledice premalo spanja so: utrujenost, nervoza, razdražljivost in zmanjšana delovna sposobnost. Seveda obstaja razlika med mladimi in starejšimi. Mladim ljudem je potrebno več spanja kot odraslim. Dojenček spi veliko dlje kot šestletni otrok ali recimo otroci, ki hodijo v šolo, vendar bi tudi oni morali spati najmanj 9 ur dnevno.

Često se dogaja, da matere odpeljejo otroke k zdravniku, ko se

začno slabše učiti. Najpogostejše ugotovijo, da otrok nima rednega spanja. Iti spat, v nobenem primeru ne sme predstavljati za otroka kazen.

Za globok in zdrav spanec so potrebne tudi priprave. Utrujenost pride sama od sebe, vendar moramo poskrbeti, da bo soba prezračena, da ni pretopla, da je v njej mir in da je postelja udobna. To vse se sliši zelo razumljivo, vendar na žalost ni vedno tako. Slabše bomo spali, če bomo pozno večerjali. Tudi težka odeja ali pretopla soba lahko povzroče nemirno spanje. Tudi dnevni doživljaji zelo vplivajo na spanje. Znan pregovor: »Čista vest je najboljša blazina« povsem drži. Pred spanjem tudi ni dobro brati napetih romanov ali gledati razburljive filme ali televizijske oddaje.

Zato še enkrat: Spite najmanj 9 ur in drugi dan boste vstali sveži in vedri. To se bo poznalo tudi pri vašem uspehu pri delu. Za otroke je spanje še važnejše, ker vpliva tudi na celoten razvoj organizma. Torej obstaja le eno sredstvo proti utrujenosti in to je — spanje.

Iz revije »Naše zdravlje«

Pogoj za visoko moralo v organizaciji je, da vsakemu posamezniku damo vse možnosti, da se odlikuje, kjerkoli se pokaže kak izreden uspeh, ga je treba priznati, ohrabriti, nagraditi in vsem drugim članom organizacije omogočiti, da se z njim okoristijo. Visoka morala zahteva, da poudarimo moč in sposobnost človeka, tj. to, kar lahko naredi, a ne, kar ne more.

Peter Drucker

Edina možnost, da se za neko delo usposobimo, je samo to delo.

Robert Towersend

Opuščeni svinčeni rudnik pri Knapovžah nad Medvodami

MEDVODE, NOVEMBRA — Besedam o rodnem kraju, njegovi preteklosti in ljudeh, ki so tedaj živeli, vedno radi prisluhne. Posebno še, če je vsa stvar globoko skrita, morda v debelih, zaprašenih knjigah ali pa med besedami ljudskega izročila, kar dopolnjuje celoto, oziroma resnico. Ne morem reči, da so bili že vsi Medvodčani v dolini Ločnice, čeprav jo dobro poznajo, še manj pa, da vedo za zanimiv, star rudnik v tej dolini. Domačini (oziroma okoličani, saj je dolina redko naseljena) bi vedeli povedati marsikaj zanimivega. Čeprav sem se mnogokrat potikal tam okrog in zvedel marsikaj, bi želel napisati še marsikatero zgodbo iz nekdanih dni. In ne samo, da se ne bi pozabilo, temveč, da bi bila zakladnica narodnih izročil bogatejša, čeprav le za drobno anekdoto, ki ste jo slišali kjerkoli. Današnji čas je pač tak, da živimo hitro, a se mnogokrat ne poglobimo v stvari, čeprav nas zanimajo, ker enostavno nimamo časa. Tako tonejo v pozabo zanimivi dogodki iz preteklosti, tiste čudovite zgodbe, ki so nekdanj budile domišljijo mlademu rodu, ki je skozi nje spoznal svoj kraj in svojo domovino. Čeprav ga je življenjska pot popeljala daleč od doma, je notranji ogenj domotožja in spominov pripeljal že vsakogar nazaj. Želim povedati tudi to, da se že dolgo snuje kronika teh krajev in bi jo vsak podatek, ki bi ga prispevali, v mnogočem obogatil. Naj se ta uvod glasi kot prošnja do vas, dragi bralci. Posredujem vam kratko in zanimivo zgodovino rudnika v Ločnici in mogoče se boste v zvezi z njim spomnili marsikaj in mi potem sporočili.

Najprej si oglejmo geološko sestavo Polhograjskega hribovja. V glavnem je sestavljeno iz vododržnih kamenin, to je škrljavcev in peščenjakov. Toda na znatnem delu ležijo na njih debele zaplate triadnega dolomita, v katerem je izoblikovano vrhovje ob polhograjski dolini z Grmado, okrog Tošča in tja proti Medvodam. Triadni dolomiti so se formirali v zemeljskem srednjem veku v nekdanjem morju Tethys, ki je prekrivalo naše kraje. V tej dobi je znana močna vulkanska eruptivnost. Z lavo so pritekale na površje tudi rudne zaloge naših rudnikov, to je barita, svinca, cinka in živega srebra. Morje se je umaknilo in v mnogih milijonih let se je v tektonskih premikih izoblikovalo sedanje površje. Tak tektonski prelom se vleče od Sore proti Knapovžam in se potem obrne proti zahodu. Pri tem se je pogreznilo vzhodno krilo.

In res! V Polhograjskih dolomitih najdemo v dokajšnji meri svinčeno rudo, ki jo spremljajo cinober, cink, žvepleni kršec in živo srebro. Izkoriščali so jo v rudniku Knapovže. Domnevajo, da so jo začeli uporabljati že Rimljani, prav gotovo pa je rudnik v 14., 15. in 16. stoletju, to je v dobi protestantizma, živahno deloval. Z izgonom protestantov je rudnik za dolgo časa obmoroval, dokler ga niso v 18. stoletju ponovno odprli. Tudi Valvasor ga omenja v svoji Slavi, in pripominja, da je bilo takratno delo nepomembno.

Ko sem zbiral podatke o delovanju tega rudnika, sem imel srečo, da sem našel na ljudi, ki raziskujejo to področje sicer vsak s svojega zornega kota, toda ob njihovih pripovedih sem si laže ustvaril celoto. Največ mi je vedel povedati o delovanju rudnika tov. Ivan Mohorič, ki je zgodovino rudnika podrobno obdelal v svoji še neobjavljeni knjigi. Iz nje mi je ljubeznivo postregel s podatki.

Zaselek Knapovže leži v ozki dolini Ločnice med strmimi dolomitskimi pobočji, osem kilometrov oddaljen od Medvod. Dolina je zelo redko naseljena. Zaselek Knapovže je bil svojčasno zelo živahno rudarsko naselje. Spada k vasi Trnovec. Po opustitvi obratovanja se je večji del delavstva odselil v dolino Medvod. Ostale so samo porušene mogočne zgrad-

be rudniških naprav, topilnice in delavskih stanovanj, ki pričajo o pomembnem obsegu obrata.

Zgodovina knapovškega rudokopa sega po zapisih Vicedomskega arhiva nazaj do 31. oktobra 1716. Tega dne je zaprosil Max Anton Kapus pl. Pichelstein (iz Kamne gorice) cesarja, da bi mu dovolil ponovno odpreti svinčev kop Knapovec, da bi mogel dobavljati za armado svinca, ki bi ga z malimi stroški spravil do Save. Kapus pravi, da je že mnogo denarja vložil v to podjetje in bi sicer trpel veliko škodo. Rudo so pridobivali že mnogo prej, vendar o tem niso ohranjene listine. Vicedom Laintieri je potrdil, da je Kapus res popravil opuščene rove, izkopal nove, uredil dotok vode in obnovil pražilne in talilne peči ter priporočal dvoru prošnjo. Pri ogledu na mestu so pri prvem taljenju dobili iz izkopanih rud dve tretjini svinca. Iz spisov ni razvidno, kako dolgo je Kapus izkoriščal obstoječi rudnik. Dne 2. septembra 1797 so po »Enfarch Buchu«, to je rudarski knjigi, podelili pravico izkoriščanja in pridobivanja svinca šihtnemu mojstru Jožefu Zerovcu iz Idrije. Po »Geverchen Buchu« 325 sta obstajala takrat dva kopa. Jožefov kop z devetimi jamskimi merami in Anin kop tudi z devetimi jamskimi merami, drobilnica z drobilnimi in sejalnimi napravami ter talilna peč. Morda nekaj pripomb v pojasnilo. Kdor je prošil za rudarske pravice, je moral zaslediti rudo v takem obsegu, da se je splačalo odkopavati, to je prijavil rudarski oblasti. Nato je prišla komisija in so določili fiksno točko, od katere se je računal pravokotnik, ki je imel 1440 m² obsega in to je bila jamska mera. To je bilo njegovo jamsko polje, na katerem je lahko delal in pri tem ga ni smel nihče motiti. Rudnik je ob prihodu Francozov v naše kraje obmoroval.

Za rudnik Knapovže je bila nova rudarska pravica podeljena 16. aprila 1855 pod št. 816, za jamsko mero Kristof in ostale jamske mere Barbara, Katarina, Danijel in Dobra sreča Rudokopni družbi Knapovže, ki so jo sestavljali grof Auersperg, Fidelis Terpinc, Primož Hudovernik, trije izmed baronov Zois, Valentin Zechs, Danijel Detela itd. Pravice izkoriščanja so bile razdeljene junija 1855 in vpisane v rudarsko knjigo 14. avgusta. Razen tega je imela družba dva prostosleda v Knapovžu, s katerim je bil zajet ves rudarski revir, štiri prostosleda v Hrastniški grapi pri Pasji vasi, dve uri hoda od Knapovž in četrt ure od Medvod. Pasja vas se imenuje zaselek treh hiš pod Jetrbenom, kjer so nekdanji vitezi Hertemberžani, čigar grad je stal na vrhu Jetrbenka, redili pse. Zanimiva je pravda, ki je potekala med lastniki gradu Goričane in Hertemberžani o tem predelu, kjer so že nekdanj naleteli na rudo.

Leta 1841 je deloval rudnik Knapovže kot sledilni, odkrivalni in pripravljalni kop. S prvim odkopom so pričeli šele 1855, ko so bile podeljene rudarske pravice. Rudišče so odkrili v dolžini sto sežnjev in v globino 45 sežnjev. Našli so tri rudne žile, vložene v trdni peščenec. Od časa do časa so rudo spremljali cinober, živo srebro in žvepleni kršec. Žila je bila močlna od enega palca do dveh čevljev, vendar se je debelina močno spreminjala. Glavni del je bil koncentriran na jugu, medtem ko se je proti severu pojavljala ruda raztreseno sem in tja ter vedno bolj izginjala, dokler ni naenkrat prenehala. Domnevali so, da bodo odkrite rude pri normalnem obratovanju zadoštovale za 6-letno preskrbo topilnice v obsegu 4000 centov. Menili so bodočnost rudnika iskati v globini, kamor so usmerili vsa odkrivalna dela. Delo je zelo oteževalo trdo skalovje in pa težavno odvajanje vode, ki so jo morali ročno črpati še leta 1860. Zato so porabili zelo veliko jamskega lesa. Nova družba je v domnevi, da bodo naložbe bogato

poplačane, širokopotezno zgradila rudarsko naselje ob rudniku. Med odkrivalnimi deli je zgradila 16 poslopij in zgradb, večinoma iz lomljenega kamnja in pokrite z opeko. Med glavnimi zgradbami je bila drobilnica za rudo, zgrajena na vodni pogon. Na vodni pogon je bila priključena drobilna in sejalna naprava z dvema valjema in štirimi siti z usedalnimi mrežami. Pod streho drobilniške zgradbe so bila stanovanja za trideset delavcev.

Topilnica je bila zgrajena iz ognjevarnega materiala in je imela tri talilne peči za svinca, zgrajene iz negorljivega peščenca in 22 čevljev visoko jaškasto peč za pretapljanje ostružkov. Poleg topilnice je stala stanovanjska hiša za topilničarje in rudarje. Nova hiša za rudarje je imela dve kuhinji in 80 ležišč. Za upravo je bilo postavljeno posebno dvonadstropno poslopje s poslovnimi prostori in stanovanji za nameščence. Iskarnja pri rudišču so ugotovila 7 žil galenita in živega srebra, deloma v čistih žilah, deloma v impregnacijah. Od odkritih žil so bile štiri izdatnejše in so merile od 10 cm do 4 metre. Bogati deli žil so bili sestavljeni iz čistega galenita, ki je vseboval 74% svinca. Žile so bile močne od 6 do 60 centimetrov. Štiri so bile znane že od leta 1850, in so jih sledili na različnih krajih. Na njihovo izdatnost je družba gradila svoje načrte. Tri rudna ležišča so bila še čisto nedotaknjena, ko so po 340 m dolgem rovu prispeli do njih. Nova družba je pričela s podkopom. Rudnik je imel 1855 dve obzorji v dveh etažah in dva jaška. Nameravali so iskati še tretji jašek. Najnižja točka je bila trideset sežnjev pod pragom dednega rova in je bila tam še vedno ruda. Nad dednim rovom je bila ruda že večinoma odkopana. Pričakovali so, da bodo v globini prišli do bogatih ležišč. Priliv vode je bil do globine trideset sežnjev minimalen in so jo z najmanjšimi stroški dvigali iz zemlje. Ob tretji žili so naleteli na živo srebro, cinobrovo rudo in svinčev sijajnik. V severovzhodni smeri je postala ruda vedno bolj bogata in vredna odkopa. Rudnik je zaposloval nad dvesto delovnih moči. Rudarji in topilničarji so bili razdeljeni v več delovnih skupin, ki so bile po dneh različno plačane. Kopač je imel 56 krajcarjev temeljne plače, v akordu pa je dosegel do 70 krajcarjev.

Ena četrtna delavcev je bila zaposlena na sledilnih in odkrivalnih delih. V skupini kopačev je bilo leta 1859 osemdeset kopačev strelcev, 52 vozačev vitlarjev, 4 jamski tesarji, 2 nadzornika in

2 uradnika. Toda po nekaj letih je vedno manj izdatna žila terjala vse večje investicije. Obstojča družba jih ni zmogla, postajala je nerentabilna in končno so jo aprila 1860 črtali iz seznama firm. Točno leto dni pred tem se je že formirala nova družba, ki je bila protokolirana 30. junija 1861 in je imela za cilj, da prejšnjo kupi. Glavna direktorja v tej novi Rudarski družbi sta bila ljubljanski bankir in trgovec Jakob Cohn Mayer in trgovec Johan Kham, lastniki kuksov pa vsi ostali stari deležniki. Rudnik sta z zelo spremljivo srečo vodila petnajst let. Leta 1875 so bile rudnik in vse premičnine in nepremičnine prodane na javni dražbi. Od takrat do leta 1892, ko je konec oktobra tudi formalno ugasnil, je samo živel. V tej zlati dobi rudnika so proizvedli okrog 2000 ton svinca.

Od 1892 do prve svetovne vojne je rudnik počival. Leta 1913 se je pričelo zadnje obdobje obstoja rudnika, ki je trajalo do leta 1924. Takraten lastnik je bil ing. Glaesener Mihael, ki še edini živi v ljudskem spominu. Obseg proizvodnje je bil v teh letih občutno manjši, saj so pridobili le 436 ton rude. Ing. Glaesenerju je uspelo leta 1921 ustanoviti v Medvodah Rudarsko združbo Knapovže, ki je bila potem formalni lastnik rudnika do zakona o nacionalizaciji leta 1946. Ing. Glaesenerja sta prizadeli dve veliki povodnji. Ob prvi je utonilo šest delavcev in porušilo proizvodni objekt. Takoj nato so postavili novo drobilnico in to streljaj nižje ob potoku. Ing. Glaesener rube ni več topil, temveč jo je samo drobil, čistil in nato

transportiral. Zaposloval je okrog trideset delavcev. Leta 1924 ga je ponovno presenetila povodenj, ki k sreči ni terjala človeških življenj, ampak je podrla tovarno in zalila rudnik. Od takrat je rudnik Knapovže obmoroval in danes pričajo o njem le razvaline in ogromni kupi predelane rude, s katero nasipavajo cesto proti Medvodam. Ing. Glaesener je imel smel načrt in je hotel nadaljevati z izkopom pri Žirovniku, to je v Polhograjski dolini. Ona leži namreč dosti nižje od Knapovž in bi voda z rudnika otekala sama. Za takratno mehanizacijo je bila voda velik problem, saj praviho, da je iz glavnega rova, ki je sedaj zasut, tekla cel potok. Po pripovedovanju še živečih rudarjev so bili rovi precej dolgi. Najprej je bilo stoštrideset metrov mehkega hriba, kar so morali podpreti, nadaljnji v skalo vsekali rovi pa so segali v vse smeri tudi do pet kilometrov daleč. Tako je bil kruh tedanjih rudarjev, ki so delali neprekinjeno dvanajst ur v vodi in blatu, več kot trd.

Vedno je bil prevelik apetit tistih, ki so imeli dovolj, a so hoteli še več. Toda iz Ločnice so hodili praznih rok. Kot bi se narava maščevala za dragocenosti njenih neder, katere so neusmiljeno plenili. Postali so del zgodovine tega kraja, del življenja ljudi, ki so garali zanje. Tod so postali sivi in utrujeni in preklinjajoč odhajali. Hribi so slavili zmago v bujnem zelenju in mir, ki se je vrnil v gozdove, je postal tak kot nekdanj. Samo diš skrivnosti in spominov se preliva med vrhovi in pripoveduje o daljnih časih, kateri nam bodo vedno tuji, a vedno zanimivi.

Rado Čepič

Seja sindikalnega odbora

KOLIČEVO, DECEMBRA — Odbor je obravnaval obdaritev otrok, ko bo prišel spet dedek Mraz. Letos je odločil, da se vsota denarja namenjena za to obdaritev poveča. Obravnaval je možnost nastopa otrok iz radomeljske šole, prireditve pa naj bi bila v Radomljah.

Nadalje je sklenil, da se primerno spomnimo tudi tistih bolnikov, ki so bili v bolniškem staležu več kot dva meseca pa že delajo in tudi določil vsoto denarja, ki se lahko razdeli.

Obravnaval je razpis IX.

sindikálnih športnih iger, ki jih organizira občinski sindikalni svet in to v naslednjih panogah: veleslalomu in sankanju, kegljanju, streljanju, namiznem tenisu, odbojki, nogometu, malem nogometu, plavanju, peterboju in šahu. Naši športniki se bodo teh iger udeležili.

Odbor je rešil tudi vprašanja o porabi finančnih sredstev po predračunu sindikalne organizacije za leto 1971 in načelno sprejel tudi način sestavitve finančnega plana za leto 1972.

Anton Smole

Ena redkih fotografij iz začetka tega stoletja. Na tem mestu je sedaj spomenik neki ponesrečenki. Rudnik svinca — Knapovže nad Medvodami (opuščeni rudnik)

Ustanovljeno je društvo inženirjev in tehnikov papirništva

VEVČE, DECEMBRA — Inženirji in tehniki slovenske industrije celuloze in papirja so že vrsto let občutili pomanjkanje medsebojne strokovne povezanosti. Pred dobrimi petimi leti začetka posvetovanja strokovnjakov za celulozo in papirno industrijo Jugoslavije na Inštitutu v Ljubljani so po drugem posvetovanju v letu 1967 prenehala, s čimer je bil zgubljen še tisti stik, ki so ga ta posvetovanja ustvarila med inženirji in tehnikami slovenske in jugoslovanske industrije celuloze in papirja.

Ideja ožje povezave prek strokovnega društva ni nova in je bila v teku let sproti, da ne bi bilo v letu 1967 prenehala, s čimer je bil zgubljen še tisti stik, ki so ga ta posvetovanja ustvarila med inženirji in tehnikami slovenske in jugoslovanske industrije celuloze in papirja.

Da bi ponovno oživeli idejo ustanovitve društva, je bila v mesecu oktobru preteklega leta izvedena anketa med 145 inženirji in tehnikami v tovarnah celuloze in papirja Slovenije. Do konca preteklega leta je prispelo 111 ali 76,5% odgovorov, od katerih je bilo 109 ali 98,2% pozitivnih. Kot osnovni cilji delovanja društva so bili v anketnem listu postavljeni sledeči cilji:

- povezovanje inženirjev in tehnikov celulozne in papirne industrije Slovenije v enotno strokovno društvo,

- strokovno izpopolnjevanje s pomočjo tečajev in simpozijev,

- izboljševanje tehnologije v podjetjih naše stroke z obravnavo posameznih strokovnih problemov,

- sodelovanje pri bodočem razvoju in integracijskih procesih slovenske celulozne in papirne industrije,

- izdajanje strokovne literature,

- povezovanje z enakimi društvi.

Na podlagi uspele ankete so bile v mesecu marcu t. l. po vseh tovarnah industrije celuloze in papirja v Sloveniji izvedene volitve iniciativnega odbora, tako da je bilo mogoče v mesecu juliju sestaviti iniciativni odbor, katerega člani so postali ing. Dečman Štefan (Ceršak), ing. Mahne Kristina (Krško), ing. Valentinčič-Gabrijelčič Zora (Inštitut), ing. Lampič Bogdan (Količevo), Majhenič Vilko (Podvelka-Prevalje), Ernestl Albert (Radeče), ing. Velikonja Ivo (Sladki vrh), ing. Mlakar Franc (Medvode), ing. Prelovšek Demeter (Indbiro) in ing. Igljič Božo (Vevče).

Iniciativni odbor je pričel takoj s pripravami za ustanovni občni zbor in na treh sejah izdelal predlog statuta društva. Ustanovni občni zbor je bil določen za 29. oktober 1971. Vzporedno s pripravami na ustanovni občni zbor je teklo tudi pristopanje v društvo. Iniciativni odbor je do ustanovnega občnega zbora prejel 214 pristopnic, kar je pokazalo, da je želja in tudi potreba po takšnem društvu med inženirji in tehnikami naše celulozne in papirne industrije dejansko živa.

Ustanovni občni zbor se je vršil dne 29. oktobra v sindikalni dvorani tovarne »Djuro Salaj«, Krško ter se ga je udeležilo 124 inženirjev in tehnikov iz vseh naših podjetij. Občni zbor je otvoril predsednik iniciativnega odbora ing. Igljič Božo. Kot prvi je pozdravil vse udeležence glavni direktor tovarne »Djuro Salaj« tov. dipl. iur. Roškar Janez kot gostitelj ter zaželel občnemu zboru poln uspeh. V imenu združenja »Papirles« je pozdravil vse udeležence občnega zbora tov. dir. Sonc Ivo. Po izvolitvi delovnega predsedstva (ing. Maširovič Djordje, ing. Bonač Stane, dir. Roškar Janez in ing. Igljič Božo) je podal osnovne smernice društva ing. Igljič Božo, ki je dejal:

»Spoštovane kolegice in kolegi! Potrebo po večjem združevanju tehničnih strokovnih kadrov, ki delajo v industriji celuloze in papirja v tehnologiji in razvoju kot tudi v energetiki in vzdrževanju, občutimo vsi že dolgo časa. Zaprti več ali manj za ozke meje svojih podjetij in zaposleni z neposredno vsakodnevno pro-

blematiko, smo dejansko izgubili medsebojni stik in bili tudi odrezani od široke problematike naše industrijske panoge, ki se je največkrat reševala mimo tehničnih strokovnih kadrov in brez njihovega sodelovanja. Ideja o ustanovitvi strokovnega društva je bila sprožena že pred 4 leti, vendar žal takrat ni bila realizirana. Predlog je bil ponovno ožvilen preteklo jesen in izpeljana v mesecu oktobru anketa med 145 inženirji in tehnikami naše stroke. Od 145 razposlanih anketnih listov je bilo vrnjenih 111 ali 76,5%. Od vrnjenih anketnih listov pa jih je bilo 109 ali 98,2% pritrdilnih in samo 2 ali 1,8% negativnih. Glede na to je torej velika večina inženirjev in tehnikov celulozne in papirne industrije Slovenije izrazila željo in potrebo po globljem medsebojnem sodelovanju v okviru lastnega strokovnega društva. Inicijativni odbor, ki se je nato formiral, je na treh sejah pripravil ustanovni občni zbor, kateremu danes prisostvujemo. Društvo, katerega ustanavljamo danes, ima za svoj osnovni cilj, povezati v večji meri, kot pa je to slučaj, strokovne kadre — inženirje in tehnike — med seboj, jim približati skupno problematiko naše celulozne in papirne industrije ter jih pritegniti k sodelovanju in reševanju iste. Ta svoj cilj bomo dosegli s tem, da bomo organizirali strokovne sestanke in simpozije, na katerih bomo na eni strani poglobljali svoje strokovne znanje, na drugi strani pa se v vedno večji meri vključevali v skupinsko reševanje problematike razvoja in združevanja podjetij slovenske papirne industrije.

Z delom po sekcijah — predvidenih je zaenkrat šest sekcij — in sicer sekcija za tehnologijo in vlaknih, za tehnologijo papirja, kartona in lepenke, za tehnologijo voda, za terminologijo in standarde, za vzdrževanje in za energetiko, bomo lahko strokovno obravnavali probleme, svojske naši industriji ter predlagali tehnične in tehnološke rešitve, ki bodo zagotovile napredek posameznih podjetij kot tudi panoge kot takšne.

Organiziranje vsakoletnih simpozijev, na katerih bomo poskušali prikazati reševanje posameznih nalog, bo brez dvoma prilika, da bomo začutili v kolikšni meri so problemi dejansko enotni in v kolikšni meri jih lahko tudi skupno rešujemo. Zamišljeno je, da bi na vsakem simpoziju vsaka od sekcij nastopila vsaj z enim strokovnim predavanjem. Na ta način upamo, spodbujati raziskovalno dejavnost po podjetjih ter prenašanje izsledkov na širok krog, ki jih bo zopet lahko prenesel dalje na svoja delovna mesta in koristno uporabil pri svojem bodočem delu. V okviru teh simpozijev želimo tudi povezavo s sličnimi društvi drugod po svetu, s čimer se nam bo odprla možnost izmenjave mnenj in izkušenj s strokovnjaki celulozne in papirne industrije v drugih državah, v katerih je ta industrija bolj razvita in predvsem bolje organizirana.

Strmeli bomo za tem, da bi čimprej tudi realizirali zamisel izdajanja lastnega strokovnega glasila, ki bo v še večji meri pojačilo vez ne samo med člani, temveč tudi med našimi delovnimi kolektivi. Čutimo veliko pomanjkanje lastne strokovne literature, tako da bi bil eden od ciljev društva tudi pospeševanje te dejavnosti.

Brez dvoma spada sem poleg simpozijev tudi prirejanje medsebojnih obiskov in obiskov inozemskih podjetij, ki so po svoji organiziranosti pred nami, vse v cilju, da bomo izsledke in doživetja, s katerimi se bomo srečevali ob takšnih prilikah, prenesli tudi v naše tovarne.

Živ in vseskozi aktualen problem, pred katerim stoji naša industrija, je brez dvoma njeno združevanje. Mislim, da lahko rečem v imenu nas vseh, da čutimo vsi potrebo po takšnem združe-

vanju, da smatramo vsi, da je to v današnjih prilikah živa potreba naše industrije, če hočemo hitreje napredovati, da pa smo bili inženirji in tehniki do danes preveč izolirani od teh vprašanj. Zelim, da se aktivno vključimo v to stremeljenje in doprinesemo svoj strokovni delež k temu, da bo do takšne združitve res tudi prišlo. V skupni odgovornosti za usodo naše celulozne in papirne industrije vidimo njen hitrejši bodoči razvoj.

Nič manj ni problematično vprašanje vzgoje, predvsem pa izobraževanja strokovnih kadrov z visoko šolsko izobrazbo. S sodelovanjem vseh moramo najti smiselni način vzgoje in specializacije kadrov, ki se hočejo zaposliti v podjetjih naše industrije. Postaviti moramo profile kadrov, ki jih rabi naša industrija, vodena po principih sodobne tehnologije in ekonomike.

Naloge, ki stojijo pred nami, so dokaj obširne in prepričan sem, da bo ob njih še naše društvo zaživelo. Problematika industrije celuloze in papirja je v različnih tovarnah skoro ista, vsled česar so dane res vse možnosti za plodno sodelovanje. Po proble-

matiki smo mnogo bolj medsebojno povezani, kot pa marsikateri druga panoga industrije, vsled česar ne bo težko najti skupni jezik pri vrsti vprašanj, ki nas danes tarejo.

Z medsebojnim sodelovanjem ter boljšim spoznavanjem med seboj bo marsikateri problem lažje rešljiv ali pa bomo lažje našli pot, po kateri moramo iti. Naše društvo naj postane upoštevanja vreden strokovni aktiv, mimo katerega praktično ne bo mogoče reševati slovenske celulozne in papirne industrije in katerega strokovno mnenje bo vedno in povsod upoštevano. Ta cilj pa bomo lahko dosegli samo, če se bomo te svoje naloge ter moralne odgovornosti pred svojim in vsemi delovnimi kolektivi naše industrije tudi zavedali!

Po sprejetju statuta, s katerim je dobilo novo ustanovljeno društvo naziv »Društvo inženirjev in tehnikov papirništva« s kraticami DITP, je bil izvoljen upravni in nadzorni odbor ter predsedniki sekcij in sicer: Upravni odbor ing. Kogej Dušan (Vevče), ing. Šega Vlado (Krško), ing. Mlakar Franc (Medvode), ing. Dečman Štefan (Ceršak), ing. Lampič Bogdan (Količevo), Vake Maks (Sladki

vrh), Ernestl Albert (Radeče), Šatur Peter (Podvelka-Prevalje), ing. Valentinčič Zora (Inštitut), ing. Prelovšek Demeter (Indbiro), Nadzorni odbor ing. Gasparič Zdenko, ing. Šušteršič Vinko, ing. Kopač Roman. Predsedniki sekcij ing. Gasparič Zdenko — sekcija za tehnologijo vlaknih, ing. Igljič Božo sekcija za tehnologijo papirja, ing. Valentinčič Zora, ing. Bonač Stane sekcija za terminologijo in standarde, ing. Kolšek Darko sekcija za vzdrževanje, ing. Jeriha Peter sekcija za energetiko. Za predsednika društva je bil izvoljen ing. Božo Igljič.

Dne 26. novembra je bila prva seja upravnega odbora, ki je bila posvečena predvsem vprašanju v zvezi z registracijo društva ter pripravami za pričetek dela v sekcijah. Ker bo dejansko delo potekalo v glavnem v sekcijah, zato je potrebno, da te čimprej začivijo. Zato bodo predsedniki sekcij izdelali programe dela ter sklicali prve sestanke sekcij še do konca tekočega leta.

Čim bo društvo registrirano in bo s tem dobilo pravico javnosti, bo svoje delovanje zastavilo na vseh področjih svojega udejstvovanja.

Foto kino klub »Mavrica« Radomlje in I. festival amaterskega filma, fotografij in barvnih diapozitivov v Domžalah

KOLIČEVO, DECEMBRA — V Radomljah, bližnjem kraju, o katerem smo že pisali v našem listu obstaja in deluje foto-kino klub MAVRICA. Ker je nekaj članov tega kluba zaposlenih tudi v naši tovarni, velja o njem spregovoriti nekaj besed.

Poleg poklicnega dela, dela v službi in poleg dela za vsakdanje življenjske potrebe ima skoraj vsak človek nagnjen ali veselje še do nečesa; lahko je to šport, kakršenkoli hobi ali pa kulturno-prosvetna dejavnost. In prav je tako, kajti kako bi izgledal naš svet, če bi vsi vse svoje sile posvetili samo lovu za denarjem in dirki za boljšim gmotnim položajem, vse druge vrednote pa bi pustili v nemar.

Radomlje so bile nekoč, pred vojno in nekaj let po njej, športno in kulturno-prosvetno zelo razgibane, žal pa to življenje že skoraj dve desetletji vedno bolj umira. Pravzaprav, v zadnjem času z velikimi naporii poskušamo oživeti vsaj nekaj te dejavnosti; poskušamo na primer oživiti moški pevski zbor, mladina goji košarko za skromne svečanosti ob državnih in kulturnih praznikih pa poskrbi prizadeven kolektiv osnovne šole za nastopi šolske mladine, to pa je tudi vse.

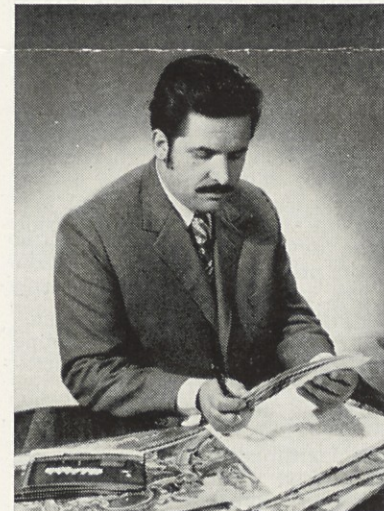
V takih okoliščinah je pred nekaj leti zaživel klub ljubiteljev fotografije. Nekaj entuziastov se nas je zbralo, da smo združili nekaj denarja in kupili malo boljše fotoaparate, temu je kmalu sledila kinokamera in prvim skromnim uspehom veselje in navdušenje.

Kmalu zatem je bil v Domžalah ustanovljen na pobudo tajnika ZKPO tov. Zajca, Kino klub Domžale. Amaterji v Radomljah, ki smo že imeli za seboj prve izkušnje, pa smo postali sekcija tega kluba. Žal, klub v Domžalah ni zaživel in smo ga še isto leto, ko je bil ustanovljen, ukinili in ustanovili v Radomljah, kjer je bila dejavnost že razvita, nov klub z imenom MAVRICA.

Od ustanovitve pa do danes je preteklo tri leta in klub je v vsakem pogledu zelo napredoval in pomeni ne samo v krajevnem, pač pa tudi v občinskem okviru pomembno kulturno-prosvetno in ljudnotehnično dejavnost. Klub je včlanjen v ZKPO Domžale, v Ljudsko tehniko Domžale in pa v Foto-kino zvezo Slovenije. Vpisanih je 51 članov iz več krajev naše občine, vendar je delovnih komaj dobra tretjina. V zimskih mesecih smo doslej organizirali in izvedli dva tečaja foto in kino tehnike, kompozicije, slike itd. Na

teh tečajih so predavali tudi ugledni strokovnjaki Foto-kino zveze in 24 naših članov je na teh tečajih pridobil osnovni naziv foto, oziroma kincamater.

Člani kluba smo doslej posneli že veliko število filmov, največ dokumentarnih, poizkušamo pa se

Janez Kosmač, predsednik »Mavrice« in stalni sodelavec »Našega dela« — fotograf

tudi še z igranim filmom. Najbolj pomembno naše delo pa je KINOKRONIKA raznih dogodkov v občini in smo doslej posneli že več kot 150 raznih takih dogodkov.

Tudi v naši tovarni smo doslej posneli že vrsto zanimivih dogodkov, npr. gradnjo nove lesobrusilnice, uspeh naših gasilcev, zasedanje delavskega sveta, svečanosti ob 50-letnici tovarne, svečanje športnikov Papirnice in poslovnih partnerjev iz Sarajeva in zimske športne igre na Veliki planini.

Z umetniško fotografijo smo se doslej ukvarjali bolj malo, kljub temu smo v lanskem letu priredili v Domžalah zelo uspešno razstavo fotografij s svetovnega prvenstva v košarki.

Naš največji uspeh doslej pa je bil I. klubski festival amaterskega filma, fotografij in barvnih diapozitivov, ki je bil v dneh od 24. do 30. novembra letos. Za to prireditve so člani kluba in nekateri samostojni amaterji pripravili 24 zanimivih filmov, okrog 50 zelo uspešnih fotografij in okrog 50 lepih barvnih diapozitivov. Prireditve je v vsakem pogledu zelo lepo uspela in je bila lep kulturni dogodek. Za izvedbo fe-

stivala nas je gmotno izdatno podprla Kulturna skupnost Domžale, ki je bila pokrovitelj naše prireditve in pa številne delovne in družbenopolitične organizacije ter obrtniki z reklamnimi oglasi.

Upajmo, da bomo podpore in redne dotacije deležni tudi v bodoče, kajti pri Mavrici imamo še mnogo lepih načrtov, ena najvažnejših nalog je pridobitev mladine za našo dejavnost, ki ne nudi zgolj cenene in trenutne zabave, pač pa ob zanimivem delu in študiju tudi vrednejše in trajnejše kulturne užitke.

J. Kosmač

Po prvi redovalni konferenci

VEVČE, DECEMBRA — V šolskem centru tiska in papirja v Ljubljani imamo letos osem učencev, ki se usposabljaajo za poklic papirničarja. Trije so v prvem letniku, eden v drugem in štirje v tretjem letniku. Sest pa je vajencev kovinarske stroke, to je pet ključavničarjev in en strugar, ki se teoretično izobražujejo v kovinarski šoli v Ljubljani.

Rad bi se izognil napaki, ki se v splošnem pojavljajo, t.j. da radi hvalimo in pretiravamo tudi tam, kjer uspehov ni. Po prvi letošnji konferenci je povprečna ocena učencev v papirništvu 2,7, slabša pa pri vajencih kovinarjih. Tako torej našega naraščanja v papirništvu in vzdrževanju ne moremo pohvaliti. Res, da nekateri učenci še vedno po vestnosti in marljivosti izstopajo, zato pa drugi prispevajo k znižanju povprečne ocene.

Upajmo, da bomo ob polletju, zlasti pa ob koncu šolskega leta, le mogli pohvaliti vse učence in vajence, da bodo zadostili svojim obveznostim do podjetja, kakor tudi podjetje zadosti svoje nasproti njim.

S. R.

**Dopisujte
v »Naše delo«**

Pismo »Našemu delu« iz Los Angelesa

Piše mgr. Drago Marolt, bivši komercialni direktor in vošči že srečno novo leto 1972 vsem članom kolektiva s posebno željo, da bi bila tribuna na nogometnem igrišču v tem letu gotova.

Los Angeles, 1. 10. 1971. — Danes sem prejel pismo tov. Novaka, v katerem mi na svoj stari, diplomatsko kadroviski način naroča, naj čimprej napišem ali pa enostavno prepišem kak članek za Naše delo. Ker kadrovskega jezika nikoli nisem kaj preveč razumel, ne vem, ali se za tem skrivava njegova ambicija kot člana uredniškega odbora, da bi Naše delo imelo dopisnike po vseh krajih sveta, ali pa je to vljudno predložen račun za dosedanje res redno pošiljanje Našega dela na ta moj novi naslov. Kakorkoli že je — z veseljem sem sprejel njegov namig in se odločil, da napišem kolikor toliko zanimiv članek. Ko pa sem sedel za pisalni stroj, mi kar ni prišlo na pamet, kaj bi moglo biti tako zanimivega na tem koncu sveta, da bi bilo vredno natisa v Našem delu.

Prav res zanimivo. Ko sem pred dvema letoma prirajžal na novi kontinent, urejeval začasno bivališče in prostore predstavništva, nabavljaval avtomobil in sto drugih stvari, sem bil prav globoko pretresen, ko sem se znašel v ritmu in oblikah življenja, ki se mi je zdelo tako zelo drugačno in mi bilo v marsikateri stvari nepoznano in novo. Zdaj pa, ko sem »zdomar« že tretje leto, pa vsak dan bolj izginjajo razlike med tukajšnjim življenjem in našim, čutim, da v bistvu ni mnogo razlik, in ko je predsednik ZDA Nixon 15. avgusta zamrznil cene in plače ter najemnine, sem se sploh počutil bolj na svojih tleh kot Američani sami.

Sicer pa, da bi bil članek vsaj za silo zanimiv in ne preveč akademski, naj začnem kar z razlikami, ki sem jih doživel prve dni mojega bivanja tukaj. To, kar me je že kar v začetku prijetno presenetilo v vsakdanjem gospodarskem življenju, je odnos zaupanja do kupca, ki je nekje osnova te potrošniške družbe. Rizik tega zaupanja je seveda prodajalcem poznan, dostikrat zavarovan z zavarovalno polico v predalu prodajalca, mnogokrat pa tudi ne. Denarja tukaj tako rekoč nihče ne nosi, niti ga hrani doma. Zato vlogi v tej smeri niso več aktualni. Do sedaj je bil najbolj razširjen način plačevanja s čekom. Ta je še vedno v veljavi. Tako tu nihče ne dobi plače v gotovini kot pri nas, marveč le v čeku. Za mnoga podjetja opravljajo posle meznega knjigovodstva kar banke. Tako se za plačo uporablja izraz Paycheck. Če ček ni podpisan od lastnika čekovne knjižice, je neveljaven in prodajalec, ki je zanj prodal blago, ga ne more v banki »vnovčiti«, niti mu tega rizika nobena zavarovalnica ne zavaruje. In vendar skoraj ni teh primerov. Toda tudi čekovne knjižice postajajo vse bolj zastarele. Vse bolj se uveljavljajo kreditne karte, oblike, kot naša osebna legitimacija. Pokažeš jo, prodajalec jo prepiše na potrdilo o nakupu, ki ga podpišeš, in blago odneseš. Presenečenje takega nakupa pride seveda šele čez kak mesec, ko dobi mož obračun nakupovalnih popadkov svoje žene. Pa tudi tedaj stvar ni tako tragična, ker ti plačilo rade volje spremene v obroke, za kar pa je seveda treba prišteti še stroške bančnih obrestí. Tako se ameriška družba spreminja v prvo družbo, kjer bo klasični denar izumrl.

No, moje prvo presenečenje je pravzaprav bilo, ko sem kupoval avto. Pri kupoprodaji avtomobila se tu pozna, da je anglosaksonski krvi primešano tudi nekaj italijanske plemenite življenjske tekočine. Cene, po katerih prodajajo trgovci avtomobile, (ki so tu istočasno tudi serviserji — kot pri nas Slovenija avto), so označene na avtomobilskem steklu od proizvajalca kot priporočene cene na drobno. Koliko popusta na te priporočene cene novega avtomobila dobiš, pa je stvar kupčije. Tako je, kot je nekdo tukaj zapisal, v

prvi kontakt prodajalca avtomobila s kupcem vnesen element nezaupanja. Dobro, ko sem se torej nekako pogodil za ceno, ne da bi imel v žepu vsaj tretjino potrebnega zneska, me je vprašal, koliko denarja bom plačal takoj. Predložil sem 25 % in si mislil, neke spodaj se je pač treba začeti pogajati. Kar bo pa bo, saj ni moj prvi in verjetno tudi ne zadnji posel. Toda, bil sem neizmerno potr, ko sem videl, kako je prodajalec presenečen nad mojo širokogrudnostjo. Tu v glavnem polože 10 % ali pa še manj. Razliko je treba plačati v 36-mesečnih obrokih, s tem, da se cena seveda poveča za stroške bančnih obrestí. In sedaj je prišlo najbolj zanimivo — niti ni zahteval potnega lista ali poroka ali kake druge legitimacije, zahteval je le številko šoferske legitimacije (pa še to sem imel le začasno, ker sem moral tu še enkrat polagati šoferski izpit), naslov stanovanja in zaposlitve in seveda — telefonsko številko. Prav tako opravi sam tudi zavarovalno operacijo, če ne želiš avtomobila zavarovati pri kaki drugi družbi, s katero on nima dogovora. Na steklo avtomobila je še na brzino nalepil majhen kos papirja, na katerem je pisalo, da je avtomobil prodan meni in mi dal ključne avtomobila ter zaželel srečno vožnjo. Tako sem opravil vse formalnosti v slabi uri in iz interesenta postal lastnik — pravzaprav samo posestnik — avtomobila. Čez tri tedne mi je poslal še registrske tablice in potrdilo o plačilu cestne takse in moja posest avtomobila je ustrezala kaliforn. predpisom.

Kreditiranje se seveda opravlja prek banke, toda to uredi prodajalec sam. Bančna pogodba o najetju kredita ti pride na dom s pošto čez dva tedna. In tako so v ZDA glavni lastniki avtomobilov banke. Ko je neka tukajšnja banka objavila, da je odprla novo poslovalnico, kjer je možen dostop do »šalterjev« kar z avtom, je nek časopis takoj objavil pripombo: Res pametno, tako bodo vsaj avtomobili enkrat spoznali svoje prave lastnike.

Da, tu moram omeniti še nadaljnji dve ameriški pomembnosti. Amerikanci ne poznajo osebne legitimacije, je nekje v tradicionalnem nasprotju z njihovo poudarjeno individualnostjo. Tako je prišla kot srečna rešitev šoferska legitimacija. Tako na primer za prehod iz ZDA v Kanado zadostuje šoferska legitimacija, osebne legitimacije ni, potnega lista pa ne zahtevajo. Nerodno je le za tistega, ki ni šofer. Pa tudi tu so praktični Amerikanci iznašli rešitev v sili. Če nisi šofer, greš lahko na njihov urad za motorna vozila, kjer ti na tvojo zahtevo izstavijo potrdilo, da ti in ti nimaš šoferske legitimacije. Zato pa ima tako rekoč vsak Amerikanec svojo telefonsko številko. Brez nje izgleda, kot da nima priimka. Na vsakem formularju moraš pisati telefonsko številko in najresneje verjamem, da bi se ameriška družba sesula, če bi odpovedala telefonska služba. Zato pa se seveda tu telefon uporablja za vse. Je sestavni del poslovnega pogovaranja in dogovarjanja. Najmanj 90 % poslovnih kontaktov (ne upoštevajoč potnikov), ki se pri nas opravijo s službenimi potovanji, se opravijo telefonično.

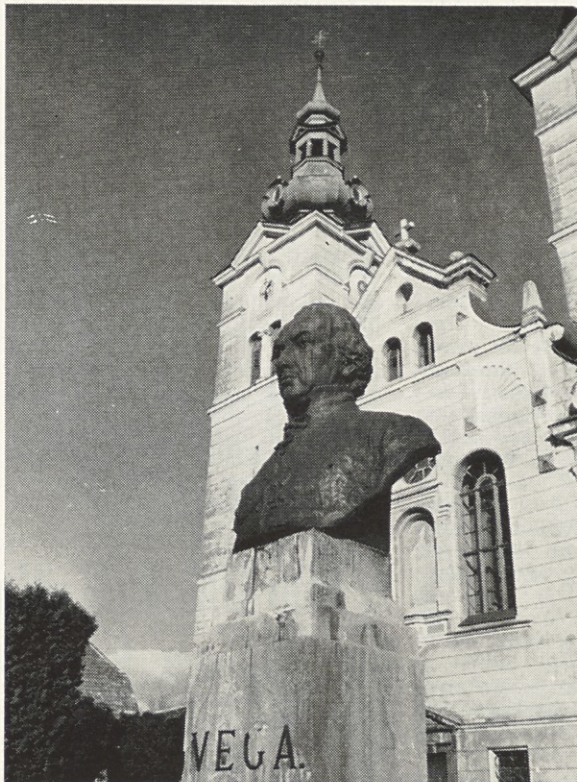
Če imaš recimo prometno nesrečo, se ti zna zgoditi, da te postaja policije pokliče kar po telefonu, vpraša, če razgovor lahko posname na trak, in tako se zaslisevanje konča, ne da bi videla drug drugega. Zato pa je seveda tu telefonska služba neverjetno tehnično razvita. Pogovor iz Los Angelesa do New Yorka dobiš v desetih sekundah najkasneje. Čistoča glasu je neverjetna. Ker so telefonski razgovori znotraj določenega okoliša, ki je velik kot področje Ljubljane, brezplačni

nadaljevanje na 11. strani

Tam je Moravška

KOLIČEVO, DECEMBRA — V našem listu smo vam v rubriki »Iz naših krajev« do sedaj že predstavili Dob in Radomlje, kjer je doma večje število naših delavcev, tokrat pa je naš obisk namenjen Moravški dolini.

V prijetnem zimskem popoldnevu sva se z Janezom odpravila proti Moravčam. O tej lepi dolini je veliko napisanega, prav tako pa je v njej mnogo zanimivosti tako, da nam v tem kratkem sestavku ni mogoče o vsem podrobno pisati. Izbrala sva le

Spomenik Juriju Vega

Spomenik padlim borcem

Pogled na Moravče

tisto najpomembnejše in najzanimivejše iz preteklosti kakor tudi iz sedanosti.

Nedaleč od vasi Dob se odcepi proti jugovzhodu lepa asfaltirana cesta, ki nas mimo vasi Krtina popelje v Moravško dolino. Središče te lepe doline so Moravče, ki so od Domžal oddaljene 14 km. V dolini in na okoliških hribih je 36 vasi in zasolkov. Odtod pa se vsak delovni dan vozi na delo v našo tovarno 55 delavcev ter je zaradi tega prav, da to dolino, njeno okolico in njene ljudi nekoliko podrobneje predstavimo.

Kdaj so Moravče nastale, nimamo točnih podatkov, znano je le to, da je bilo v preteklosti v okolici več gradov, ki pa sta jih zob časa in vojna vihra uničila, le grad Tustanj je kolikor toliko še ohranjen. Pod Mohorjevim gričem, ki je kakšne pol ure oddaljen od Moravč, ležijo razvaline gradu Rožek. Grad je bil postavljen v XII. stoletju, v prvi polovici 15. stoletja pa so lastniki tega gradu zgradili nova gradova Tustanj in Zalog pri Moravčah, kamor so se tudi preselili. Grad Rožek ni nihče vzdrževal in popravil ter je začel propadati, grad v Zalogu je bil uničen med II. svetovno vojno. Grad Tustanj je oddaljen od Moravč 4 km in se nahaja v prijaznem okolju pod vznožjem gričev na južni strani Moravč. Obiskali smo lastnika omenjenega gradu, Pirnata. Ta nam je o zgodovini gradu povedal marsikaj zanimivega. Prvotno je bila lastnik gradu nemška plemiška družina

Zadnja hčerka tega rodu pa se je poročila s kmečkim sinom Pirnata iz Krtine. Po 20 letih zakona, v katerem pa ni bilo otrok, je plemkinja umrla, Pirnat pa se je poročil z domačinko, ki je rodila nekaj otrok in eden izmed potomcev je tudi sedanji lastnik gradu. Baročni kmečki grad se nahaja v zelo slabem stanju; omet se krši, stropi se podirajo, streha je potrebna popravila itd. Sedanji lastnik se zaveda, da je škoda iz dneva v dan večja, vendar pri tem ne more nič pomagati, ker so njegovi dohodki premajhni, da bi lahko grad popravil in obnavljal. Dejal nam je, da je o stanju gradu že večkrat opozoril ustrezne organe, vendar denarja ni mogel dobiti od nikoder. Enako kot na gradu, se dela škoda tudi na kapelici, ki je bila zgrajena v 17. stoletju in leži tik ob gradu. Omenjena kapelica je poslikana z Jelovškovimi freskami, vendar so te že v zelo slabem stanju, ker je zidovje zaradi potresov močno razpokano. Lastnik je s svojimi sredstvi obnovil streho in je tako vsaj za nekaj časa preprečil nadaljnje uničenje. Toda brez pomoči družbe, kljub dobri volji sedanjega lastnika, gradu ne bo mogoče rešiti, če se ne bodo v doglednem času našla za obnovo razpoložljiva sredstva.

Grad Tustanj je bil tudi med NOV veliko zavetišče partizanov, za katere je zlasti skrbela Pirnatova mama, ki ni nikomur odrekla pomoči. Mitja Ribičič, ki je med NOV dolgo časa deloval na Moravškem, je zapisal, da je bila tustanjska graščina važna točka v organizaciji Partije in OF na Moravškem.

Asfaltirana cesta nas pripelje v središče Moravč, ki leže na vzpetini med potokoma Drtjščico in Račo. Sredi naselja je prostran trg s spomenikom žrtvam prve svetovne vojne, spomenikom NOV ter spomenikom matematika Jurija Vega. Zadnje navedena spomenika sta delo domačina, akademskega kiparja Tineta Kosa, doma iz Češnjic pri Moravčah. Na trgu stoji tudi rojstna hiša pisatelja Franceta Detela, na steni te hiše pa je njegova reliefna spominska plošča. Že ti spomeniki kažejo na zanimivo in bogato preteklost kraja, prav pa je, da nekoliko več besed namenimo slavnemu Moravčanu Juriju Vemu.

Najpomembnejši slovenski mož, doma iz Moravške doline, je brez dvoma matematik Jurij Vega. Rodil se je 23. marca 1754, v Zagorici pri Moravčah. Bil je potomec slovenske družine, česar se ni sramoval, saj je v tujini, kjer je stalno živel in delal, večkrat poudaril, da je doma iz Kranjskega. Ker je bil mladi Jurij zelo nadarjen, so ga poslali na študij v Ljubljano. Po končanem šolanju se je

dolina

zaposlil kot navigacijski inženir, vendar mu ta služba ni ustrezala ter se je po 4 letih zaposlil v vojski kot navaden topničar. Zaradi velikega znanja matematike je kmalu napredoval ter postal oficir in predavatelj na topničarski šoli. Tu je napisal 4 zvezke Matematičnih predavanj, po katerih je postal znan širši kulturni javnosti. Še večjo slavo pa si je Vega pridobil s sestavo logaritmskih tablic, ki jih je izdal 1783. leta. To je bil za tiste čase izredno velik dogodek ter je knjiga zaradi svoje kvalitete doživela mnoge ponatise v raznih evropskih jezikih. Juriš se je prav zaradi matematičnega znanja uveljavil tudi kot topničarski strokovnjak ter je sodeloval v mnogih bitkah. Za zasluge na tem področju je dobil baronski naslov. Umrl je leta 1802 v skrivnostnih okoliščinah, ki vse do sedaj še niso točno pojasnjene. V mesecu septembru omenjenega leta so ga ob reki Donavi našli mrtvega, njegovo truplo pa je bilo privezano na kol. Tako žalostno je končal eden največjih slovenskih matematikov.

Moravška dolina je seveda dala še več pomembnih mož; profesorjev, zdravnikov in drugih, vendar na tem mestu zaradi pomanjkanja prostora o njih ne moremo pisati.

Najtežje dni je Moravška dolina preživljala med narodnoosvobodilnim bojem, ko je večina prebivalstva sodelovala v odporu proti okupatorju. Partizanom so domačini pomagali z živili in oblačili, jih sprejemali v svoje domove ter jim nudili prenočišče tako, kot so to delali ruski kmetje v Rusiji v času oktorske revolucije. Prav zaradi tega je tudi Moravška dolina dobila ime Mala Rusija.

Prva večja bitka med Nemci in partizani je bila na Moravškem v septembru 1941. leta, ko je pešico partizanov — Radomeljsko četo — napadlo nad 1000 Nemcev. Ta bitka je bila na Mohorjevem griču.

Z žalostjo pa se Moravčani spominjajo dogodka z dne 22. marca 1943, ko so v Moravčeh pripeljali iz Begunj 7 zapornikov ter jih kot talce ustrelili, da bi se tako maščevali nad smrtjo nemškega učitelja in da bi s tem prestrašili domače prebivalstvo. Tudi s tem dejanjem in z drugimi zločini, npr. požigom v Hrastniku pod Limbarsko goro, ravnanjem z mrtvim partizanskim kurirjem v Drtiji itd., niso mogli zatreti odpora. Kljub vsemu je le prišel težko pričakovani dan svobode. nadaljevanje na 12. strani

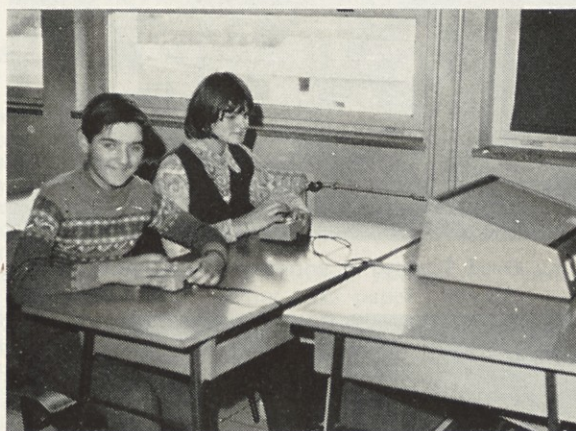
Spomenik na rojstni hiši dr. Frana Detele

Upravitelj osnovne šole v Moravčah tov. Maks Zajc v razgovoru s Stanetom Skokom

Notranjost gradu Tustanj

V moravški šoli so prvi v občini uvedli sodoben kabinetni pouk in preizkus znanja

Središče Moravč

Srečko Berlot, dolgoletni upravitelj šole v Moravčah, sedaj v pokoju

Osnovna šola v Moravčah

Pismo »Našemu delu« iz Los Angelesa

nadaljevanje z 10. strani

oziroma vključeni v mesečni pavšal, ki znaša mesečno za privatni telefon nekaj dolarjev (manj kot 5 dolarjev), se seveda dolgočasene zakonske žene pogovarjajo s sosedi kar prek telefona, dostikrat po cele ure.

Ko smo že pri telefonu, še mala politično ekonomska pripomba. Posamezne telefonske družbe, oz. po naše podjetja, (ki so dostikrat del večje družbe) zajemajo določena področja, tako da na določenem področju deluje le ena družba na osnovi oblastvene odločitve. Je torej tipičen monopolist. Konkurence med telefonskimi družinami ni. In vendar bo vsaka od teh družb obravnavala svojega kupca, naročnika telefonskih uslug, kot smo to navajeni trditi za konkurenčno situacijo. Telefon ti napeljejo na dan in uro, ki jo določiš, telefonsko številko ti javijo takoj, ko naročiš instalacijo, po želji ti telefon dostavi v raznih barvah in oblikah z različno dolgimi kabli. Se več, za eventualen slab sprejem razgovora ti na tvojo urgenco avtomatično stornirajo strošek pogovora. Mislim, da je torej važnejše od konkurenčne ali nekonkurenčne situacije splošno družbeno osvojen odnos do kupca.

No, in ko smo že pri avtomobilih. Dostikrat sem doma razmišljal, le kaj počnejo Amerikanci s svojimi stroji, od katerih imajo skoraj vsi 8-valjčne motorje. Tu sem se kot Jugoslovane močno razočaral v tem pogledu. Pri tako močnih avtomobilih in pri njihovih fantastičnih avtomobilskih cestah, se skoraj ne upajo pognati avtomobila niti toliko kot recimo upajo naši šoferji tovornjakov v megli med Poljem in Zalogom. Največja dovoljena brzina na avtomobilskih cestah, ki imajo tudi po 5 stez na vsaki strani, znaša od 70 do 75 milj ali od 112 do 120 km na uro, odvisno od označenih predpisov. V mestu, kjer ceste zajemajo (v Los Angelesu) tudi po tri steze na vsaki strani, pa je največja dovoljena brzina 35 milj. Pešcev ali kolesarjev se avtomobilisti izogibajo, kot da so kužna znamenja. Tako mi je padel v današnji številki Los Angeles Timesa v oči članek bralca, ki se glasi: Nevarni kolesarji. Članek končuje dobesedno takole: »In ko se zvečeri, se šale kolesarjev šele resnično prične. Ker se kolesarji lahko vozijo brez luči ali drugih opozorilnih znamenj, kot npr. trobente, dostikrat prestrašijo ubogega, nič hudega slutečega avtomobilista skoraj do smrti.

Seveda pa je tolikšna disciplina rezultat predvsem dveh faktorjev: pedantne in neusmiljene prometne policije in civilnopravne odgovornosti. Kazni so tu neusmiljene in vsaka naslednja dražja. Mandatnih kazni na licu prekrška ni. Prometni policaj te zaustavi, napiše poročilo, ki ti ga izroči in odide. Kolikor se v desetih dneh s tem poročilom ne javiš na občinskem sodišču (po našem), lahko pozabiš na naslednjo mesečno plačo. In na sodišču te kar uradnik, potem ko dobi podatke o tvoji »šoferski karieri« temu primerno »zašije«. Jaz sem k sreči plačal kazen le enkrat in za prekršek, za katerega bi se v Ljubljani prepiral z miličnikom vsaj pol ure o umestnosti. Na stranski, prazni ulici, sem avtomobil ob znaku Stop skoraj zaustavil, in ker je bila cesta na vse strani prazna, zapeljal na levo cesto. Pošteno povedano, imel sem celo občutek, da sem zares do konca zaustavil. In kazen. Za ameriške pojme majhna, ker je bil to moj prvi prekršek: 22.000 starih dinarjev.

Druga grožnja motoristu je njegova civilno pravna odgovornost. Vsakdo, ki je tu žrtev najbolj nedolžnega trčenja dveh avtomobilov, bo skušal iz te »srečne« okolnosti napraviti denar. Gre k svojemu zdravniku, ki mu bo napisal vsakršno poročilo. Strah, notranje poškodbe itd. Ker so v glavnem vsi vozniki zavarovani, bo ta strošek sicer pokrila zavarovalnica,

ki pa bo zato svojemu klientu takoj dvignila premijo za naslednji dve leti. Kolikor pa pride do težje poškodbe, pa velikokrat zavarovanje ne krije takih zahtev, oziroma šoferji navadno tako visoko ne zavarujejo in zahtevki, ki jih sodišče odobri, presegajo tudi 100.000 dolarjev in to pomeni za posameznika finančni polom.

Pred meseci sem čital v Los Angeles Timesu članek ameriškega novinarja, ki je bil 7 let dopisnik v Evropi. Lepo ponazarja razliko med evropsko in ameriško družbo. Pravi, da je evropska družba bolj organizirana na področjih, kjer je starejša, prav tako pa ameriška na področjih, kjer je ona starejša.

Tako je ameriška motorizacija eno generacijo starejša od evropske in je zato uspela tu uvesti vzoren red in minimizirati nesrečne primere. Zato pa je organizacija javnega reda starejša v Evropi in tako bolj izpeljana kot v mlajši ameriški družbi. Medtem, ko se v kateremkoli evropskem mestu ljudje brezskrbno sprehajajo katerokoli uro podnevi ali ponoči, pa tu s temo tudi življenje na ulicah zamre. V Ameriki ima »noč svojo moč«.

Tu je še vedno dosti tega, kar mi doma označujemo z »divjim zahodom«. Medtem ko je pred sto leti imela evropska družba že dolgo stoletja od države organizirani javni red za sabo, pa so na tem kontinentu bili še predeli, pomikajoči se proti zahodu, kjer ni bilo nikake oblasti in se je evropski naseljenec novega kontinenta mogel zanesti le nase in na svojo karabinko. To je ameriška tradicija, izredno močna in trdna, čeprav popolnoma neprimerna za današnjo fazo razvoja ameriške družbe. V Ameriki morete kupiti puško, revolver in drugo »vroče« orožje prav tako enostavno kot sadje, srajco ali avtomobil. Morete ga kupiti prav tako na kredit ali celo kar po pošti. Če vam je to hobby, si morete omisliti kar malo orožarno. In tako sem čital prav ta teden, kako sta dve skupini otrok, starih 12 do 14 let, obračunavali med seboj kar s pištolami. In rezultat: en otrok, 12 let star, mrtev, drugi kritično ranjen v bolnici. In to sredi Los Angelesa.

Zato tudi tu policaji — kot šerifi v filmih z divjega Zahoda — nosijo za pasom pištole, v policijskih avtomobilih pa puške. In kljub temu so v zadnjih letih ubili vsak mesec po 10 policajev, ali na vsake tri dni enega.

Včasih se mi zdi, da ti Amerikanci po svoji duši še vedno živijo v stoletju nazaj, ko so obubožani kmetje, brezposelni delavci in pustolovci naseljevali to prostranstvo. Medtem so se znašli, ne da bi se prav zavedali, v razvajeni, visoko razviti potrošniški družbi. In če so se že morali odpovedati vsemu primitivizmu nekdanjega življenja, puška v rokah pa jih le še spominja na lepe, stare čase in vzbuja zavest, da je njegov individualizem v skrajnosti zaščiten z njegovo lastno uporabo sile. To svobodo nabave in posedovanja orožja seveda krepko podpirajo razen tradicije tudi proizvajalci orožja in različne lovške zveze.

Ta njihova tradicija je prisotna tudi na področjih, ki so mi osebno prav simpatična. Tako recimo pri poslovnem kosilu, kjer bodo prisotni najbolj eminentni predstavniki businessa, skoraj ne bo našel koga, ki bi jedel z obema rokama ali recimo z levo roko, kar je v Evropi nekaj samo po sebi razumljivega. Le zakaj bi se Amerikanec mučil, če lahko je enostavno z desno roko. Najprej razreže ves kos mesa — kot jaz doma — nato odloži nož in lepo poje kar z vilicami v desni roki. Seveda, če ni levičar. V tem primeru bo pač držal vilice v levi roki in tako pomahal kosilo. Za razliko od evropske vzgoje, je prepuščeno otroku, da piše z levo ali desno roko, kakor mu pač bolj prija. Učitelj v tej smeri ne sme izustiti nikakega nasveta ali nadaljevanje na 12. strani

Pismo »Našemu delu« iz Los Angelesa

nadaljevanje z 11. strani

grožnje. In tako morete opaziti izredno veliko Amerikancev, ki pišejo z levo roko, verjetno več kot z desno.

Isto velja za kravato in oblačenje sploh. Amerikanec, ki je zaposlen v pisarni, kjer prihaja v stik s poslovnim svetom, bo po vsej verjetnosti nosil kravato, toda izven pisarne se tej muhi civilizacije ne bo uklonil. Izjema so seveda večerne prireditve večjega družbenega pomena, zato pa ti tudi kar na vabilu natisnejo, da je kravata obvezna.

Ko je bila tu poleti na prepotovanju delegacija slovenskih gozdarjev in lesnih predelovalcev, smo si v nedeljo ogledali tudi Disneyland, ki je bil prepoln obiskovalcev. Kljub temu pa smo se že na daleč takoj razpoznali. Bili smo edini med vso množico obiskovalcev, ki smo nosili kravate. In še nekaj je tu tradicija: kaj verjetno se ti bo zgodilo, da ti bo nekdo, s katerim se prvič v življenju srečaš, po dveh stavih predlagal, da se kličeta kar po imenih. In še ta imena Amerikanci kar skrajšajo ali popačijo, če so jim slučajno pri krstu izbrali predolgega ali prenerodnega. Tako bo Rihard Dik in Teodor Ted in tako dalje.

Moram reči, da je ta »civilizacija« malo bolj evropska na vzhodni obali, predvsem v New Yorku, kar jim Amerikanci iz zahodnega dela tudi radi »mečejo naprejš«.

Kaj naj še napišem. Zadnjič sem bral v Našem delu članek o rekreativni fizikulturi, ki omenja tudi ameriške razmere na tem področju. Moram reči, da tem podatkom ne bi verjel. Morda so točni, toda glede na vsakodnevna opažanja prav v nasprotju z dejstvi.

Če izključim profesionalce in profesionalne športe, kjer tu dominirajo ameriški nogomet (podobno našemu rugbyju), baseball in hokej, je v rekreativnem smislu verjetno daleč najbolj razvit šport tenis, ki je tu dejansko ljudski šport. Vsaka šola ima tu obvezno športni park in del tega parka so tudi tenis igrišča. Vsi ti šolski parki so v popoldanskem času, ko ni pouka, odprti za vse državljane. Poleg teh šolskih športnih parkov pa je mnogo javnih športnih parkov, kjer je prav tako igranje dostopno vsakemu in je brezplačno. Resnici na ljubo moram priznati, da je vsaj na zahodni obali izredno močno razvito tudi hribolazenje. To je tudi izredno močno organizirano, poznan je zlasti Sierra klub, tako da ima mnogo besede pri vseh odločitvah, ki kakorkoli že zadevajo neomadeževanost ali omadeževanost prirode in tu predstavljajo močno interesno grupacijo, ki je za take vrste vprašanj obvezno konzultirana. To pa seveda še ne pomeni, da vedno tudi uspe. Sicer pa se Amerikanci na splošno s športom bolj malo ukvarjajo, čim zapuste šolske klopi. Več Amerikanke, ki v svoji skrbi za vitko linijo obiskujejo vsakovrstne shujševalne ali lepote salone, ki za drage denarje nudijo razgibalne vaje in ki na široko cvetejo po Ameriki.

Ker brez očal ne vidim prav dobro — teh pa na cesti ne nosim — vam pravzaprav tega iz lastnih opazovanj ne morem trditi, pač pa imam v tem pogledu zanesljive izvore informacij v lastni družini: ženske so tu resnično vitke in — zapravljlive. Pač pa imajo z vevškimi ženami skupno potezo: ene kot druge nosijo hlače in so dejanski gospodari situacije. Kljub temu so tudi tu borke za žensko enakopravnost. Kot je formulirala eno izmed njihovih zahtev njihova predstavnica v kalifornijski skupščini: »Le zakaj bi morale ženske vedno prevzeti priimek po možu, zakaj ne bi mogel mož prevzeti priimka po ženi — kakorkoli bi se že pri sklenitvi zakonske zveze novoporecenca odločila.« In —

kakor situacija tu kaže, bi bil v takem primeru jaz verjetno osebno zadovoljen, da nimam sina, ki bi kaj neslavno žrtvoval tradicijo družinskega imena za par copat.

Kot je tu vzdrževanje športnih naprav finančna odgovornost občin, tako velja isto za šolski sistem, s tem da participira tudi država Kalifornija. Osnovni šolski sistem, ki tu zajema šolanje do velike mature, torej 12 let, je tu brezplačen. Brezplačno tako daleč, da tu vsi učenci brez izjeme dobe tudi šolske knjige kar v šoli brezplačno in jih seveda konec leta vrnejo. Zato pa je toliko dražji sistem visokega šolanja, ki je izredno selektiven. Šolanje na državnih univerzah je relativno poceni, vendar rezervirano izključno za nadpoprečne študente (pri nas bi rekli za odlične in prav dobre). Štipendije so za te študente široko na razpolago, prav tako tudi sistem kredita, ki ga morajo vračati praviloma 10 let po končanem šolanju. Pač pa so štipendije omejene samo za študente, katerih starši ne presegajo določenega letnega dohodka, ki je še nekaj višji od poprečnega dohodka. Zato pa so bančni krediti bolj usmerjeni na sigurnost vračanja kot na ocene. Prav tako nimajo velike šanse za štipendijo otrok staršev, ki so v samostojnih poklicih. Zato pa so privatne univerze toliko dražje. Oskrba in šolnina s knjigami znaša letno okoli 4000 dolarjev ali 6 milijonov starih dinarjev. Zato pa so pogoji za sprejem veliko bolj liberalni.

Sam šolski sistem preduniverzitetnega šolanja se tu bistveno razlikuje od šolskega sistema v kontinentalni Evropi. Rekel bi, da je nekako podoben današnjemu tretiranju vrhunskih športnikov. Že v mladih letih pričanja forsirati umski razvoj v smeri, za katero psihologi (ki jih je po nekaj na vsaki šoli) menijo, da je otrok najbolj nadarjen. Šolski program je torej do skrajnosti individualen, pripravljen dobesedno za vsakega dijaka posebej in samo za njega in to za vsak semester posebej. Poleg nekaterih baznih predmetov — angleščine, matematike, fizikulture, zgodovine ZDA, naravnih znanosti (biologija, fizika, kemija) — pa tudi za te predmete so v vsakem razredu različne težavnostne variante in so različni dijaki razvrščeni v različne od njih — je nešteto vzporednih predmetov (od fotografije, astrologije do žurnalizma, tipkanja, knjigovodstva, tehnike računalnikov itd.), na katerih psihologi ocenjujejo usmerjenost posameznikov. Tako je poznano, da npr. večina maturantov gimnazije v Pasadeni v Los Angelesu (kjer je eden razvojnih centrov tehnologije aviacije in vsemirskih poletov s tisoči inženirjev) — obvladajo več matematike kot absolutni fakultete v Evropi, zato pa so skoraj nepismeni v lastnem materinem jeziku, da ne govorim še o kakem tujem jeziku. Ker leži talent večine teh inženirskih otrok v matematiki in fiziki, jih forsirano razvijajo v tej smeri in druge predmete zanemarjajo, oziroma jih z njimi sploh ne obremenjujejo. Skratka, ameriški maturanti niso široko razgledani, marveč ozko specializirani. Moram reči, da je po svoje ta šolski sistem izredno zanimiv, pač pa je jasno, da zahteva ogromno denarja, kar si marsikatera država ne more privoščiti. Tako stane ameriške davkoplačevalce osnovna in srednja šola letno 42 milijard dolarjev, od tega prispevajo 50% občinski davki na nepremičnine, 45% plača država (Kalifornija itd.), 5% pa pokriva zvezna država. Predavatelj vsakega predmeta kontrolira napredek vsakega dijaka tedensko prek kontrolnih nalog, poleg tega pa občasno kontrolo opravljajo še psihologi in vsi ti kontrolni podatki se zbirajo v arhivih šolskih psihologov. Za vsakega maturanta tudi ocenijo vrstno inteligenčno mesto, od 1 naprej, na katerem je v določeni šoli in letu maturiral.

nadaljevanje z 11. strani

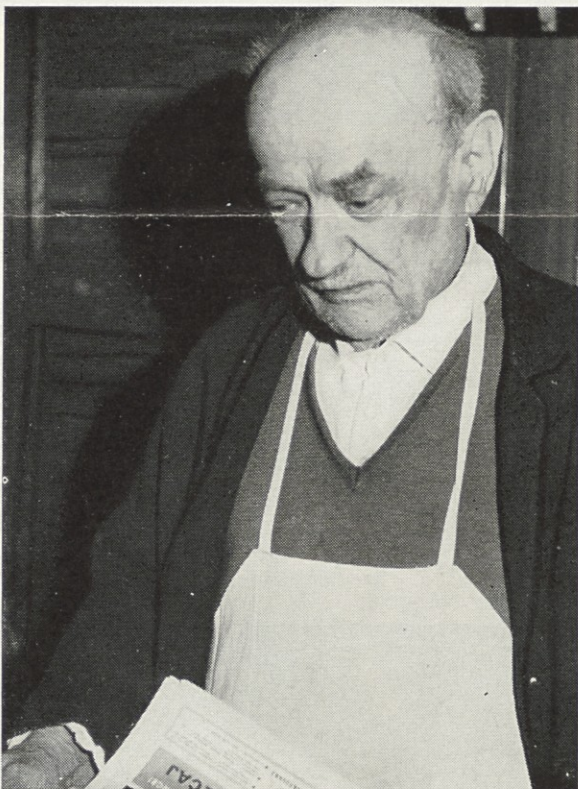
Po osvoboditvi so Moravčani začeli svojo dolino obnavljati ter graditi nove objekte. Postavili so si Partizanski dom, kjer so se vrstile in so še danes razne kulturne prireditve. Škoda je samo, da ni bolj razgibano domače kulturno življenje, saj v večini primerov v tem domu gostujejo kulturna društva iz sosednih krajev. Postavljen je bil novi zdravstveni dom, novi stanovanjski bloki itd.

Največji pridobitvi za Moravško dolino pa sta brez dvoma nova šola in asfaltirana cesta, ki sta ta lepi kraj še tesneje povezala s svetom. O šoli in šolstvu ter o drugih moravških znamenitostih smo se pogovarjali z upraviteljem šole tov. Maksom Zajcem, ki se mu za njegovo ljubeznivost najlepše zahvaljujemo.

V razgovoru nam je upravitelj povedal, da o ustanovitvi šole v Moravčah ni na razpolago ustreznih podatkov. Prvi zapiski o obstoju šole segajo v leto 1823, ko je bila v Moravčah ustanovljena enorazrednica. Z gradnjo šolskega poslopja pa so za-

Grad Tustanj je potreben nujne obnove

Daleč naokoli znan gostilničar »Kavka«

Tam je Moravška dolina

čeli v letu 1865 ter ga kasneje še večkrat povečevali. Kljub raznim razširitvam in postavitvam novih šol v okoliških krajih, pa šola v zadnjem času zaradi vedno večjega števila otrok ni zadostovala in treba je bilo misliti na novo.

Občinska skupščina Domžale je zbrala ustrezna sredstva ter se je v juliju mesecu 1966. leta pričelo z gradnjo novega, sodobnega šolskega poslopja, ki je bilo dograjeno že v septembru mesecu prihodnjega leta. Vrednost objekta in opreme je znašala nekaj manj kot 300 milijonov starih din. Enako kot nove lepe šole smo bili veseli načina dela učnega kadra z mladino, ker šola uveljavlja sodobne učne metode ter pripomočke. Namen take vzgoje je, da bi se otroci, ko zapuste šolo, lažje vključili v nadaljnje šolanje na srednjih šolah ali pa se izučili poklica. Šola je prva v občini uvedla petdnevni teden, vpeljala kabinetni pouk in sodobne metode kontroliranja znanja. Šolo obiskuje v letošnjem letu 430 otrok, le 65 ostalih otrok v Moravški dolini pa obiskuje podružnični šoli v Vrhpolju in Pečah. Otroci imajo preskrbljeno prehrano, za 96 otrok pa je organiziran prevoz od doma do šole in nazaj. Tako je učencem do največje mere omogočeno, da se lahko normalno učijo in dosegajo lepe učne uspehe.

Največjega pomena za Moravško dolino in njeno okolico pa je brez dvoma asfaltirana cesta, ki je bila izročena Moravčanom na občinski praznik 27. julija 1970. Cesta pomeni za Moravško dolino široko odprto okno v svet. Močno je olajšala vsakodnevno potovanje delavcev iz Moravske doline v tovarne na domžalskem območju ter tudi turistično obogatila celotno področje. Pomembno je tudi, da je nova cesta prekinila razseljevanje iz Moravč, saj se vse več domačinov odloča za gradnjo svojih stanovanjskih hiš v Moravški dolini in ne več v bližini Domžal ali drugih večjih mest, kot se je to dogajalo do sedaj.

Ko opisujemo povezanost Moravč s svetom, ne moremo tudi mimo ugotovitve, da je tudi industrija začela prodirati v Moravško dolino in tako se še eno okno odpira v svet. Obrat Rašica je bil v Moravčah ustanovljen l. 1958 ter sedaj zaposluje že nad 100 žensk, podobno število delavcev je zaposlenih v obratu Termit, le nekaj manj pa v obratu Svita iz Kamnika. Prav bi bilo, da bi se začela industrializacija nadaljevala in da bi se v Moravški dolini odprlo čimveč delovnih mest, tako da bi odpadla vsakodnevna dolga potovanja delavcev na delo in iz dela.

V Moravški dolini so tudi dobri pogoji za kulturno in družbeno življenje. Obstaja več društev npr. gasilsko, kulturno, turistično, vsi pa žele, da bi delo v društvi postalo bolj aktivno kot je do sedaj. Kot posebno zanimivost naj omenimo, da je v Moravčah tudi krajevni muzej, ki je edini v občini. Muzej ima zbirko iz NOV, iz starejše preteklosti Moravske doline ter zbirko del pomembnejših moravških rojakov. Posebno pozornost med temi deli zaslužijo originalne Vegove logaritemske tablice. Muzej ima tudi več etnografskih zanimivosti in če bodo z delom pridno nadaljevali, potem lahko muzej res postane lep prikaz zgodovine Moravč in njene okolice.

Ko sva z Janezom obiskala že skoro vse pomembnejše kulturne znamenitosti, sva se hotela pogovoriti tudi z ljudmi in sva v ta namen zavila v staro moravško gostilno »Kavka«. Tu naju je prijazno sprejel lastnik gostilne. Razgovoru z njim se je pridružil tudi dolgoletni povojni upravitelj osnovne šole tov. Srečko Berlot, ki nam je še posebej omenil, da je imel po vojni tesne stike z upravo Papirnice Količevo in da so mnogi delavci prav z njegovim posredovanjem prišli v naše podjetje.

Kratko odmerjeni čas naju je priganjal in treba je bilo misliti na povratek. Ko sva se vračala proti domu, sva bila soglasnega mnenja, da sva spoznala lep in zanimiv delček naše ožje domovine, ki ga je vredno obiskati in podrobneje spoznati.

Stane Skok

Leposlovna knjižnica

VEVČE, DECEMBRA — Velika novica: Dobili smo nove prostore! Skladišni prostori bivšega Mercatorja so lepo preurejeni in v začetku tega meseca smo se preselili v te nove prostore. Vhod v knjižnico je z nakladalne rampe ob skladišču papirja.

Trenutno smo še v selitveni mrzlici, ker bo še nekaj časa potrebno, da bodo vse knjige pravilno razvrščene po policah. Vendar je na razpolago že dovolj knjig, posebno zadnjih izdaj, da si vsakdo lahko po svojem okusu izbere primerno knjigo.

Knjižnica bo odprta kot doslej:

vsak ponedeljek od 18. do 19. ure in
vsak četrtek od 18. do 20. ure.

Za zaposlene člane kolektiva papirnice Vevče uvajamo posebno novost: Ker zaradi izmenske zaposlitve ne morete redno prihajati v knjižnico in zamenjavati knjig, bi se lahko dogovorili, da vrnete knjige pravočasno prek vratarja v upravnem poslopju, kjer bi naslednji dan prevzeli nove knjige. Zato pa je potrebno, da pridete ob vpisu osebno v knjižnico, da podpišete prijavo. Obenem bi dobili potrebne podatke in se bi osebno dogovorili, na kakšen način bi potekala zamenjava knjig.

Vpisnine ni nobene. Najnižja izposojevalnina za knjigo je 30 par, ki se dviguje po ceni knjige do 1 din. Pri novejših knjigah, ki so zelo drage, je izposojevalnina tudi nekaj nad 1 dinar. Tudi o tem, kako bi potekalo plačevanje za izposojene knjige, se je treba v začetku pogovoriti.

Pridite in poskusite! Prepričan sem, da vam bo tak način zamenjave knjig ugajal in da bo vse potekalo v najlepšem redu in da boste zelo zadovoljni.

Z nasveti in tudi v vsakem oziru glede knjig sem vam vedno na razpolago.

Julij Mayer
knjižničar

Terminologija s področja industrije celuloze in papirja

PAPIRNA SERVIETA

Papirniški proizvod, namenjen za enkratno rabo. Konfekcioniran je največkrat od večplastnega tisu papirja ali pa od enoplastnega debelejšega servietnega papirja iz beljene celuloze ter spada v skupino »higienskih papirjev«. Papir je običajno kvadrataste oblike, površina ali pa vsaj rob je običajno vzorčasto vtisnjen. Papirne serviete so običajno barvaste ali pa potiskane, redkeje le gladke bele in nepotiskane.

Sinonim:
A: paper napkins
F:
N: die Papier-Serviette

PAPIRNA BRISAČA

Enoplastni papirniški proizvod namenjen za enkratno rabo od debelejšega krep papirja z določeno minimalno mokromočnostjo in karakteristično visoko upojnostjo vode. Papir je večkrat izdelan tudi od manj plemenitih vlaken. Konfekcioniran je normalno v obliki perforiranega traku v rolicah ali pa v listih, primerno zložen za uporabo iz distributerskih škatel.

Sinonim:
A: towelling
F:
N: das Papier Handtuch

PAPIRNA BRISAČKA

Papirniški proizvod, največkrat mokromočen, včasih vsebuječ osvežilno impregnacijo, namenjen za kratkotrajno rabo. Konfekcioniran je normalno iz večplastnega tisu papirja iz beljene celuloze ter spada v skupino »higienskih papirjev«. Brisačka je pravokotne oblike, pogosto po površini ali vsaj po robu vzorčasto vtisnjena, preganjena ter zložena v priročne enote (npr. žepnega formata).

Sinonim:
A: facial tissue
F:
N: das Papier

PAPIRNI ROBČKI

Papirniški proizvod, bel ali barvast, namenjen za kratkotrajno rabo. Konfekcioniran je normalno od večplastnega tisu papirja iz beljene celuloze ter spada v skupino »higienskih papirjev«. Produkt je kvadrataste oblike, pogosto površinsko ali vsaj ob robu vzorčasto vtisnjen, največkrat dvakrat prečno prepognjen (kot pravi robec).

Sinonim:
A: paper handkerchief
F:
N: das Papier- Taschentuch

PAPIR ZA AVIONSKO POŠTO

Zelo tanek dobro klejen pisalni papir, dobrih mehanskih karakteristik, večkrat z vodnim znakom, brezlesen homogena vlakninske strukture, gramature 25 do 35 g/m². Papir služi prvenstveno za pisma za letalsko pošto.

Sinonim:
A: airmail paper
F: papier pour avion; papier pour courier aérien
N: das Luftpostpapier

KARTON ZA EMBALAŽO HLAJENIH ŽIVIL

Skupinsko ime za kartone s prevleko plastike ali pa premazan s parafinom ali drugimi sredstvi, ki povzročajo odbijanje vode in vlage tako, da je tak karton sposoben za izdelavo embalaže za živila, hranjena v hladilnicah. Karton je vodo-odbijajoč, včasih mokromočen, nepropusten za zračno vlago in običajno sposoben za toplotno zvarjenje.

Sinonim:
A: board for frozen food packing
F:
N: der Gefrierpackungskarton

BIBLIJSKI PAPIR

Tanek, ne prek 35 g/m² težak tiskovni papir, vsebujoč poleg celuloze od lesnih surovin največkrat tudi celuloze od krp. Papir ima visoko navidezno volumsko maso in visoko opaciteto ter je zelo homogene vlakninske formacije. Služi za tisk knjig, nizke relativne debeline.

Sinonim:
A: bible paper
F:
N: das Bieblruckpapier

IMPREGNIRANI PAPIR

Skupen naziv za papir, ki je potom posebnega postopka, največkrat naknadno, včasih pa tudi tekom same izdelave na papirnem stroju, popolnoma ali delno prepojen z določenimi substancami v svrhu pridobitve posebnih lastnosti.

Sinonim: prepojen, natopljen
A: impregnated paper
F: papier imprégné
N: Imprägniertes Papier

HELIOGRAFSKI PAPIR

Skupno ime za posebno pripraviran papir, na katerem dobimo po osvetlitvi in po temu sledečem razvijanju zaželeno reprodukcijo dokumenta (običajno gre za reprodukcijo oziroma razmnoževanje risb in tekstov). Preparacija po postopku »Diaz« omogoča dobivanje temne kopije na belem ozadju in to bilo po vlažnem ali po suhem postopku razvijanja.

Sinonim: ozalid papir (nepravilno, ker gre le za določen tip heliografskega papirja)

A: (heliographic paper)
F: (papier héliographique)
N: das Lichtpauspapier, das heliographische Papier

CIGARETNI PAPIR

Fini papir zelo nizke gramature (15—25 g/m²), strojno gladek, največkrat z rebrastim ali siceršnjim vodnim znakom, vsebuječ specialna polnila in druge dodatke za regulacijo brzine zgorevanja. V pogledu vlaken je v glavnem izdelan iz lanenih ali konopljenih krp ali od celuloze iz odpadkov ali celih debelc lanu in konoplje. Papir je namenjen v prvi vrsti za izdelavo cigaret.

Sinonim:
A: cigarette paper
F: papier à cigarettes
N: das Zigarettenpapier

TOALETNI PAPIR

Konfekcioniran papirniški proizvod za osebno higieno, ali pa konfekciji šele namenjen surovi papir. Največkrat enoplastni krep papir, gramature 20—35 g/m², večkrat sestavljen tudi od 2 ali več tisu papirnih plasti. Spada v skupino higienskih papirjev. Vlakninski sestav je zelo heterogen, pogosto je papir izdelan od manj plemenitih surovin.

Sinonim:
A: toilet paper: toilet tissue paper
F: papier Hygiénique
N: das Toiletten- Papier

SVILENI PAPIR

Skupno ime za gladke tanke papirje največkrat od boljših vlaken, v gramaturi ca. 10 do 30 g/m², zelo homogena strukture, na otip trdega »papirnatega« karakterja, ki so včasih enostransko gladki sicer pa obojestransko enake gladkosti, beli in barvasti. Papirji služijo največkrat v okrasne in embalažne, redkeje v tehnične svrhe.

Sinonim: svilasti papir, tanki papir (izraz pogosto uporabljen, vendar nedovoljna definicija)

A: tissue paper
F: papier de soie, papier mouseline
N: das Seidenpapier

SVILENI PERGAMIN

Tanek papir, največkrat v gramaturi pod 30 g/m², v kvaliteti pergamin papirja.

Sinonim:
A: glassine tissue paper
F: papier pelure pergamin
N: dam Dünnpergamin

TISJU PAPIR

je zelo tanek, mehak papir, gramature 10—15 g/m² iz skupine papirjev za kratkotrajno uporabo, homogena, sorazmerno zaprte strukture in vedno rahlo krepan. Papir je mehkega tekstilnega karakterja, v končnem produktu največkrat v obliki 2 ali več plasti. Normalno je izdelan od beljene celuloze ter se uporablja za izdelavo žepnih robčkov, servijet, brisičk, toaletnega papirja, itd.

Sinonim:
A: tissue paper
F:
N: das Tissue Papier

SUROVI KARBON PAPIR

Tanek papir, največkrat 10 do 40 g/m² pogosto napravljen od mase iz krp ali podobnih vlaken, pa tudi od celuloze iz lesa zelo homogena vlakninske formacije, mehanično zelo odporen, dobro klejen. Služi za izdelavo karbon papirja.

Sinonim: svileni za karbon papir

A: carbon raw paper; carbonizing base paper
F: papier brut pour papier carbon
N: das Carbonroh papier; das Kohleroh papier; das Durchschlagrohr; das Carbon- Rohseiden

PAPIR ZA KOPIRANJE

Skupinsko ime za vse vrste tankih papirjev, normalno pisarniškega formata, enostransko premazane s specialnimi masami, katere delno prehajajo pod pritiskom (npr. tipka pisalnega stroja) na podloženi papir (npr. karbon papir, indigo papir, itd.)

Sinonim:
A:
F:
N:

KARBON PAPIR

Je s specialno črno maso enostransko premazan surovi papir iz skupine za kopiranje, ki služi za izdelavo kopij predvsem pri pisanju na pisalni stroj. Premazna masa vsebuje poleg ostalih aditivov predvsem barvilo, med drugim saje ter vosek, stearin, in podobno

Sinonim:
A: carbon paper
F: papier carbone
N: das Kohlepapier; das Durchschreibpapier; das Carbon- papier

INDIGO PAPIR

Je s specialno modro obarvano maso enostransko premazni surovi papir (iz skupine za kopiranje), ki služi za izdelavo kopij predvsem pri pisanju na pisalnem stroju. Premazna masa vsebuje poleg ostalih aditivov predvsem modro barvilo ter vosek, stearin in podobno. Razen po barvi premazne mase je papir zelo podoben karbon papirju.

Sinonim:
A:
F:
N:

IZOLACIJSKI PAPIR (karton, lepenka)

Splošni naziv za papir (karton, lepenko), katerega namen je za drževanje ali izoliranje prehoda raznih vrst energije, kot so toplota, zvok, elektrika, itd. in raznih medijev, kot so na primer vode.

Sinonim:
A: insulating paper or board
F: papier ou carton isolant
N: Das Dämmpapier- oder Karton

GRENIRANI PAPIR

Papir, katerega površina je z naknadnim postopkom umetno napravljena fino zrnasto hrapava (med dvema valjema, od katerih je vsaj eden fino plastično ovzorčen). Papir služi največkrat za tiskanje prospektov.

Sinonim: ozrnjeni papir
A:
F: papier grainé
N: greiniertes Papier
I: millepunti

AKVARELNI RISALNI PAPIR

Risalni papir, večinoma zelo hrapav, zelo odporno klejen, sposoben za omakanje z vodotopnimi barvami brez večjega deformiranja pri omakanju z vodo oziroma pri naknadnem sušenju.

Sinonim:
A: water colour paper
F: papier pour l'aquarelle
N: das aquarell- Papier

ELEKTROIZOLACIJSKI PAPIR (karton, lepenka)

Papir (karton, lepenka), ki je posebno uporabljen kot izolacijsko sredstvo v elektrotehniki zaradi dobrih lastnosti, kot: visoka odpornost na preboj električne iskre, odsotnost elektroprevodnih primesi, enakomerna debelina plasti, itd.

Sinonim: Izolacijski papir (karton, lepenka) (nepravilno)

A: electrical insulating paper or board

F: papier et carton diélectrique
N: das Isolierpapier; die Isolierpappe (für elektrotechnische Zwecke)

ABHESIVNI PAPIR

Skupinski naziv za papir, običajno samo enostransko premazan s takimi kemičnimi preparati, ki preprečujejo prilepljenje lepljivih snovi. Kemični preparati, ki se jih običajno v ta namen uporablja, so na bazi silikonov.

Sinonim: silikonski papir (nepravilno)

A: nonadhesive paper
F: papier anti-adhésif

N: das Abdeckpapier; das Abhässiv- Papier

HAVANA PAPIR

Poseben tip polno klejenega zavijalnega papirja, večinoma gramature okoli 50 g/m², od nebeljne celuloze, največkrat z manjšim dodatkom lesovine. Papir je nekoliko prosojen zaradi izredno močnega glajenja ter služi za zavijanje maščobnih živil. Barve so svetlo rumenkasto rjave.

Sinonim:
A: Havanna paper
F: papier Havane
N: das Havannapapier

GOFRIRANI PAPIR

Papir, katerega sicer ravna površina je s pomočjo posebnega, največkrat naknadnega postopka med dvema valjema, od katerih je vsaj eden graviran, trajno plastično oblikovana z večjimi vzorci.

Sinonim: pregani papir; globoko vtisnjeni papir
A: embossed paper
F: papier gaufré
N: das geprägte Papier

ENOSTRANSKO BARVAN PAPIR

Papir ali karton, katerega ena stran je za časa izdelave na stroju ali pa naknadno površinsko namenoma obarvana drugače kot je naravna barva druge strani.

Sinonim:
A: one side coloured
F: coloré une face
N: einseitig gefärbt

FILCASTI KARTON (lepenka, papir)

Karton (lepenka, papir), izdelan z dodatkom tekstilnih vlaken na tak način, da je končni produkt voluminoznega in mehkega karakterja.

Sinonim: polstast karton (lepenka, papir)

A: felt board
F: carton (papier) feutré

N: die Filzpappe; das Filzpapier

KREDNI PAPIR

Svoječasni izraz za »premazani« papir, ker je bila kreda tedaj glavni sestavni del premazne mase.

Sinonim:
A:
F:
N: das Kreidepapier

KNJIGOVEŠKA LEPENKA

Siva lepenka po določenih svojstvih nekoliko se razlikujoča od običajne, namenjena za izdelavo platnic pri vezanju knjig.

Sinonim:
A: bookbinding board
F: carton pour reliure
N: die Buchbinderpappe

KAŠIRANI KARTON (papir)

Karton (papir) katerega ena ali obe strani sta prevlečeni s papirjem druge vrste ali pa s folijo. Sprijem je dosežen s pomočjo lepila.

Sinonim:
A: glued
F: doublé
N: kaschiert

STROJNO ENOSTRANSKO GLADKI PAPIR (karton)

Skupinski naziv za papir ali karton, katerega ena stran je napravljena zelo gladko in lesketajoče z močnim pritiskanjem in posušenjem na gladilnem sušilnem valju, ki je del sušilne skupine stroja, medtem ko ostane druga stran sorazmerno hrapava.

Sinonim:
A: mashine-glazed (M. G.) paper
F: papier (carton) frictionné
N: einseitig glattes Papier (Karton)

ALKALI ODPOREN PAPIR

Papir zmerno odporen proti alkalijam. Papir ne spremeni v večjem obsegu svojega izgleda in oblike ali pa svojih mehaničnih lastnosti, če je v kontaktu z ali tekočino določene alkalnosti.

Sinonim:
A: Alkali resistant paper
F: papier résistant à l'alcali
N: Alkalifestes Papier

IMPREGANCIJSKI PAPIR

Splošni naziv za neklejen papir, namenjen za naknado prepajanje.

Sinonim:
A: waterleaf paper
F: papier sans colle
N: Imprägnier- Rohpapier

PAPIR (karton) za dekoracijo

Skupinski naziv za vse vrste eno ali dvostransko barvaste ter vzorčasto potiskane lakirane, vtisnjene ali na kakšen drug način pozornost vzbujajoče plemenite papirje, ki se jih rabi (pretežno) za dekorativne namene.

Sinonim:
A: fancy paper (board); patterned paper

F: papier (carton) pour décoration; — à dessins; — de fantaisie
N: das Ausstattungs-papier (Karton); das gemusterte Papier (Karton)

14. EUCEPA konferenca v Budimpešti od 18.-23. 10. 1971

Od 18. 10. do 23. 10. t. l. je bila v Budimpešti EUCEPA konferenca pod motom »Potiskljivost papirja«. Zaradi izredno zanimive teme, ki je bila predmet obravnave večine predavanj, je bila udeležba zelo številna; prijavljenih udeležencev je bilo 758 iz 26 evropskih in ameriških držav. Prišli so predstavniki industrije papirja iz Avstrije, Belgije, Bolgarije, Kanade, Čila, Kube, ČSSR, Danske, Finske, Francije, Zvezne republike Nemčije, Demokratične republike Nemčije, Grčije, Italije, Nizozemske, Norveške, Poljske, Portugalske, ZSSR, Španije, Švedske, Anglije, ZDA, Jugoslavije in Madžarske.

Organizacija celotnega simpozija je bila dobra, žal pa so bila predavanja, skupno se jih je zvrstilo 52, zaradi omejenega časa 10 minut zelo zgoščena in skrajšana. Dobro je bilo, da je vsak udeleženec simpozija prejel mapo celotnih predavanj v originalu ter je tako lahko spremljal izvajanja predavateljev.

Po pozdravnem nagovoru ministra za lahko industrijo LR Madžarske g. Földija, ki je istočasno tudi predsednik madžarskega združenja industrije papirja in tiskarstva, dalje po zdravnem nagovoru predsednika EUCEPE zasedanja l. 1970 g. Xucla-Basa iz Španije in sedanjega predsednika EUCEPA konference g. dr. Vamose, dir. razvojnega Inštituta madžarske industrije celuloze in papirja, se je pričela vrsta predavanj prvega dne.

Prvega dne so se zvrstila naslednja predavanja:

Martin, G. Librairie Hachette, Paris, France

»Evolution des techniques graphiques«

»Razvoj grafične tehnike«

Arnamo, A. Graphic Arts Research Laboratory, Stockholm, Sweden

»The influence of paper on print quality and production economy in magazine printing«

»Vpliv papirja na kakovost in ekonomičnost tiskanja magazinskih papirjev«

Hodgson, C. Mardon Son and Hall Ltd., Bristol, U. K.

»Carton Board Printing«

»Tiskanje kartona«

Kunz, W. Burda Druck und Verlag GmbH., Offenburg, GFR

»Je potiskljivost lastnost papirja«

Pattle E. W. Lamson Industries Ltd., London U. K.

»Papir za izdelavo brezkončnih formularjev«

V nadaljnjem bom podal izveleče iz posameznih predavanj. »Razvoj grafične tehnike« (G. Martin)

V začetku predavanja je opozoril avtor na to, da je treba pri vseh tiskarskih postopkih, tako visokem, ofsetnem kot globokem tisku za doseg skupnega cilja, ki se odraža v kakovosti odtisa, razvijati tiskarsko tehniko, izboljšavati kakovost papirja kot tudi razvijati tiskarske barve. V nadaljevanju je opozoril na spremembe, ki so nastale v 15 letih v gradnji tiskarskih strojev kot tudi v proizvodnji papirja in tiskarskih barv. Te spremembe so prinesle s seboj strukturno spremembo grafične tehnike, ki se je razvila iz prvotno več ali manj rokodelske in empirične oblike v pravo industrijo. Prav ta prehod pa je prinesel s seboj tudi ogromen kvaliteten in kvantiteten porast proizvodnje kar je treba pripisati zlasti razvoju ofsetne tehnike tiskanja in tehnike tiskanja v globokotisku kot tudi razvoju tiskarskih barv. Ta hiter razvoj ter hiter porast proizvodnje ob rastoči brzini tiskanja in velikosti formatov je prinesel specifične probleme v proizvodnjo in kakovostne zahteve grafičnih papirjev. Svoje predavanje je zaključil s mislijo:

Idealni tiskarski postopek je tisti, pri katerem bi se tiskarska barva posušila ob dotiku s papirjem, ne da bi bil zato potreben še kakršenkoli zunanji vpliv.

Se vedno ne obstaja, vendar bo moral obstajati v bodočnosti v pogledu razvoja kar najožji stik med konstruktorji tiskarskih strojev, proizvajalci papirja in izdelovalci tiskarskih barv. Ne bomo se vpraševali, zakaj so te tri industrijske panoge, katerih proizvodi so namenjeni enemu in istemu porabniku, to je tiskarstvu, delale do sredine 20. stoletja ločeno druga od druge in praktično brez medsebojne zveze. Osupljiva je tudi neverjetna pasivnost izdajateljev, ki so življenjsko zainteresirani na navedenem sodelovanju.

»Vpliv papirja na kakovost in ekonomičnost tiskanja magazinskih papirjev« (Arnamo, A.)

Večina tednikov in mesečnikov v Švedski je tiskanih iz zvrtkov, bodisi v globokem ali ofsetnem tisku. Papir, ki ga uporabljajo za tiskanje v globokotisku, je večinoma nepremazan zaradi velike razlike v ceni med nepremazanimi in premazanimi papirji. Drug razlog pa je ta, da na Švedskem ne proizvajajo zadostnih količin srednjefinih premazanih papirjev nizke gramske teže za tiskanje v globokotisku. Za tiskanje iz zvrtka po ofsetnem postopku pa uporabljajo premazan papir in to v glavnem za tiskanje revij.

Medtem, ko je kakovost odtisa po obeh navedenih tiskarskih postopkih različna in odvisna od vrste specifičnih dejavnikov, pa je problem ekonomičnosti tiskanja pri obeh postopkih praktično isti.

Nekateri problemi, ki nastajajo pri tiskanju premazanega papirja v ofsetnem tisku, so: oblaganje tiskarskih valjev, cepljenje papirja in mehurjenje. Oblaganje tiskarskih valjev z vlakni ali pigmenti povzroča znatne stroške za ustavljanje tiskarskega stroja in pranje tiskarskih valjev. S tem v zvezi je zanimivo uvažanje avtomatskih pralnih naprav, ki dopuščajo do 75.000 odtisov brez kakršnegakoli vmesnega pranja. Cesti vzrok za oblaganje je gostota tiskarske barve za posledico oblaganje tiskarskih valjev. Zato je priporočljivo, da gostoto tiskarske barve stalno nadzorujejo. Pri lahko premazanih papirjih je prav nabiranje vlaken na tiskarske valje najvažnejši faktor za določitev gornje meje gostote tiskarske barve. Zaradi nabiranja vlaken je tudi hitrost tiskanja omejena. Prav navedene težave pa so zelo dobro torišče za sodelovanje med tiskarnarjem, papirničarjem in proizvajalcem tiskarskih barv.

Cepljenje papirja je nadaljnja napaka in je posledica porušena notranjih vezi v osnovnem papirju. Do cepljenja pride predvsem na velikih potiskanih ploskvah, če jih potiskavamo z barvo visoke gostote istočasno po obeh straneh. Tudi zaradi tega razloga je potrebno, da stalno nadzorujemo gostoto tiskarske barve. Do cepljenja pride zelo redko pri papirjih nizke gramske teže, kar je verjetno posledica penetracije veziv iz premaza med vlakna osnovnega papirja, s čimer se poveča vez med vlakni.

Mehurjenje je pojav, do katerega pride pri eksplozivnem uparivanju vode, ki jo vsebuje papir pri prehodu skozi plamenski sušilnik. Zato je izredno važno, da držimo vlago v papirju v določenih mejah. Pri prenizki vlagi lahko pride do gubanja, papir ima prenizek sijaj po glajenju ter se trga pri prehodu skozi tiskarski stroj. Previsoka vlaga pa povzroča nastanek mehurjev. Grafični raziskovalni inštitut Švedske je opravil vrsto raziskav papirja za globokotisk v povezavi z največjimi tiskarnami. Osnovno zanimanje je bilo posvečeno študiji neenakomernosti papirja. Preiskano je bilo 5 vzorcev. Pri tem je bilo ugotovljeno npr., da daje določitev gladkosti po Bendtsenu primerljiv rezultat s tiskarsko gladkostjo samo takrat, če se tiskata sitova in gornja stran posebej. To je seveda pomanjkljivost te

metode. Vsi vzorci papirja so bili pregledani po različnih metodah glede na gladkost površine, oljno absorpcijo, optične lastnosti in potiskljivost. Za določitev potiskljivosti je bil uporabljen aparat GFL za tiskanje v globokotisku (GFL Gravur Tester).

Med svojim predavanjem je avtor naštel rezultate meritev. Pri tem se je pokazalo, da daje samo GFL metoda tiskanja v globokotisku primerljive rezultate glede kakovosti odtisa. V posebni tabeli podaja priporočilo za uporabo posameznih metod za določitev kakovosti odtisa na nepremazanem papirju za globokotisk.

Najbolj zanimiv razvoj tiskanja v globokotisku je uporaba statične elektrike za prenos tiskarske barve iz klišaja na papir. V predavanju so bili podani rezultati tiskanja na poskusnem tiskarskem stroju s 5 tiskarskimi stiskalnicami in širino 40 cm. V eni stiskalnici je bil nameščen Helio-stat. Preizkušeni papirji so imeli različno gladkost in vlago. Preiskave so pokazale, da je gladkost papirja po tej metodi daleč manj kritična kot pri klasičnem postopku. Na drugi strani pa je zelo važno, da papir ni presuh.

Trganje papirja v tiskarskem stroju vpliva neposredno na proizvodne stroške in to v večji meri, kot napake, ki izvirajo iz kakovosti tiska. Vendar pa je trgiranje papirja povezano tudi s kakovostjo tiska in sicer čim več je odtrgov, tem bolj vplivajo ti na kakovost. Na trganje papirja vpliva vrsta dejavnikov, vendar je dokaj težko najti zadovoljivo odvisnost med mehnično jakostjo papirja in tekom skozi tiskarski stroj. Najboljše rezultate daje še določitev raztržne odpornosti in razteznosti. Izgleda, da je prav razteznost tisti dejavnik, ki ima največ vpliva na trganje. Trganje papirja ima bogato vrsto negativnih posledic in sicer: padanje količinske proizvodnje, večanje stroškov zaradi zaustavljanja tiskarskega stroja, povečanje izmeta, nevarnost zakasnitve izdaje, več ročnega dela kot normalno ter spreminjajoča se kakovost odtisa.

Avtor podaja kalkulacijo stroškov. Pri tiskanju papirja iz zvrtka po ofsetnem postopku v tiskarni Ahlen & Akerland povzroča vsak odtrg na 100 zvrtkov dodatne stroške v višini 0,5 %/. Stroški pa so odvisni tudi od dolžine papirnega traku v samem zvrtku in sicer upadajo, čim večja je dolžina papirnega traku. V posebni tabeli je podano znižanje stroškov v odvisnosti papirnega traku v zvrtkih.

Avtor podaja vrsto zahtev, ki jih je treba izpolniti, če hočemo doseči minimalno število odtrgov. Nekateri od teh so: zadostna dimenzijska točnost in dobra trdnost stročnic, čim boljše navitje papirja na stročnice, papir mora biti čim bolj enakomerne debeline, zlepljenje papirnega traku mora biti izvedeno kar najbolj skrbno, čim večja dolžina papirnega traku v posameznih zvrtkih, vertikalni transport in skladiščenje zvrtkov, za vlago nepropustna ovojnina, uporaba dobro delujočega sistema za avtomatsko menjavo zvrtkov.

V predavanju so bili podani odstotki znižanja stroškov pri spremembi načina lepljenja papirnega traku, transporta, mehaničnih lastnosti papirja, zlasti raztržne odpornosti, kot tudi uvedba avtomatskega menjanja zvrtkov.

»Tiskanje kartona« (Hodgson C.)

Izraz potiskljivost papirja je premalo določen. Naslednji štirje dejavniki imajo največji vpliv na potiskljivost in sicer: cepljenje tiskarske barve, gladkost in upojnost kartona ne upoštevajo samo pri določanju kakovosti kartona njegovo potiskljivost, ampak mora imeti karton še vrsto drugih lastnosti. Avtor podaja na kratko te lastnosti: ustrežna vsebina vlage, dovolj visoka prepogibna odpornost kartona, dobra sposobnost lepljenja, odsonost prahu in labilno vezanih

vlaklen ali ostankov premazne mešanice, dobra sposobnost lakiranja in končno ustrezajoča gostota. Ako naj bomo prepričani, ali je karton uporaben za namenjene svrhe, ga je treba poskusno potiskati v IGT aparatu ali aparatu za določitev potiskljivosti firme Prüfbau, München. Avtor podaja rezultate meritev, ki kažejo na razlike v gladkosti in upojnosti med sitovo in gornjo stranjo kartona. Za kakovost kartona je gladkost važnejša kot pa upojnost. Kar zadeva propustnost za zrak, je ta nižja, čim gostejši je karton, istočasno pa je gladkost večja in upojnost nižja. Avtor podaja kakovostne razlike dveh kartonov, ki sta bila proizvedena v dveh različnih tovarnah. V obeh primerih so bile analize izvršene na sitovi strani. Iz rezultatov je razvidno, da obdelava površine kartona vpliva na potiskljivost. Cepljenje tiskarske barve in upojnost sta dva dejavnika, na podlagi katerih dokazuje, da velik nanos premazne mešanice vpliva na zmanjšanje upojnosti, nima pa nikakršnega vpliva na cepljenje tiskarske barve. Dalje navaja refleksijske krivulje optične gostote in ugotavlja minimalno količino tiskarske barve, ki je potrebna za doseg optične gostote odtisa 1,64. Po tem postopku je možno določiti učinkovitost in ekonomičnost nekega premazovalnega postopka in doseči standardno gostoto odtisa. Na primeru dveh vrst kartonov podaja

Vevški planinci smo spet zborovali!

VEVČE, DECEMBRA — Ko se leto izteka, mora vsako društvo napraviti obračun svojega dela. Tudi PD Vevče je imelo 6. XII. 1971 svoj letni občni zbor. Udeležilo se ga je zadovoljivo število članov, med njimi precej pionirjev — planincev.

V imenu PZ Slovenije je občni zbor pozdravil tov. Miha Marenče. Prav poseben poudarek njegovega obiska je bil pri podelitvi bronastih znakov »pionir — planinec«. Pet pionirjev, članov našega PD, ki jih vodi prizadevna tov. Ivanka Bobnar, je prejelo bronasti znak »pionir — planinec«.

Predsednik PD Vevče Andrej Pirkmaier je v svojem poročilu podrobno orisal delo odsekov PD. Izletniški odsek je bil izredno živahen. Z zanimivim programom ga je vodil Tone Peterneel. Izletniki so bili vedno zadovoljni in si še želijo izletov. Gospodarski odsek je pridno delal in skrbel za koč na Veliki planini pod vodstvom Jožeta Bezlaja. Smučarska sekcija se ni usmerila le v tekmovalništvo, smoter ji je bil, da med vsemi planinci zbudi zanimanje za smučanje, pomembno za razvoj telesne konstrukcije in odmakne delovnega človeka od zakajenih lokalov in ga usmeri v naravo. Organizirala je izlete, tečaje in nudila pomoč pri smučarskih tekmovanjih. Čeprav je dobil dobre sugestije od PZ Slovenije, pa markacijski odsek še do sedaj ni zaživel. Naloga novega odbora UO PD Vevče naj bi bila, da tudi markacijski odsek zaživi in začne delati, saj bližnji kraji še niso tako označeni kot bi morali biti.

Program dela PD Vevče za leto 1972 je bogato sestavljen. Seveda bo izvedljiv, če bo društvo imelo na razpolago dovolj finančnih sredstev. Da bi tudi člani društva k temu prispevali, je zbor sprejel predlog za zvišanje članarine. Vsak udeleženec plača pri letnem izletu 5 din, pri smučarskem izletu, ki je združen z vožnjo z gondolo pa 10 dinarjev. Za pravega planinca, oziroma smučarja-planinca, ki je bil zvest društvu do sedaj, ta malenkostni prispevek ne bo predstavljal nobene ovire, da bi izlet opustil, saj vemo, da smo društvo, ki precej prispeva prav k stroškom izletov.

Sprejet je bil tudi predlog, da društvo nabavi za koč na Veliki planini prenosni TV sprejemnik,

nato avtor vpliv spremembe tiskarske barve na upojnost in cepljenja tiskarske barve — dejansko spremljivki in sta odvisni od lastnosti tiskarske barve.

Avtor podaja nato pregled nekaterih laboratorijskih metod (K in N test, Bendtsen test, določitev pH) za določitev potiskljivosti kartona in ugotavlja, da nobena od navedenih metod ni neposredno uporabljiva, da bi se na podlagi njenih rezultatov lahko naprej cenilo, kakšna je dejanska potiskljivost kartona. Za določitev dejanske potiskljivosti kartona ali uporabnost tiskarske barve je potreben preizkus potiskavanja s Fogra aparatom.

Ob koncu predavanja podaja avtor Fetsko — Walkerjevo formulo za izračun količine tiskarske barve, ki preide iz klišaja na karton. Formula podaja razmerje med količino absorbirane tiskarske barve »b«, faktorjem cepljenja filma tiskarske barve »f«, količino tiskarske barve, ki je na tiskarskem valju »x« in gladkostjo površine kartona »k«.

Pri veliki količini tiskarske barve na tiskarskih valjih »x« je aproksimativna formula naslednja:

$y = b + f(x - b) = fx + b(1 - f)$ kjer pomeni »y« količina barve, ki je prešla na karton.

Če je $x = 0$, tedaj se glasi formula $y = b(1 - f)$.

Grafično predstavlja formula ravno črto v diagramu, kjer je na abscisi nanešana količina tiskarske barve na tiskarskih valjih »x« v gramih ter na ordinati količina tiskarske barve, ki preide na karton »y« prav tako v gramih.

nadaljevanje prihodnjič

za katerega bo moral vsak izposojevalec plačati uporabnino, ker zbor meni, da je aparat pri različnem rokovanju bolj podvržen popravilom, kot če ga imaš sam. Če bo dovolj sredstev, bo gospodarski odsek imel dosti dela pri ureditvi prostora pri vhodu v koč, premazovanju fasade s firnežem, dopolnitvi žlebov na strehi, pri letnem čiščenju, pri dopolnitvi kuhinjske opreme in zamenjavi iztrošene posteljnine.

Za leto 1972 je izletniški odsek pripravil 9 zanimivih izletov, na Limbarsko goro, Lisco, Kamniško sedlo, Raduho, Blegoš, Mojstrovko, Stol, Triglav in Kriške pode. Mladinski odsek pripravlja izlete na Lubnik in Šmarno goro, da bi si pridobili bronaste značke. Nekaj pionirjev se bo udeležilo tudi zahtevnejši tur, ki so v programu PD Vevče.

Za vse planince bodo pripravljena tudi predavanja.

Smučarska sekcija v svojem bogatem programu predvideva sankško tekmovanje na Urhu, tekmovanje članov kolektiva na Veliki planini, občinsko sindikalno prvenstvo, mestno sindikalno prvenstvo, republiško gozdarsko prvenstvo, zimске papirniške igre, demonstracijo smučanja na Urhu, smučarske izlete na Veliko planino, Kranjsko goro, Krvavec, Črni vrh nad Idrijo in visokogorsko turno smuko.

V nov upravni odbor PD Vevče so bili na javnih volitvah soglasno izvoljeni: Dane Zapušek — predsednik, ing. Marjan Urek — podpredsednik, Tatjana Habič — tajnik, Ada Babnik — blagajnik, Jože Bezljaj in Stane Lukec za gospodarski oddelek, Tone Peterneel in Franc Jeriha za izletniški odsek, Andrej ing. Mikelj — smučarska sekcija, Ivanka Bobnar in Marta Gogala za mladinski odsek.

Predstavniki PZ Slovenije tov. Miha Marenče se je v imenu mladinske komisije pri PZ Slovenije zahvalil mentorju tov. Ivanu Bobnar za njeno delo z mladino in novemu UO PD Vevče za želel čimveč uspehov pri bodočem delu.

Nov UO se je na prvi svoji seji 9. XII. 1971 zahvalil dosedanjemu vodstvu za njegovo prizadevno delo pri vodenju PD Vevče, posebno pa še tovarišu Andreju Pirkmaierju, ki je vodil PD od ustanovitve do danes.

A. B.

Papirniške športne igre

KOLIČEVO, DECEMBRA — V soboto 11. 12. 1971 je bil na pobudo sindikalne organizacije papirnice Djuro Salaj iz Krškega sestanek predstavnikov vseh slovenskih papirnic z naslednjim dnevnim redom:

1. analiza športnih iger v letu 1971;
2. organizacija športnih iger v letu 1972;
3. razno.

Sestanka so se udeležili predstavniki iz vseh papirnic, našo tovarno pa sta zastopala tov. Miro Avbelj in pisec teh vrst.

Glavni namen sestanka je bil, da se izberejo novi kandidati za organizacijo športnih iger v letu 1972. Kot je že znano, so bili letošnji organizatorji športnih iger papirnice Krško, Ceršak, Sladki vrh in Količevo.

Za naslednje leto pa je bilo domnjenjeno, da prevzamejo organizacijo tiste tovarne, ki v letu 1971 niso bile organizatorji športnih iger in to Papirnica Vevče, Radeče in Medvode. Medvode bi organizirale smučanje, Radeče: šah, namizni tenis, kegljanje in streljanje, Vevče pa: plavanje, odbojko, mali nogomet.

Pod 1. točko dnevnega reda so imeli posamezni predstavniki nekaj manjših pripomb, ki pa bistveno ne spremenijo dosedanjih pravil. Tovariši iz Sladkega vrha je dal predlog, da bi se smučanje odvijalo v dveh starostnih skupinah in sicer do 35. leta in od 35. leta naprej. Predlog je bil soglasno sprejet.

Predstavniki Vevče je predlagal, da bi organizirali tekmovanja tudi za starejše tekmovalce (veterane). Ker pa bi to lahko preveč razširilo sedanji urnik tekmovanja, je treba o tem res tehtno razmisliti in pripraviti ustrezen predlog.

Domačini so predlagali uvedbo posameznih atletskih disciplin, za kar pa vsi skupaj nismo bili preveč navdušeni zaradi splošno slabih pogojev za trening v tej panogi, kompliciranega sojenja ter pomanjkanja tovrstnih terenov.

Na naš predlog, da se igra šah točno po predpisih Jugoslovanske šahovske zveze ni bilo pripomb, ravno tako ne, da se za kegljače uvede dodatno, poleg borbenih partij, še 6 x 100 lučajev, s tem, da je zmagovalka tista ekipa, ki ima skupno največ podrhtanih kegljev. Sprememba pa je tudi v tem, da se namizni tenis igra v bodoče na 5 dobljenih iger in ne na 3 kot doslej.

V ostalih panogah pa ni bilo želje po spremembi tekmovanja.

Na sestanku je bilo govora tudi o jugoslovanskih športnih igrah, katere je v lanskem letu ob svoji 150-letnici organizirala Reška tovarna papirja. Na te igre sta bili iz Slovenije povabljeni tovarni Vevče in Krško, organizatorji pa so izrazili željo, da v prihodnje povabijo vse papirnice iz Jugoslavije. V ta namen je bil sklican sestanek udeleženk prvih jugoslovanskih športnih iger, ki sta se ga udeležila predstavnik Vevč in Krškega. V odbor za pripravo naslednjih iger, ki bodo v Sremski Mitrovici, je bil izvoljen tovariš Stane Iskra iz Krškega. Ker pa je organizacija takih iger precej draga zadeva in za posamezne papirnice zaradi namestitve tekmovalcev (500—700 ljudi) ter pomanjkanja športnih objektov skoraj neizvedljiva, je bilo glede teh iger izrečeno precej pomislekov vseh udeležencev sestanka v Krškem.

Sprejet je bil predlog (če bo sprejet iz strani organizatorjev), da nastopamo na teh igrah skupno in sicer tako, da bi predstavljali posamezne slovenske papirnice na teh igrah zmagovalci panog na naših športnih igrah s tem, da lahko zmagovalci panoge prosijo za pomoč posamezne boljše tekmovalce iz drugih papirnic, če se mu to zdi potrebno. Tovarne, ki pa bi bile v enem letu zmagovalke v večjih panogah naenkrat, pa bi po dogovoru lahko prepustile udeležbo drugoplasirani ekipi iz kake druge papirnice.

Glede organizacije jugoslovanskih športnih iger v Sloveniji pa

se za enkrat nismo dokončno domenili, obstaja pa možnost, da prevzamejo organizacijo vse slovenske papirnice seveda, če bo do naše udeležbe sploh prišlo.

Na splošno pa je glede udeležbe slovenskih papirnic v jugoslovanskih športnih igrah še veliko nerazčiščenega tako, da bo treba o tem še dobro premisliti.

Vsi organizatorji letošnjih papirniških iger so dobili nedeljeno priznanje za dobro organizacijo, saj praktično ni bilo nobenih večjih pritožb. Zato je bila želja

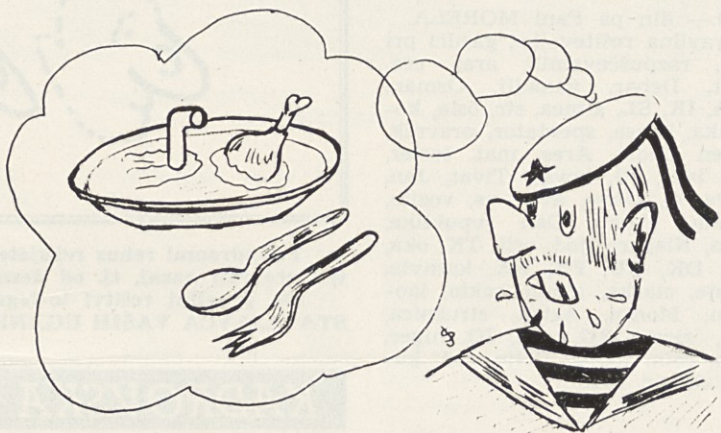
vseh, da bi v naslednjem letu potekale naše športne igre v takem vzdušju kot doslej.

Ob koncu pa so tovariši s Sladkega vrha poskrbeli za prijetno presenečenje s prikazom barvnega filma s tekom v smučanju na Veliki planini, ki ga je organizirala Papirnica Količevo ter športnih iger iz Ceršaka, Sladkega vrha in Krškega. Film je res lep prikaz športnih dvobojev, zato bi bilo zaželeno, da bi ga videli vsi udeleženci teh iger in člani našega kolektiva.

Marjan Stražar

»Lažnivec, a rekel si mi, da se slečeš šele čez 60 dni!«

Podmorničarjeva fatamorgana

Pismo mornarja Staneta

VEVČE, DECEMBRA — Kot pripravnik je šel skozi vsa delovna mesta, potem je delal kot tehnik v energijskem oddelku, medtem pa tudi napravil I. stopnjo na strojni fakulteti. Kdo ne bi poznal ing. Staneta JALOVCA. Tik pred dnevom JLA pa je našemu glasilu poslal nekaj anekdot iz življenja mornarjev, obenem s pozdravi vsem članom kolektiva. Danes objavljamo eno, ki jo je naslovil: »Lepa Rusinja«.

Julija meseca smo bili dalj časa v manjši luki severnega Jadrana. Hitro smo se priljubili domačinom in turistom.

V istem pristanišču je bila zasedrana sovjetska tunolovka. Ujete tune so takoj predelali, zato je bila posadka precej velika in tudi dekleta so bila vmes.

Mornarju Peri (mogoče Stanetu, op. ured.) je uspelo eno od deklet povabiti na sprehod. Ves vesel je zvečer po vrnitvi, ob desetih, pripovedoval, da je za naslednji večer že dobro pripravil teren. Ob dogovorjeni uri je drugi večer čakal ob svetilniku. Deset minut, pol ure, uro — nič. Končno pridejo namesto dekleta mornarji s sovjetske ladje in mu z besedami in gestami dopovedujejo, da je kolegica dobila 7 dni pripora, ker se je prejšnji večer vrnila prepozno na ladjo.

»Torej je bila včerajšnja strategija zastoj. Izgleda, da je ruska disciplina močnejša.«

Lepa Rusinja pa mu je ostala samo v spominu, ker smo čez tri dni že odpluli.

Količevci v Sladkem vrhu na papirniških športnih igrah

Po tekmi Slavija : Partizan

Po VII. kolu državnega prvenstva v hokeju na ledu

VEVČE, DECEMBRA — Medtem ko so prva tri mesta na lestvici državnega prvenstva v hokeju na ledu oddana za Olimpijo, Jesenice in Medveščak iz Zagreba (verjetno tudi po tem vrstnem redu), za ostale tri klube I. zvezne hokejske lige še ni prav nič določeno, kam se bodo uvrstili. V najslabšem položaju je seveda Partizan iz Beograda, medtem ko ostala slovenska predstavnik — Kranjska gora in Slavija lahko zasedeta četrto ali peto mesto.

V tekmovalstvu do sedaj se je Slavija srečala z vsemi petimi tekmeči. Seveda je bilo v tekmah z Olimpijo in Jesenicami misliti le na čim tesnejši poraz, vsekakor pa je presenetila huda zmaga Medveščaka nad Slavijo v

Zagrebu. V obeh ostalih tekmah so naši hokejisti zaigrali res za svoje razmere odlično. Zlasti so bili gledalci zadovoljni z visoko zmago nad Partizanom pa ne samo zaradi rezultata 10:1, ampak zaradi najboljših iger, kar so jih doslej dali hokejisti Slavije. Negativen rezultat Slavije s Kranjsko goro 2:5 pa tudi ni odraz slabe igre celotnega moštva, pač pa je bil vratar Kranjske gore skoraj nepremagljiv, igralce Slavije pa je spremljala precejšnja smola in nezanesljivost vratarja. No vsekakor bomo že v prvi tretjini januarja videli končno uvrstitev. Upamo pa, da ob taki igri, kot jo je doslej pokazala Slavija, lahko računamo tudi na četrto mesto, sigurno pa na peto. S. R.

Ali bo razumevanje za rekreacijo naših delavcev?

VEVČE, DECEMBRA — Povsod po svetu že imajo za svoje zaposlene delavce rekreacijske dejavnosti. Zdravniki z leta v leto ugotavljajo, da je vedno več bolezni, prezgodnje upokojitve, vedno več slabo razvite mladine. Storitnost na delovnih mestih je večja, kjer vključujejo rekreacijo — telovadbo ali športe z žogo. Seveda si vsaka delovna organizacija pomaga pač po svojih možnostih. Odpirajo zavode, dvorane in klube prav z namenom, da bi delovnemu človeku nudili prepotrebno rekreacijo. Tako so te dni odprli v Ljubljani v Hali Tivoli rekreacijski klub, ki bo zajel prav vse dejavnosti. Pobudnik je bil direktor zavoda ing. Boris Kristančič, ki se je tudi sam kot prvi udeležil tega rekreacijskega razvedrila. Vse to in pa želja nekaterih v tovarni so me napotile, da sem začel ta problem pri nas.

Ker se z zaposlitvijo nove telovadnice v Polju odpirajo možnosti za to dejavnost tudi za zaposlene na Vevčah, sem napravil nekako malo anketo med njimi. Opravičiti pa se moram tistim, ki jih anketa ni dosegla, ker pač nisem imel dovolj časa, so pa zato rezultati vseeno merodajni.

Če bi na kratko podal izvelek iz te ankete bi prišel do naslednjega zaključka:

1. Vsi so zelo zadovoljni, da se že enkrat tudi ta problem premakne naprej in upajo, da ne bo ostalo pri obljubah.
2. Zavzemajo se za približno naslednji urnik:
 - a) 1—2-krat na teden po 2 uri v večernih urah,
 - b) da se telovadba in sploh ostala rekreacija odvija pod strokovnim vodstvom,
 - c) ženske želijo imeti telovadbo ločeno od moških, da pa pri igri z žogo niso tako zahtevne.

Glede finansiranja za te ure so v večini zato, da plačajo tudi sami, samo da se malo razgibajo. To so postavili kot dejstvo, drugi pa pravijo: zakaj ne bi del denarja, ki gre za nogomet, hokej in drugo, vložili v to dejavnost, saj bomo imeli vsi zaposleni veliko več od tega. Češ, saj hodimo na tekme in radi gledamo športne prireditve, toda zakaj gre de-

nar, ki je izključno namenjen za nas, prav v druge roke.

Torej bi tudi v tovarni lahko ustanovili klub za rekreacijo, ki bi bil podoben ostalim. Razlika bi bila samo v tem, da bi bili člani izključno naši delavci. Ker pa me že nekateri sprašujejo kdaj bo začetek, kdo bo vodil itd., obveščamo vse zainteresirane, da bo uprava telovadnice napravila razdelilnik, potem pa bomo urnik objavili na vseh oglasnih deskah.

Na koncu apeliram v imenu anketiranih na komisijo za družbeni standard, da se zavzame za ta problem, sodelujejo pa naj vsi, ki bodo odločali o novem načinu rekreacije. Želimo, da bi čimprej uresničili, kar večina zaposlenih pričakuje.

V. V.

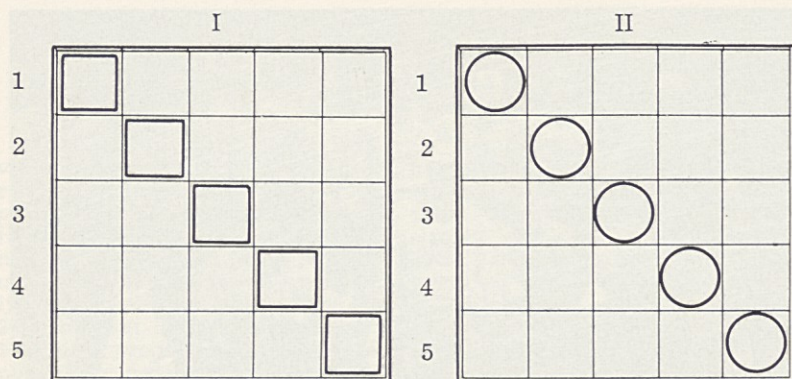
Velik požar v papirni tovarni Gratkorn

VEVČE, DECEMBRA — V papirni tovarni Leykam — Josefsthal AG v Gratkornu na Štajerskem je uničil požar naprave za pripravo lesa. Škodo cenijo na 20 milijonov šilingov, ki je bila na srečo vsa zavarovana. 100 gasilcev je uspelo v eni uri požar toliko lokalizirati, da se ni vžgal še v bližini vskladiščen les (vrednost 25 milijonov šilingov) s čimer bi bila škoda še večja.

Ogenj je uničil moderno halo, v kateri so bili trije stroji za pripravo sekanca, sortirni in strelalni stroji in transportni trak. Na okroglo 900 m² so lesu olupili skorjo in ga pripravili za nadaljnjo predelavo.

V času, ko je izbruhnil požar (po 22. uri) ni bilo prisotnega nobenega od 40 delavcev, ki sicer delajo v tej hali. Hala je ostala od 21,30 do 5,30 popolnoma prazna. Vzrok požara so bila varilska dela. Na srečo proizvodnja ne bo trpela, ker so imeli velik silos (ravno tako zgrajen pred dvema leti) dobro založen z lesom.

inž. M. Ž.

Anagrami

Anagram je besedna igra, kjer s postavljanjem istih črk dobivamo nove besede (npr. gobavost — bogastvo). Vse besede v I. liku, kot tudi končna rešitev, so sestavljene iz istih črk, prav tako pa je tudi v II. liku, seveda z uporabo drugih pet črk. Opise navajamo v pomešanem vrstnem redu, reševalec pa mora sam ugotoviti, v kateri lik bo pojem vpisal.

1. utrjeno gradišče, danes mesto na južnem Češkem — tudi kamp — vladarsko pokrivalo, tudi naziv za denar nekaterih

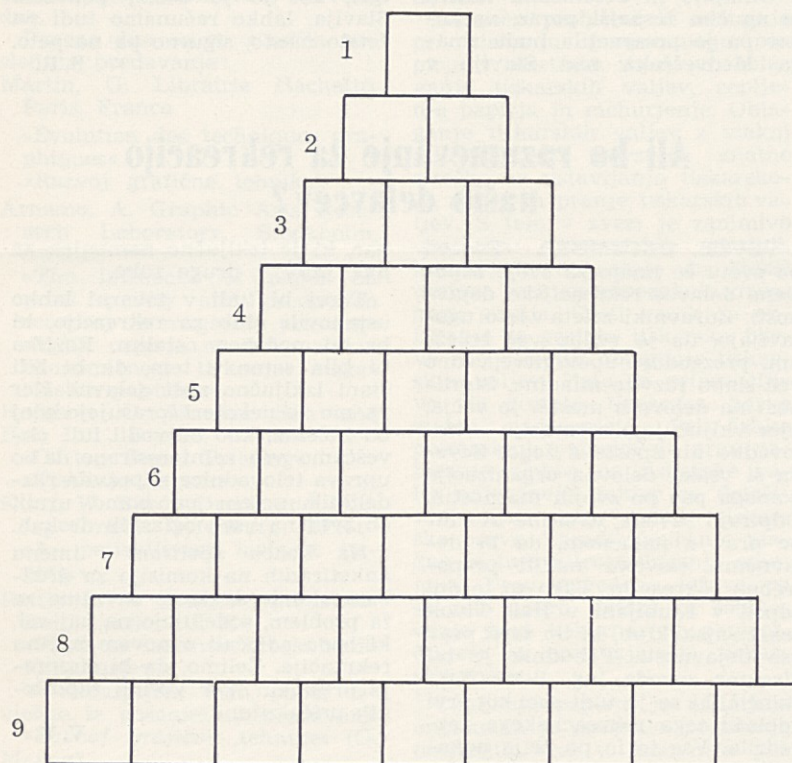
držav, 2. ime vodje državne košarkarske reprezentance (Žeravica) — sol borove kisline, 3. proizvodni oddelek v tovarni — muslimanska verska knjiga, 4. obojka, svitek, cev — točen čas in datum, ki ga določajo sodni organi, 5. nevihta, silen vihar — kuma, strina.

Na označenih poljih dobite v enem izmed likov mitološko ime starogrškega brodnika na reki Stiks, v drugem liku pa drugo ime za aktovko, ki jo zlasti uporabljajo šolarji.

Piramida

Piramido rešujete tako, da vsaki novi besedi dodate novo črko, uporabite pa tudi vse črke prejšnje besede.

1. kemični znak za žveplo, tudi mednarodna kratica za stran neba (jug), 2. del kolesa, središče vrtenja, 3. kuhinjska začimba, 4. brusni kamen, brusilo za koso, 5. večja soba, navadno sprejemnica, dvorana za slovesne sprejeme in družabne prireditve, 6. adresa, tj. ime in priimek ter kraj, kjer kdo stanuje, 7. velika evropska in narodnostna in jezikovna skupina, 8. gradbeni les, ksilogen, brusine; proizvod papirne industrije, ki se uporablja kot surovina v izdelavi papirja, 9. naša dežela in republika.

Razpis

začetniških tečajev smučanja

Planinsko društvo Vevče organizira na Veliki planini dva začetniška tečaja smučanja od 15. do 29. januarja 1972. Tečajniki bodo prenočevali v planinski koči PD Vevče in se hranili v hotelu Šimnovec.

Razpored tečajev:

od 15. do 22. januarja 1972 začetniški tečaj za odrasle,

od 22. do 29. januarja začetniški tečaj za šolsko mladino.

Cena sedemdnevnega tečaja znaša 203 din. V to ceno je vračunano:

- prevoz do spodnje postaje žičnice,
- honorar za smučarskega vaditelja,
- sedem kosil in šest večerij v hotelu Šimnovec,
- prenočišče v koči PD,
- nakup in dovoz kruha.

Obroke za zajtrk naj si udeleženci tečaja prinesejo s seboj po lastni želji. Prevoze z gondolo in žižnicami na Veliki planini plača vsak tečajnik sam.

Prijave za tečaj sprejema blagajnik PD tov. Babnik Ana, upravno poslopje soba št. 63 od dneva razpisa do vključno 21. 12. 1971.

Pogoji razpisa:

- da prijaviteljenec še ni sodeloval na tečaju PD Vevče,
- da je prijaviteljenec član PD Vevče,
- da je prijaviteljenec (njegovi starši) član kolektiva papirnice Vevče.

Pri vpisu je treba položiti 100 din kavcije, kot garancijo za sodelovanje na tečaju. Prijaviteljenec se lahko izpiše deset dni pred začetkom tečaja, v nasprotnem primeru mu kavcija zapade.

Zaradi verjetnosti velikega odziva bodo prijaviteljenec upoštevani natančno po pogojih razpisa in po vrstnem redu prijav. Smučarska sekcija PD Vevče

V jesenskem delu tekmovanja SNL sta Ilirija in Slavija presenetili

VEVČE, DECEMBRA — Nogometna moštva so odšla na zimski odmor z željo, da bi nadaljevanje v spomladanskem delu dočakalo dobro pripravljena. To velja zlasti za tista moštva, ki so se znašla na dnu lestvice. Presenetljivo je, da sta se ljubljanska Ilirija in vevška Slavija preteklo sezono borili za obstanek v slovenski ligi, po letošnjem jesenskem prvenstvu pa zasedli prvo oziroma drugo mesto. Okrepitev Slavije (Mastnak, Poženel, Sinko, Skušek) se je pod vodstvom trenerja Perhariča odlično obnesla. Čeprav imajo igralci iz Šiške tri točke prednosti pred vevško Slavijo in trboveljskim Rudarjem, bosta zadnja dva zelo resna zasledovalca jesenskega prvaka. Tudi s kvaliteto in disciplino smo po končanem jesenskem delu lahko zadovoljni.

T. Ž.

Rešitev nagradne križanke »29 november«

Prispelo je 112 pravih pa tudi nepravilnih rešitev. Izžrebani so bili naslednji reševalci s pravih rešitvami:

po 10.— din Nada KLJANČAR, Ivo AVBELJ, Marija TRDAN;

po 30.— din prejme Ciril POTOČNIK.

60.— din pa Fani MORELA. Pravilna rešitev: bo, gasilci pri vaji, razpuščevalnik, aral, era, adut, Debar, vanadij, Osman, JNA, IK, SL, alineja, str, osla, korenika, Njasa, spektator, pravnik, Arsen Dedić, Ares, mat, terier, pas, iver, ril, kovar, Tivat, Jan, alava, el, Dima, avto, as, vozilo, struna, Tosca, Dan republike, Lues, Niagara, jod, orli, TK, oka, OA, DK, OU, FN, BK, karavla, prosje, starka, anion, rakla, laokoon, Monza, Aztek, stružnica, ank, zlom, NG, ura, IO, niger, Iran, čoln, ikona, Celje, red, kanal, Askar, osa.

Našim ugankarjem!

Tokrat smo vam namesto običajne letošnje križanke pripravili šest drugih pestrih ugank. Naj vam izdamo, da nobena ni težka in prezahtevna zato upamo, da boste te orehe z lahkoto strli. Pri reševanju vam želimo veliko prijetne zabave in hkrati voščimo ...no to pa kar sami poiščite v prvi vrstici »Voščila v anagramu«.

Ker smo ob prehodu v Novo leto in ker bo naš časopis začel izhajati že 11. leto, so tokrat nagrade malce drugačne: 3 nagrade po 30 din, 1 nagrada po 50 din in ena nagrada 100 din.

Seveda pa bo prišel v poštev za žrebanje samo tisti reševalec, ki bo pravilno rešil vseh šest ugank in jih oddal najkasneje do 13. januarja 1972 v uredništvo »Našega dela«.

Voščilo v anagramu

Od plesa VNETO, ROSNO ČELO V Silvestrovi se noči nam jasni, z željami lepimi opolnoči si v roke sežemo veselo...

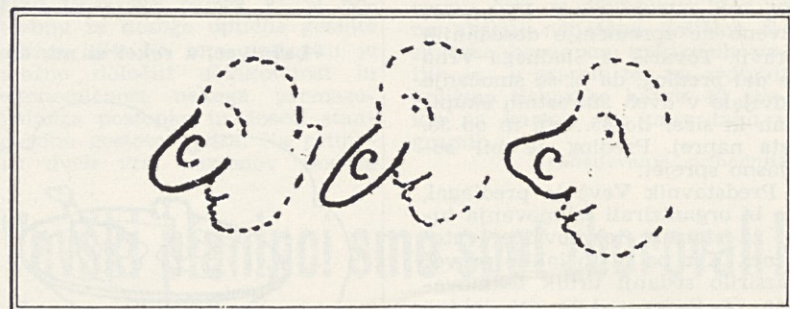
NAŠE DELO

Glasilo delovnih kolektivov Združenih papirnic Ljubljana in Papirnice Količevo in Tovarne celuloze Medvode — Izdajajo ga njihovi delavski sveti — Izhaja vsak mesec — Odgovorni urednik Stane Robida — Uredniški odbor: Marjan Cerne, Janez Gašperin, ing. Janez Hribar, Jože Lejko, Ljubko Milič, Tone Novak, Andrej Pirkmaier in Stane Skok. — Tehnični urednik Danilo Domanjko (Delavska enotnost) — Tiska tiskarna »Tone Tomšič« v Ljubljani.

Dodaja zlogov

	davica, Lisander, ličnica
	pogačica, Nica, Kovič
	kalnica, čelnica, kaja
	rinjenje, lava, par
	Branka, lekcija, sirnik
	citiranje, sičnik, monada
	belica, mernik, sanje
	Dovje, lovina, dušek

Vsaki skupini besed morate dodati prvi zlog, ki vam da besede novega pomena. Dodani zlogi, ki jih vpišete v okenca, dajo brani od zgoraj navzdol naziv podjetja slovenske papirne industrije.

Palindromni rebus rešujete kot navadni rebus, le da morate rešitev prebrati nazaj, tj. od desne proti levi (npr. RAKLA = ALKAR). Ob pravilni rešitvi le-tega boste dobili IME IN PRIIMEK SESTAVLJAVCA VAŠIH UGANK.

KADROVSKA SLUŽBA POROČA

Papirnica Količevo

V mesecu novembru so se zaposlili:

Zvonimir Dolenc, pazilec sita PS I
Bogdan Kuclar, izdel. lesene embalaže
Martin Vidergar, delavec na dvorišču
Marjan Vesel, delavec v KC

V mesecu novembru so odšli iz podjetja:

Branka Srebotnjak, delavka v dodel. papirja, sporazumno
Tinca Lajevic, snemalka lesovine, sporazumno

Rodili so se:

Mirku Usu se je rodila hčerka Irena
Cestitamo!

Papirnica Vevče

Prišli v mesecu novembru:

Leopold Potočnik, ključavničar VI
Jože Bitenc, II. pom. PS
Hamdi Strana, pospravljalac izmeta
Franc Pirc, pom. zavižaja prem. papirja

Odšli:

Franc Jemec, lastna odpoved
Bojan Arh, lastna odpoved
Ivan Jančar, inv. upokojen
Ivanka Ulčar, lastna odpoved
Edvard Umek, samovoljno zapustil delo

Marija Avsec, lastna odpoved,
Milan Povše, lastna odpoved
Jože Anžur, ml., lastna odpoved
Bojan Milinčič, neopravičeno izostal
Mirko Kocjančič, lastna odpoved
Janez Tomc, lastna odpoved
Andrej Klešnik, odšel v JLA
Franc Kozlevčar, odšel v JLA

Janez Stros, odšel v JLA
Ana Skrjanc, inv. upokojena
Anton Mahkovic, inv. upokojen

Poročili so se:

Peter Hribar z Marto Seidl
Andrej Trtnik z Mojco Gržel
Miha Ravnik z Mirjano Seradin
Cestitamo!

Rodili so se:

Adolfu Intiharju, sin Rok
Dušanu Murovcu, hči Mojca
Salihu Huskiču, hči Irena
Alojzu Medvedu, hči Barbara
Cestitamo!

Tovarna celuloze Medvode

V mesecu novembru so se zaposlili:

Stanislav Žuravel, nakladalec lesa in žamanja
Ismet Avdić, II. pomočnik kurjača
Sefer Pašić, razkladalec surovin

Iz podjetja so odšli v novembru:

Vera Buh, tajnica direktorja, na lastno željo
Marta Križaj, kuharica II, upokojena
Rade Stojanović, cepilec lesa, izključen
Ciril Jenko, razkladalec surovin, v JLA
Jože Dolinar, prebiralet, v JLA
Vajenec elektro stroke JANKO DOLENC je bil izključen iz poklicne šole.

Poroka:

Strojvodja izžemalnega stroja Franc Gaber se je poročil z Antonijo Belec.
Cestitamo!

Rojstva:

Električarju Pavlu Ruparju se je rodila hčerka Petra.
Razkladalcu surovin Milovanu Koziču se je rodila hčerka.
Cestitamo!